

Universitat
de les Illes Balears

Rere la persiana del discurs: la crítica subjacent a les antologies poètiques contemporànies

Laura Coll Rigo

Memòria del Treball de Fi de Màster

Màster Universitari en Llengua i Literatura Catalanes: Coneixement i Anàlisi Crítica del
Patrimoni Immaterial

de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs acadèmic 2018-2019

Data: 8 de juliol de 2019

Tutora del Treball: Margalida Pons Jaume

Ordenar bibliotecas es ejercer
de un modo silencioso y modesto
el arte de la crítica.

Jorge Luis Borges

ÍNDIX

1. Objectius i justificació.....	4
2. Metodologia, reptes i problemes.....	5
3. Estat de la qüestió.....	13
3.1. L'antologia com a gènere.....	13
3.2. Aproximació a la història de les antologies de poesia catalanes des de principis del segle XX.....	17
4. Anàlisi.....	20
4.1. El gènere «antologia».....	20
4.2. L'autoritat de l'antòleg: relacions amb els poetes i editors.....	29
4.3. Antologies i representativitat.....	33
4.4. La figura de l'antòleg com a crític literari.....	46
5. Conclusió.....	78
6. Bibliografia.....	85
7. Annexos.....	91

1. Objectius i justificació

És un fet innegable i comunament acceptat que les antologies han cobrat un protagonisme considerable en el món de la literatura. Les antologies han adquirit un paper cada cop més rellevant entre la immensa i creixent quantitat d'obres literàries que es publiquen, cosa que es deu, en part, a l'evident necessitat de superar la confusió regnant i posar una mica d'ordre entre l'inabastable concert de talents i mediocritats literàries.

Tot i l'abundància d'antologies que podem trobar actualment, en general hi ha hagut un evident desinterès teòric pel que fa a la natura d'aquest tipus d'obres, i la bibliografia secundària sobre l'antologia com a gènere —sobre la seva aspiració a ser llegida com un llibre que forma un tot unitari i coherent— és encara relativament reduïda. Amb excepcions com les que esmentaré tot seguit, són pocs els textos que s'han ocupat específicament de les antologies poètiques com a fenomen diferenciat. Tot just podem trobar algunes observacions marginals, generalment efectuades per un crític com a introducció a la ressenya d'alguna antologia concreta: els comentaris de Jaume Aulet, Àlex Broch i Jordi Rourera entorn de l'antologia *Imparables*, publicats en format d'article o de capítol de llibre, serien exemples d'aquesta dedicació *parcial* al gènere antologia en si mateix. A més, el principal interès d'aquests crítics sol recaure principalment en quina és la nòmina d'autors inclosos, en molts casos per tal de poder qüestionar polèmicament l'exclusió d'altres autors.

Entre els estudis que s'han realitzat al respecte podem destacar els articles «¿Es la antología un género? A propósito de las antologías sobre la traducción», de José Antonio Sabio Pinilla, i també «Sobre la forma antológica y el canon literario», de Juan Domingo Vera Méndez. D'altres treballs fan referència a com les antologies poden ajudar a configurar una història de la literatura. És el cas de l'article de María Do Cebreiro Rábade Villar, «Elements per a una història de les antologies de poesia a Catalunya»,¹ i el d'Ana María Agudelo Ochoa, «Aporte de las antologías y de las selecciones a una historia de la literatura». Per altra banda, darrerament també han sorgit diversos estudis que reflexionen entorn de les antologies de gènere, com és el cas de l'article «Del género de las antologías de género», de José María Balcells, i del

---

¹ Cal dir que aquest no és l'únic treball sobre antologies que ha escrit Rábade Villar. El títol de la seva tesi doctoral era *Aproximación teórica ó fenómeno antológico desde a perspectiva do espacio*, i aquesta tesi va donar lloc al llibre *As antoloxías de poesía en Galicia e Cataluña*.

treball de final de carrera «La presència de les dones poetes a les antologies de poesia catalana (1900-2015)», d'Antònia Rullan Coll.²

De tota manera, són destacables les nombroses reflexions que els propis antòlegs desenvolupen a les introduccions de les seves obres, les quals arriben a constituir fonts teòriques realment útils i fidedignes sobre el gènere antològic. Això es deu al fet que els antòlegs s'han vist metòdicament obligats a justificar les seves obres per mitjà d'explicacions teòriques que els ofereixin legitimitat, i l'estudi d'aquestes justificacions és la millor manera d'aproximar-se a la natura d'aquest tipus d'obres.

Aquest treball pretén aproximar-se a les antologies, focalitzant-se en la tasca crítica realitzada pels antòlegs, amb l'objectiu de posar en relleu el valor que aquests poden tenir per a dibuixar un cànon o establir categoritzacions. És per això que s'han estudiat tot un seguit d'antologies poètiques, amb la intenció d'analitzar els criteris utilitzats pels antòlegs per a la selecció d'autors i de poemes tant a un nivell objectiu (territori, època, temàtica) com a un nivell més interpretatiu (la construcció de generacions o l'intent d'amagar la subjectivitat del crític, per exemple).

Amb aquesta pretensió, hem fonamentat aquesta investigació en diversos punts: *a)* per una banda, es vol fer una reflexió sobre la forma de l'antologia i es pretén demostrar que aquest és un gènere autoconscient; *b)* per altra banda, s'aspira a esbrinar quina és realment l'autoritat de l'antòleg en l'elaboració de l'antologia i quina és la capacitat d'intervenció que tenen els poetes o l'editorial en la forma final del llibre o aplec, car sovint es parteix de la idea que l'antòleg és l'autoritat màxima; *c)* a més, es vol observar quin és el tractament de la representativitat (territorial, de identitats de gènere, formal) dins les antologies; i, finalment, *d)* es pretén aprofundir en l'estudi de la figura de l'antòleg com a crític literari, tenint en compte la intenció (declarada o implícita) a partir de la qual basteix l'antologia, els criteris que fa servir per incloure/excloure autors i poemes, l'expressió de les pròpies valoracions crítiques i el grau d'objectivitat o subjectivitat que ostenten.

2. Metodologia, reptes i problemes

Aquesta investigació vol aprofundir en la manera com es manifesta la tasca crítica dels antòlegs. Per assolir aquest objectiu, la metodologia emprada s'ha centrat, per una banda, en la recollida d'informació per a l'establiment de la base de dades bibliogràfica

---

² Es tracta d'un treball encara no publicat que hem pogut consultar per cortesia de l'autora.

que conforma el corpus d'estudi³ i també s'ha aplegat tot un seguit de bibliografia secundària sobre el fenomen antològic. Per altra banda, s'ha portat a terme una anàlisi de les dades obtingudes, tenint en compte els paràmetres (especificats als criteris que detallaré més avall) de gènere, forma, cronologia, contingut temàtic i destinataris.

La primera qüestió a tenir en compte en aquest apartat és, per descomptat, la impossibilitat d'oferir una visió del tot exhaustiva del fenomen literari de les antologies, caracteritzat precisament per la seva dispersió, diversitat i abundància, de manera que s'ha hagut de delimitar el corpus d'estudi.

Per una banda, tenim que, en el context literari, les antologies poden estar conformades per una gran varietat de textos, de manera que en podem trobar de narrativa (contes o fragments de novel·les), de peces teatrals, d'assaig,... i fins i tot antologies multiformes que recullen una mescla de tots els gèneres.⁴ En aquest darrer cas, el nexa d'unió no és tant el tipus de text com el fet de referir-se a una època o una temàtica concretes. En aquest treball ens hem centrat en l'estudi de les antologies poètiques, car aquestes constitueixen el corpus més voluminós (per la qual cosa es partirà d'una major diversitat) i han arribat a conformar un nucli amb una tradició més continuada i consolidada. Així i tot, també s'han tingut en compte les antologies que, tot i no ser exclusivament de poesia (sinó que es troben conformades per tot tipus de textos literaris), agrupen el textos poètics dins un mateix bloc independent, de manera que aquests textos poètics formarien una mena d'«antologia dins l'antologia». És el cas, per exemple, de *Recull de literatura eròtica* (1988), de Francesc Moll i Camps, car, com indica el títol, és una antologia de literatura, de manera que inclou poesia, narrativa i assaig, però aquests gèneres es troben organitzats en blocs diferents.

De tota manera, aquesta delimitació feia que encara ens encaréssim a un corpus massa extens per al propòsit d'aquest estudi, de manera que ens vam veure en la necessitat d'establir tot un seguit de límits que ens permetessin reunir un corpus abastable i al mateix temps coherent. Aquests filtres tenen a veure fonamentalment amb quatre criteris: el cronològic, el de format (entès en un sentit estructural, i fins i tot autorial —la presència d'un text de l'antòleg a la compilació—, i també en el sentit del suport físic —hem triat textos en paper), el geolingüístic i el del nombre d'autors.

---

³ Aquesta base de dades es pot consultar, com a apèndix, al final del treball.

⁴ Com seria el cas de l'obra magna de Joan Miralles *Antologia de textos de les illes Balears*, que aplega textos literaris i no literaris des del segle XIII fins al XX.

En primer lloc, descriurem el criteri o límit cronològic. Hem volgut estudiar les antologies poètiques contemporànies, per la qual cosa s'han seleccionat només antologies publicades a partir de l'any 1972 que inclouen autors que hagin publicat la seva obra (o una part de la seva obra) a partir d'aquesta data.

Hem seleccionat aquesta data com a tall d'inici de la nostra selecció perquè el 1972 ha estat reconegut per la crítica —especialment per Jaume Aulet (1997)— com un punt d'inflexió en la poesia catalana contemporània (la qual cosa, si bé no eludeix del tot el risc de l'arbitrarietat, demarca un criteri prou justificat). Així, el 1972 és l'any de la mort de Gabriel Ferrater i el moment en què aquest es convertí en un punt de referència per a poetes i crítics. A més, és l'any del Primer Festival de Poesia Catalana al Price, el qual va assolir una gran projecció i es convertí en un dels pocs espais de convergència entre els nous poetes i els que s'havien donat a conèixer a la dècada anterior. D'altra banda, durant els anys setanta es produeixen tot un seguit d'esdeveniments que suposen un canvi radical en el panorama polític i cultural dels Països Catalans: la mort de Franco i el final de la dictadura, el conflicte de Txecoslovàquia, el final de la Guerra del Vietnam, la consolidació del moviment *hippie*, etc. A nivell literari, és el moment del primer gran impuls de l'Editorial Tres i Quatre i també de la primera convocatòria del premi Vicent Andrés Estellés. A això hem de sumar-hi que és quan afloren dos grans models de futur: Joan Brossa i J. V. Foix. En paraules de Jaume Aulet:

L'autèntic esclat pel que fa a la recepció i la difusió de la nova poesia es produeix l'any 1972, moment en què coincideixen diversos elements fonamentals i especialment quatre: la mort de Gabriel Ferrater; la publicació de tres llibres bàsics dels tres poetes més significats (Gimferrer, Comadira i Parcerisas); l'aparició de nous noms com els de Xavier Bru de Sala o Ramon Pinyol, que irrompen en el panorama d'una manera molt activa i quasi espectacular; i la formació del grup que hi ha al darrere de la revista *Tarotdequinze*. (1997: 142)

A causa d'aquesta delimitació cronològica, no hem inclòs al nostre estudi la major part de les antologies generals «clàssiques» de la poesia catalana.⁵ Tanmateix, si aquestes incorporen poesia posterior a 1970 i aquest bloc de poesia es troba en un apartat independent (de manera que configura, de nou, una antologia dins una antologia), sí les hem tingudes en compte al nostre corpus. És el cas, per exemple, de *Bengales en la fosca. Antologia de la poesia valenciana del segle XX* (1997), de Josep Palomero Almela. Es tracta d'una antologia que inclou poetes de tot el segle XX

---

⁵ Com és el cas de, per exemple, *Antologia general de la poesia catalana* (1979), de J. M. Castellet i Joaquim Molas, *Dels trobadors a la poesia actual: antologia i guia didàctica* (1992), de Jordi Balcells i Albert Roig, *Antologia de poesia catalana* (2005), d'Isidor Cònsul i Llorenç Soldevila, o *Poetria: antologia de la poesia catalana* (1993), d'Albert Planelles i Francesc Vernet.

dividint-los per dècades. Per a aquest treball s'han analitzat els apartats «La poesia dels anys setanta. La consolidació de la diversitat» i «La poesia de fi de segle. El triomf de l'eclecticisme».

A més, som conscients que no totes les antologies poden ajustar-se al cent per cent al criteri cronològic descrit més amunt (això és, incloure autors que hagin publicat obra, o part de la seva obra, a partir de 1970) i no volíem excloure aquelles antologies on només un o dos poetes no s'adeien als requisits esmentats. Per això, hem optat per ser una mica flexibles i incloure totes aquelles antologies on un mínim del 75% dels autors antologats complien els requisits esmentats. És el cas de *Survivors. Supervivents* (1991) de Sam Abrams, *Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)* (1987) de Guillem Soler i *Antologia de poesia catalana femenina* (2003) de Carme Riera, entre d'altres. En aquest darrer cas, per exemple, entre les quinze poetes antologades, hi figuren Maria Antònia Salvà i Cèlia Viñas, les quals moriren abans de 1972, però la resta d'autores sí s'adiuen als criteris establerts, de manera que hem decidit incloure l'antologia a la nostra compilació.

Pel que fa al format, s'inclouen al corpus només aquelles antologies que compten amb un pròleg/introducció/presentació on es visibilitza la figura de l'antòleg⁶ i les publicades en paper. Avui dia han sorgit tot un conjunt d'antologies en format digital, tant en CD-ROM, com publicades en forma de pàgina web o com a document digital.⁷ Encara que seria interessant aprofundir en l'anàlisi d'aquestes noves formes d'antologia, que tenen la particularitat —o l'avantatge— de ser contínuament revisables, no s'han tingut en compte en aquest estudi, car tenen una consistència més volàtil (podrien desaparèixer de la xarxa en qualsevol moment o ser modificades) i molt sovint no incorporen els criteris de l'antòleg.

Un altre factor que hem tingut en compte és el lingüístic i el geogràfic. Només formen part del nostre corpus aquelles antologies publicades en territoris de parla catalana i exclusivament en llengua catalana, encara que també s'accepten les antologies bilingües, és a dir, aquelles que contenen els poemes en català i tot seguit, una versió

---

⁶ D'aquesta manera hem exclòs, per exemple *Antologia poètica* (1993), de Josep Ballester i Marc Granell.

⁷ És el cas, per exemple, de *Dotze sentits, poesia catalana d'avui*, de Xavier Berenguer, en format CD-ROM, o de l'antologia digital editada per Josep Pedrals que es diu *40 poetes de menys de 40* <<<https://lletra.uoc.edu/ca/tema/40-poetes/poetes>>>

traduïda en una altra llengua. Si una antologia barreja indistintament poemes en diverses llengües no s'ha tingut en compte.⁸

Per acabar, cal fer esment del fet que només s'han tingut en compte aquelles antologies que incorporen un mínim de cinc autors,⁹ independentment de si són reconeguts o no, de si tenen obra publicada o inèdita. D'aquesta manera, s'han exclòs els considerats com a «llibres col·lectius»¹⁰, car els antòlegs són al mateix temps els poetes que formen la totalitat de l'antologia i, per tant, el llibre és una reunió de textos sense criteri intencional i crític. De tota manera, hi ha antologies que es troben en espais limítrofs i que s'han inclòs en el corpus, com *Pedra foguera. Antologia de poesia jove dels Països Catalans* (2008) o *Imparables. Una antologia*¹¹ (2004) o també les que han sorgit de la recopilació dels poemes presentats a un determinat certamen literari. Aquest darrer és el cas de, per exemple, *Quarta antologia 1976-1977* (1977), format per una selecció dels poemes presentats al Premi de poesia per a autors inèdits Amadeu Oller, o de *Mostres de poesia jove* (1983), que prové d'un certamen literari organitzat a la UIB.

Evidentment, aquests criteris acoten el corpus d'estudi i fan que siguin excloses algunes antologies considerades clàssiques o canòniques dins la historiografia literària catalana, i no és el nostre propòsit, de cap manera, menysvalorar-ne la importància. Moltes d'aquestes antologies van suposar un punt d'inflexió en l'època en la qual foren publicades o constitueixen encara avui, gràcies als seus pròlegs minuciosos, peces fonamentals en l'estudi dels corrents poètics. És el cas de, per exemple, *Poesia catalana del segle XX* (1963), de Joaquim Molas i Josep M. Castellet; *Arbre de flames: els poetes mallorquins de postguerra* (1970), de Gabriel Janer Manila; *Les cinc branques. Poesia femenina catalana* (1975), de Esteve Albert, Roser Matheu, Octavi Saltor, Antoni Sala

---

⁸ Un cas excepcional és el de l'antologia *Ningú no ens representa. Poetes empenyats*, d'Anna Muro i Rodríguez i Manel Subirats i Costa, que hem inclòs al nostre corpus tot i tenir tres poemes en castellà, car hem considerat que era una quantitat ínfima i molt poc representativa, perquè l'antologia conté un total d'uns 150 poemes. En canvi, en el cas de *Desset veus poètiques: escriure, llegir i escoltar poesia a Santa Margalida*, la quantitat de poemes en castellà era superior al 25%.

⁹ Aquest mínim s'adiu amb el que estableix Emmanuel Fraisse, tal i com esmentarem més endavant en fer referència a la definició d'antologia.

¹⁰ És el cas de, per exemple, *Dinar de mots al bosc dels presagis* (1974), un llibre «coral» amb poemes d'Isidor Marí, Lleonard Muntaner, Joan Perelló i Damià Pons, publicat dins els quaderns Domini Fosc i accessible a l'enllaç <https://www.uib.cat/catedra/camv/pec/bibliotecadf1.html>; J. Albertí, D. Huguet, B. Nadal i tres retrats d'en Blai Bonet, publicat el 1972 a la col·lecció Turmeda, que conté els poemaris *Com a una resistència (Poemes 1969-1972)* de Josep Albertí, *Home de primera mà* de Damià Huguet i *Tretze poemes* de Bernat Nadal (en aquest cas, es tracta, doncs, de tres poemaris independents, tots precedits de retrats dels autors signats per Blai Bonet); així mateix podem citar el llibre *En blanc*, d'Antoni Nadal i Carles L. Clapés (autoeditat pels autors el 1979, i que també són dos reculls de poemes independents); per acabar amb un exemple més contemporani, esmentem el volum *Els (in)continents eufòrics* (2007), que recull textos de Jaume C. Pons Alorda, Pere Perelló i Emili Sánchez-Rubio.

¹¹ En ambdós casos, el fet que el terme «antologia» sortís al subtítol ha ajudat a inclinar la balança per a incloure'ls al nostre corpus.

Cornadó i Maria Assumpció Torras; *Antologia de la poesia eròtica catalana del segle XX* (1977), de J. M. Sala-Valldaura; *Nova antologia de la poesia catalana: (de Maragall als nostres dies)* (1975), de Joan Triadú; *Dinou poetes dels seixanta* (1987), d'Enric Balaguer; *L'artista de la paraula: poesia catalana del segle XX* (1993), de Xavier Lloveras i Albert Roig; i *Vint poetes de les Balears* (2002), de Pere Rosselló Bover. Val a dir que totes aquestes antologies, tot i no formar part del corpus estudiat — per motius cronològics o de composició—, sí s'han tingut en compte al llarg de l'elaboració d'aquest treball tant pel seu caràcter d'obres emblemàtiques com pel rigor amb què han estat confegides.

A més, cal recordar que l'objectiu d'aquesta investigació no consisteix a estudiar les antologies poètiques catalanes més destacades, car moltes d'elles ja han estat objecte de nombrosos articles i anàlisis a nivell individual (prova d'això n'és la quantitat de bibliografia que es va generar entorn a l'antologia *Poesia catalana del segle XX* de Castellet i Molas). Allò que s'ha pretès ha estat abastar el major nombre d'antologies poètiques, per tal d'obtenir una mostra heterogènia que permeti estudiar d'una manera empírica el fenomen de la construcció d'antologies des d'un prisma més divers i copsar la multiplicitat de criteris que es fan servir. És per això que s'inclouen al corpus moltes obres que generalment són omeses en aquest tipus d'estudis, car són considerades poc valuoses per la seva poca difusió i pel fet de formar part d'un àmbit més restringit. Encara que no totes aquestes mostres posseeixen un gran interès poètic, tampoc no poden ser menyspreades, car no sempre allò general és sinònim de valuós o interessant, de la mateixa manera que de vegades allò marginal pot arribar a presentar perspectives insospitades.

Sens dubte, un dels problemes als quals hem hagut d'enfrontar-nos ha estat la dificultat per accedir a algunes de les obres. Són nombroses les antologies de caràcter molt local que no han circulat per les vies comercials normals i actualment només es poden trobar a biblioteques privades. Per altra banda, s'ha intentat que les antologies seleccionades abastessin tots els territoris de parla catalana, tot i que l'accés a les publicades a les illes Balears ha estat més senzill. També s'han consultat —mitjançant el préstec interbibliotecari o l'adquisició directa— obres que només es trobaven disponibles a les biblioteques del Principat o de València.

Per a la realització d'aquest treball s'ha elaborat un corpus de 55 antologies, de les quals s'ha analitzat l'estructura, el pròleg i el conjunt d'autors i poemes que les formen. Davant aquesta quantitat de material, ens hem vist en la necessitat d'establir una

categorització que ens permetés realitzar una anàlisi sistemàtica. La classificació que s'ha fet servir en aquest treball és tan sols una proposta. El nostre propòsit no és establir una pauta taxonòmica sinó posar en evidència la (in)visibilitat del discurs crític que generen les antologies: és a dir, en cap moment no s'ha pretès confeir un «mètode» per a classificar antologies i crear etiquetes. Cal tenir en compte que totes les classificacions són problemàtiques, car molt sovint els elements classificats es poden encabir en més d'una categoria, però en aquest cas ens ha semblat necessari per a comparar les antologies que tenien el mateix propòsit.

Aquesta es la base sobre la qual es basa la nostra classificació: el que suposam que és la intenció de l'antòleg, tot i que cal dir que en ocasions consideram que la intenció declarada no s'adiu amb el contingut de l'antologia.¹² Així, podem trobar antologies que pretenen agrupar un conjunt d'autors d'una determinada regió (vector geogràfic), d'un determinat moment històric (vector cronològic) o d'una determinada identitat sexual (vector de gènere). Altres antòlegs tenen en ment el públic al qual va destinada l'antologia (vector pragmàtic), i d'aquí sorgeixen antologies bilingües (destinades a receptors que no coneixen o no dominen la llengua catalana) i didàctiques (destinades a estudiants de diferents nivells educatius), per exemple. D'altres antòlegs volen reunir poemes d'una determinada temàtica (vector contingut) o d'una determinada forma (vector formal), com seria el cas de les antologies de poesia en prosa o de poesia visual.

En la major part dels casos, el títol ha estat un paratext clau per a decidir quina era la intencionalitat, com ha confirmat posteriorment l'anàlisi de l'antologia, però hem trobat alguns casos problemàtics. Per una banda, hi ha moltes ocurrencies de títols que contenen els sintagmes “poesia jove”, “poetes d'ara”, “nous poetes”, “poesia catalana actual”; totes aquestes les hem classificat dins el vector cronològic, car fan referència a poetes que pertanyen a un determinat moment històric, la “contemporaneïtat” del moment en que es publicà l'antologia. És aquest també el cas de *Onze poetes inèdits*, de Guillem Femenias, car tot i que sembli que vol recollir poetes inèdits, no són poetes inèdits de qualsevol edat, sinó que són “joves inèdits”, de manera que és una antologia que recull els poetes d'un moment concret.

Un altre dels problemes que hem trobat és que molt sovint el títol feia referència a dos factors i hem hagut de destriar quin era el més important. A tall d'exemple, l'antologia *2002, una antologia de poetes joves menorquins*, l'hem considerada una

---

¹² És el cas de la ja esmentada *Poetes de Mallorca per la llengua*, la qual hem classificat com una compilació territorial i no temàtica, tot i la «voluntat» explícita en el títol.

antologia determinada pel vector geogràfic, car no vol recollir qualsevol tipus de “poetes joves”, sinó únicament els “poetes joves de Menorca”. Una cosa semblant ocorre amb *Amb accent a la neutra: antologia de dones poetes a Mallorca*, la qual hem considerat una antologia marcada pel vector de gènere, perquè les compiladores no pretenen antologar simplement poetes de Mallorca, sinó dones poetes de Mallorca. Un altre cas és el de *Eròtiques i despentinades: un recorregut de cent anys per la poesia catalana amb veu de dona*, la qual hem considerat també una antologia vinculada al vector de gènere, car al pròleg s’afirma que allò que té aquesta antologia d’especial és que recull poesia eròtica escrita per dones.

Tanmateix, per a fer la classificació final, l’anàlisi ha estat fonamental en alguns casos, car a vegades el títol de l’antologia portava a confusió. És el cas de *Bengales en la fosca: antologia de la poesia valenciana del segle XX*, obra que hem classificat dins el vector pragmàtic perquè compta al final amb un apèndix amb propostes didàctiques, que revelen el públic al qual va destinada. Una cosa semblant passa amb *Poetes de Mallorca per la llengua* (1999), que, tot i que en un principi pot semblar una antologia temàtica, l’hem encabit dins el vector geogràfic, car els poemes inclosos no són per enaltir la llengua, sinó que en realitat es tracta d’un recull de poemes de poetes mallorquins. La reivindicació lingüística és, en aquest cas, una categoria abstracta que sobrevola el volum —i que té a veure possiblement amb la ideologia dels compiladors i dels poetes representats— però que no es concreta textualment.

Aquestes categories en les qual hem classificat les antologies no són fruit de l’atzar, sinó que es troben lligades al model de Jakobson sobre la teoria de la comunicació. D’aquesta manera, hem establert equivalències entre els vectors abans mencionats i els elements que conformen l’acte comunicatiu (context, canal, emissor, receptor, missatge i codi) —amb l’excepció del canal, car totes les antologies són publicades en paper.

Per una banda hi hauria les formades pels elements extratextuals: el context (vector geogràfic i cronològic), integrat per aquelles antologies on la intencionalitat s’enfoca en un moment espacial o temporal concret; l’emissor (vector de gènere), on allò que interessa és la persona que emet el missatge/poema; i el receptor (vector pragmàtic), on l’antòleg es centra en el destinatari de l’antologia. Per altra banda, hi hauria les formades per elements textuals: el missatge (vector contingut) on l’antòleg té més en compte els textos que no els autors, i el codi (vector formal) on allò que interessa és la forma del missatge/poema.

Pel que fa a l'estructura del treball, l'hem organitzat en diversos apartats. En primer lloc s'ha establert la hipòtesi de la qual parteix la investigació i la metodologia que s'ha seguit. Tot seguit s'ha elaborat un estat de la qüestió entorn de la situació de les antologies de poesia catalana contemporànies. A continuació es desenvolupa el cos del treball, el qual hem disposat en quatre parts on es reflecteixen els resultats obtinguts en l'anàlisi. *a)* Primer de tot s'examina l'antologia com a gènere textual, i es determina quin és la seva estructura i si és un gènere autoconscient. *b)* La segona part es centra en el grau d'autoritat del crític i en les relacions que aquest estableix tant amb els poetes com amb el mercat editorial. *c)* La tercera part ha volgut fer incís en com es reflecteix la representativitat a les antologies, tant pel que fa a la qüestió d'identitat sexual, com a la territorialitat i a algunes formes més infreqüents de poesia, com són la visual i el poema en prosa. *d)* La darrera part, més extensa, estudia la figura de l'antòleg com a crític literari: s'aprofundeix, per tant, en la intencionalitat de l'antologia, els criteris que fa servir l'antòleg a l'hora de decidir quins autors i poemes incloure o excloure, quin és el grau d'objectivitat o subjectivitat que ostenten els antòlegs i com es posen de manifest les diferents valoracions crítiques.

Finalment, s'inclourà un annex amb diverses taules adjuntes que contenen dades entorn al corpus d'antologies analitzat.

3. Estat de la qüestió

3.1. L'antologia com a gènere

Un dels canvis conjunturals més determinants per al món de la literatura catalana va ser la consolidació de la infraestructura editorial entre els anys seixanta i setanta, cosa que va motivar l'augment dels centres de publicació i va permetre al mercat poètic prosperar. Amb el temps, això ha significat un augment substancial en el volum d'antologies poètiques publicades anualment, però per altra banda ha afavorit una certa tendència cap al desprestigi i la desconfiança, car la seva proliferació ha comportat que algunes presentin una trivialització en els criteris antològics o una despreocupació pel rigor selectiu. Tot i això, es continuen publicant antologies, i moltes d'elles no són només interessants, informatives o útils, sinó que constitueixen una veritable columna vertebral de la història de la literatura.

Les obres antològiques conformen operacions de síntesi (d'un autor, d'un període, d'una tendència) i mitjançant la suma de síntesis diverses es pot traçar un bon camí

d'accés a les línies dominants i al panorama literari general, sense deixar de banda la diversitat i l'heterogeneïtat. Confegides per raons i motius diversos, cadascuna permet il·luminar un aspecte del conjunt literari.

El terme «antologia» prové de la forma del grec *ἀνθολογία* (terme format a partir de *ánthos*, «flor», i *légein*, «recollir»), que vindria a significar «selecció de flors», car a l'antiga Grècia la flor simbolitzava els sentiments més purs, els quals només es podien expressar per mitjà de la poesia, de manera que el mot remet a l'acció de reunir flors selectes (poesies) —de fet, existeix en català la paraula *florilegi*, que el DIEC defineix com a «antologia de trossos literaris escollits». En aquesta línia podem dir que l'antologia és un sedàs, un principi de continuïtat, un instrument de selecció —i, des del punt de vista intraliterari, d'autoselecció— d'una literatura, un dipòsit cultural on es preserva tot allò considerat digne de ser recordat i transmès.

Un fet recurrent és el de referir-se a l'antologia com a col·lecció, així com fa el diccionari de María Moliner, que la defineix de manera molt general com a «conjunto de cierto número de composiciones literarias del mismo género o con alguna característica que las une» (2007: 704). El DIEC, per la seva banda, la defineix com a «recull de fragments escollits de diversos autors o de diverses obres d'un mateix autor», una definició molt semblant a la que recull l'Oxford English Dictionary (OED): «A published collection of poems or other pieces of writing». A aquestes definicions, Claudio Guillén (1985: 375) hi afegeix que l'antologia és una compilació que exigeix una selecció (que implica un procés previ de recopilació i un altre simultani d'inclusió/exclusió) fonamentada en uns criteris establerts per l'antòleg.

De tota manera, cal cercar una major especificitat, car aquestes característiques son massa genèriques. Per a Emmanuel Fraisse (1997: 94-96) allò que defineix les antologies és la manera com s'organitzen els fragments antologats. D'acord amb ell, és necessària una ordenació dels textos i que el corpus inclogui com a mínim cinc autors. A més, és clau que els criteris de l'antòleg apareguin en forma de paratext (pròleg o epíleg) i que aquests criteris, inscrits en el marc d'una història literària, integrin els textos dins una visió específica de la història literària o cultural.

El fet és que cap dels autors esmentats fa referència a la funció que ha de desenvolupar l'antologia. D'acord amb Jordi Julià:

La primera funció de l'antologia és facilitar el text. L'altra funció i jo també crec que important, és donar a conèixer aquells autors que han passat desapercebuts, aquells llibres que no s'han llegit prou bé en la seva època, és a dir, una feina arqueològica de salvar, diguem-ne,

aquells autors que sembla que no hagin existit, o aquells llibres o aquells poemes que en aquell moment no deien res i que amb la perspectiva del temps són força importants. La tercera és salvar de l'oblit, salvar de l'oblit, ara sí, els autors que han estat bons, els llibres que han estat bons, per confirmar que encara són vigents. La quarta, la revalorització en el temps. En el fons tota antologia el que implica és una revisió del passat i el que implica és constatar la durabilitat la pervivència d'allò que va existir [...] I per últim, també una antologia el que pot tenir és la voluntat de mostrar l'estil d'un autor, l'estil d'una època o fins i tot el tarannà d'una cultura.¹³

Aquestes funcions enumerades per Julià es corresponen en gran mesura amb les que assenyala Auden a *The Dyer's Hand and other essays* i que Pablo Villar resumeix així:

1. presentarnos autores u obras que desconocemos; 2. convencernos de que una lectura descuidada nos ha hecho subestimar a una obra o autor (los trabajos de Dámaso Alonso sobre Góngora evidencian esta postura); 3. mostrarnos la relación entre obras de diferentes autores y de diferentes épocas, hacer perceptible el entramado —algo más que una mera cuestión de “influencias”— que constituye la tradición poética [...] 4. el crítico puede ofrecernos una “lectura” que ahonde en nuestra comprensión de la obra (crítica académica, profesoral, especializada); 5. la crítica textual, que prepararía ediciones textuales solventes, de autores que no se preocuparon en exceso de sus obras [...] 6. la última sería arrojar luz sobre la relación del arte con la vida, la ciencia, la ética, la economía, etc., en una visión integradora, unitaria e interdisciplinar. (2000: 70)

Per altra banda, cal dir que als processos de recopilació i selecció, els quals esdevenen la base de l'antologia, s'hi ha de sumar el fet que aquesta ha de poder ser entesa com un llibre independent i no com una acumulació de textos. D'acord amb Guillén, «La antología es una forma colectiva intratextual que supone la reescritura o reelaboración, por parte de un lector, de textos ya existentes, mediante su inserción en conjuntos nuevos» (1985: 413). D'aquesta manera, l'antòleg posa en funcionament tot un seguit d'estratègies per a transformar els diferents fragments en un conjunt coherent que ofereixi una sensació de totalitat. Aquest procés:

parte de la selección de los textos y de los criterios que la guían, pasa por su ordenación (la cronológica es la más habitual, pero no la única) y se completa con un aparato paratextual (prólogo, notas, comentarios, bibliografía) que permita entender los textos en función del proyecto del antólogo. Los textos extraídos de sus contextos originales e incluidos al lado de otros textos en la obra antológica alcanzan un nuevo significado. (Sabio 2011: 163)

S'ha de tenir en compte, però, que la manipulació del material seleccionat no és neutra ni objectiva: l'antòleg elabora l'antologia amb una intencionalitat i es troba supeditat a uns condicionants ideològics concrets. I és que l'antologia «no és mai

---

¹³ Intervenció de Jordi Julià a la taula rodona Les antologies en la poesia catalana, celebrada en el marc de la Jornada Escenaris de la poesia catalana a la Sala Beckett de Barcelona el 15 de maig de 2018. <<https://www.youtube.com/watch?time_continue=18&v=v3qPW-r12Lc>>

innocent com un ram de flors. Darrere l'antòleg s'amaga el crític bel·ligerant» (Torrens 1980: 47).

Sovint s'han classificat les antologies en dos tipus. Per una banda, les que miren al present amb una clara intenció caracteritzar i definir aquest present i fins i tot intervenir-hi, considerades més subjectives, i per altra, les que miren al passat amb la voluntat de reconstruir la memòria, considerades més objectives. Joan Fuster considera les primeres més crítiques i les segones més historicistes, i afirma que:

En les primeres, l'antòleg opera sobre el material literari prèviament fixat –gènere, escola, temps– d'acord amb un sistema de conviccions, i hi adopta una actitud militant en el judici. La seva selecció, doncs, alhora que implica la tria d'allò que ell creu millor, ens il·lustra respecte als mateixos fonaments teòrics de què parteix... L'antologia de criteri històric, al contrari, voldria ésser un treball de mera transcendència informativa. Tracta de fornir el lector d'un repertori de textos, que, satisfactoris o no des del punt de vista crític de l'antòleg, representen l'estricta realitat del fenomen literari. (1980: 29)

Així i tot, tant si es defensa una militància d'escola més ostensible com si l'antologia es fonamenta en una pretesa neutralitat historicista, l'antòleg no és simplement un col·leccionista de textos, sinó que inevitablement reformula el passat des del present, o més ben dit, des dels interessos del present, car la reformulació sempre es troba marcada per les concepcions ideològiques i estètiques de l'antòleg. Així, l'antologia s'empra com a mitjà per a reconstruir discursos o potenciar-ne d'altres que ja es troben instituïts, a més d'aglutinar aquells canvis literaris que pretenen perpetuar-se com a norma estètica.

De tota manera, a més de desenvolupar un paper actiu en el procés de canonització de determinats períodes, autors i orientacions estètiques, les antologies poden ser enteses com a indicis de l'estat d'una cultura al llarg de la seva història. D'acord amb Juan Domingo Vera, és tal la influència de les antologies que:

éstan constituyen un corpus literario fundamental para desentrañar los virajes estéticos que se producen en cada época. Asimismo, constituyen un corpus fehaciente, desde la [sic] cual comprobar qué autores y textos literarios han podido sobrevivir a los nuevos cambios y seguir vigentes como ejemplares, y sobre todo, cuáles son los nuevos supuestos estéticos que entran dentro del nuevo orden literario. (2010: 5)

Per tant, la selecció que realitza l'antòleg implica la valoració d'un període literari i artístic determinat, és a dir combinen l'inventari i la crítica. Respecte a això, resulta significatiu el fet que la major part dels antòlegs siguin també crítics literaris. Seleccionar, al cap i a la fi, no és sinó una continuació d'aquesta tasca: aplicar un determinat criteri de valor als escriptors d'una època.

3.2. Aproximació a la història de les antologies de poesia catalanes des de principis del segle XX

Una de les primeres antologies de poesia catalana del segle XX que cal destacar és *Antologia de poetes catalans moderns* (1914), publicada per Alexandre Plana, car suposa una novetat en la concepció dels projectes antològics, ja que és de les primeres que fa palesa la voluntat d'intervenció de l'antòleg en els moviments poètics del seu temps. En concret aquesta antologia intenta articular críticament la proposta del Noucentisme per mitjà d'apèndixs de caràcter històric-literari i fitxes biobibliogràfiques dels poetes antologats.

Aquest ànim de renovació i transformació de la forma del gènere antològic es veurà accentuat al llarg dels anys vint. D'acord amb María Do Cebreiro Rábade Villar:

Si fins aleshores predominaven les mostres interessades a seleccionar i catalogar el present literari dels antòlegs, a partir d'aquest decenni, el mercat editorial impulsarà títols d'abast retrospectiu, encaminats a oferir als lectors un panorama històric i divulgador de la poesia en llengua catalana des dels seus orígens medievals. (2007: 23)

Per tant, l'obra s'orientava a un públic que esperava una jerarquia axiològica o una taula de valors literaris. Amb aquest enfocament es publicaren, per exemple, quatre volums titulats *Les cent millors poesies antigues i modernes de la llengua catalana*,¹⁴ que comprenien la poesia des del segle XIV fins als inicis del segle XX. Aquest tipus d'orientació antològica es popularitzà durant els anys vint i trenta, la qual cosa va propiciar antologies com: *Antologia. Les millors poesies dels poetes pots-maragallians sobre l'Amor* (1924), de Joan Merli; *Les cent millors poesies humorístiques de la llengua catalana* (1925), de Tomàs Garcés i Marçal Olivari; *Les cent millors poesies líriques de la llengua catalana* (1925), de Josep M. Capdevila; i *Les cent millors poesies de la llengua catalana*, d'Ernest Moliné i Brasés.

De tota manera, també van sorgir algunes obres on la voluntat historiogràfica era substituïda per un afany d'actualització del passat literari, com és el cas de *Els iniciadors de la Renaixença* (1928), de Lluís Nicolau d'Olwer i Just Cabot, els quals, segons Rábade, estableixen

una analogia programàtica entre la "renaixença" decimonònica i la "renaixença" contemporània. Dóna fe de la distància temporal amb la qual es jutja el passat literari, però

---

¹⁴ No incloem a la bibliografia final les antologies que només apareixen esmentades breument però de les quals no fem anàlisi ni citacions.

també de la possibilitat de salvar aquesta distància gràcies a l'empresa antològica, que pretén ser, en aquest cas, una labor de revalorització (2007: 24)

Abans de l'esclat de la guerra civil, podem destacar dos gran projectes antològics. D'acord amb Rábade, el primer d'ells és *Antologia general de la poesia catalana* (1936), de Martí de Riquer, Joan Teixidor i Josep M. Miquel i Vergés, la qual consisteix en un dels primers intents d'aplicar el mètode crítico-filològic a la totalitat de la literatura catalana. La segona antologia a destacar és *Antologia Patriòtica de la Poesia Catalana* (1936), que suposa la primera temptativa d'articulació antològica de la poesia patriòtica catalana.¹⁵

L'any 1947 es publica *Antologia general de la poesia catalana. Els contemporanis*, de Fernando Gutiérrez, una de les primeres antologies que va sorgir després de la repressió cultural exercida pel règim franquista, la qual es limita a testimoniar els poetes catalans que escriuen en el moment de la publicació de la mostra. També és destacada la publicació l'any 1949 de *Antologia de la poesia catalana. De Ramon Llull a Jacint Verdaguer. Segles XIII a XIX*, de Rafael Tasis, on els pressupòsits que regeixen la mostra són clarament historicistes, car l'obra es troba dividida en tres grans seccions historiogràfiques.

No és fins l'any 1951 que arrenca una veritable transformació del discurs antològic, amb la publicació de *Antologia de la poesia catalana (1900-1950)*, de Joan Triadú,¹⁶ la qual va destacar per les seves pretensions de ruptura subjacents, en oposar-se al criteri històric en favor del criteri crític:

La mostra de Triadú inaugura, per a la poesia catalana moderna, un model crític, i profundament personal, de presentació dels textos reunits. En funció d'aquest model, les antologies poden arribar a convergir amb els manuals d'història literària o amb les monografies de poesia, i els poemes escollits poden funcionar pràcticament com a exemples de les tesis que l'antòleg pretén demostrar. (Rábade 2007: 28)

Al llarg dels anys cinquanta, el discurs antològic es va caracteritzar per potenciar una orientació popularitzant i per la preferència per part dels agents editorials de l'antologació de peces de la denominada «literatura popular», com *Els cent millors romanços catalans* (1955), de Joan Amades. D'aquest període, també són destacables *Antologia de la poesia valenciana* (1956), de Joan Fuster, *Antologia amorosa* (1955), de

---

¹⁵ Aquesta tindrà continuïtat en mostres com *Antologia de la poesia patriòtica catalana* (1976), d'Emili Segué (pseudònim de Joaquim Molas) i *Poesies patriòtiques catalanes: Antologia* (1977), de Lluís Millà i Reig.

¹⁶ L'any 1965, Triadú va fer una actualització de la seva tasca crítica a *Nova antologia de la poesia catalana. 1900-1965. De Maragall als nostres dies*.

Marià Manent i, en l'àmbit de les illes Balears, *Els poetes insulars de postguerra*, de Manuel Sanchis Guarner.

A la dècada dels anys seixanta, Joaquim Molas començarà a dirigir una col·lecció de textos, anomenada «Antologia catalana», de la qual formaran part obres com *Poesia catalana medieval* (1966), *Poesia catalana del segle XV* (1967), *Poesia catalana romàntica* (1965), *Poesia catalana de la Restauració* (1966) i *Poesia neoclàssica i preromàntica* (1968). Aquestes antologies destacaven pel fet de contextualitzar i complementar els textos escollits per mitjà de pròlegs històrics, notes bibliogràfiques i taules cronològiques. Amb aquest mateix enfocament apareix l'any 1963 *Poesia catalana del segle XX*, de Josep M. Castellet i Joaquim Molas, una de les antologies clàssiques de la història de la literatura catalana.

Per altra banda, l'any 1975 va tenir lloc el festival de poesia Gespa-Price, el qual va impulsar la publicació d'antologies de poesia de denúncia, com és el cas de *Antologia de la poesia social catalana* (1970), d'Àngel Carmona i de *Poble, treball i poesia* (1974), de Josep M. Canals i Lamiel.

Amb la publicació d'*Antologia general de la poesia catalana* de Josep M. Castellet i Joaquim Molas, l'any 1979, es popularitza la publicació d'antologies generals, entre les quals destaquen *Les mil millors poesies de la llengua catalana* (1979), de Lluís Gassó i Carbonell; *Nou segles de poesia als Països Catalans* (1986), de Celdoni Fonoll i Josep Palau i Fabre; *Viatge poètic per Catalunya* (1988), de Joaquim Molas; i *Antologia de poetes catalans. Un mil·lenni de literatura* (1997), de Martí de Riquer, Giuseppe Grilli i Giuseppe E. Sansone.

És destacable el fet que, durant els anys vuitanta i noranta, arran de la implantació progressiva del català a l'escola, comencen a sorgir tot un seguit d'antologies amb un caràcter més didàctic i pedagògic. És el cas de *Poetria. Antologia de la poesia catalana* (1989), d'Albert Planelles i Francesc Vernet, i d'*Antologia general de la poesia catalana* (1991), coordinada per Josep Borrell i Figuera. Aquestes es caracteritzen per distingir els poemes per sobre dels poetes i per l'enfocament estilístic per sobre de l'historiogràfic. A més, incorporen notes per a la interpretació lèxica i literària i els textos seleccionats funcionen com a exemples dels conceptes literaris que s'introdueixen.

És també durant aquestes dues dècades que es descentralitza el discurs antològic (impulsat fins aquell moment sobretot per editorials barcelonines) i comencen a aparèixer nombroses antologies en editorials valencianes i balears. Entre aquestes

destaquen: *Brossa nova* (1981), de Jaume Pérez Montaner, Marc Granell i Amadeu Viana; *Antologia dels poetes valencians* (1983), d'Eduard Verger; *Antologia de poetes balears* (1985-1987), de Guillem Soler; *La vella pell de l'alba (Poesia catalana al País Valencià, 1973-1985)* (1985), d'Antònia Cabanilles; *Camp de mines. Poesia catalana del País Valencià 1980-1990* (1991), de Francesc Calafat; *Poesia patriòtica valenciana: antologia 1808-1996* (1996), d'Artur Ahuir i Voro López; i *Dotze poetes joves valencians* (2000), de Francesc Calafat i Marc Granell.

Per altra banda, els dos últims decennis del segle XX es caracteritzen, juntament amb la tendència a les revisions històriques-literàries de períodes determinats del segle XX, per intentar assenyalar els «nous valors» de la poesia catalana per mitjà d'antologies com *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)* (1980), de Vicenç Altaió i Josep M. Sala-Valldaura; *La nova poesia catalana* (1980), de Joaquim Marco i Jaume Pont; i *Deu poetes d'ara* (1996), de Dolors Oller.

Al tombant del segle XXI, en canvi, predominen aquelles antologies de to mil·lenarista que volen mostrar «els poetes del canvi de segle» i fer balanç de la situació de la poesia. És el cas d'antologies com *Sense contemplacions* (2001), de Manuel Guerrero; *21 poetes del segle XXI. Una antologia dels joves poetes catalans* (2001), d'Ernest Farrés; i *Segle XXI. Vint-i-una poetes per al segle vint-i-un* (2001), d'Alicia Beltrán i Pere Perelló. Aquesta darrera il·lustra l'aparició d'un nou objecte antològic, resultat de la implantació social de les polítiques de gènere: les antologies de poesia de dones. És el cas de *Paisatge emergent. Trenta poetes catalanes del segle XX* (1999), coordinada por Montserrat Abelló, Neus Aguado i Lluïsa Julià o *Antologia de poesia catalana femenina* (2003), de Carme Riera, entre d'altres.

4. Anàlisi

4.1. El gènere «antologia»

Com ja hem esmentat, l'antologia és un gènere textual que es distingeix d'altres formes de compilació antològiques que es limiten a recopilar textos en el fet de cohesionar aquests materials i integrar-los, creant així un conjunt nou dotat de sentit. Per aconseguir aquesta unitat, l'antòleg selecciona els textos seguint uns determinats criteris i així crea un vincle entre ells. Per altra banda, ordena els materials de tal manera que el lector llegeixi l'antologia des del filtre imposat per l'antòleg, el qual pot ordenar els textos de manera que dibuixin l'evolució d'un model poètic, d'un autor o d'un tema. A això hem de sumar-hi que l'antòleg pot oferir determinades claus d'interpretació

sobre els poemes, l'estil de l'autor o el significat del recull. I tot això s'articula per mitjà d'un aparat paratextual.

Tot seguit s'examinarà l'estructura i la forma que adopten les antologies poètiques, a més d'analitzar els elements paratextuals que les formen.¹⁷ En general, juntament amb el títol, els paratextos que més sovint podem trobar a les antologies poètiques són les introduccions o presentacions dels textos seleccionats i les notes biogràfiques (quan van en un apartat independent), bibliogràfiques o biobibliogràfiques, encara que n'hi pot haver molts d'altres, com veurem a continuació.

En primer lloc, cal considerar el títol de les antologies. A diferència d'altres gèneres, aquestes no proporcionen tanta llibertat a l'hora d'escollir el títol, car es prefereix que siguin descriptius i objectius. Per això, la major part dels títols de les antologies inclouen termes com «recull», «antologia» o «mostra» tant al títol com al subtítol —29, és a dir, un 52'72%—, o descriuen el contingut de l'antologia. Així, per exemple el títol *Poetes del nord. Poesia jove de les comarques del nord del País Valencià (1985-1991)* ens indica exactament això: que els poemes que s'inclouen a l'antologia han estat escrits entre 1985 i 1991 per poetes considerats joves en el moment de la publicació i que provenen de les comarques del nord del País Valencià.

De tota manera, es poden trobar antologies amb títols més simbòlics o de significat més obscur, i tant, però en aquests casos quasi sempre¹⁸ s'inclou un subtítol explicatiu que especifica que es tracta d'una antologia poètica. Entre d'altres, és el cas d'*Entranyes per a l'augur (Antologia de jove poesia catalana al baix Vinalopó-1980), Sense contemplacions. Nou poetes per al nou segle i Brossa nova. Poetes valencians dels 80*.

A més, és molt freqüent que el significat del títol s'expliqui a la presentació o a la introducció. És un recurs molt emprat el fet d'extreure el títol dels versos d'un poema, com és el cas de *Paraula encesa. Antologia de poesia catalana dels últims cent anys* (publicada el 2012 per Pere Ballart i Jordi Julià), el qual neix d'uns versos de Joan Vinyoli,¹⁹ *Amors sense casa. Poesia LGTBQ catalana* (antologat el 2018 per Sebastià Portell), el qual sorgeix del poema de Maria Mercè Marçal «Amors sense casa»,

---

¹⁷ Tots els casos i les dades a partir dels quals justificarem la caracterització de l'antologia com a gènere provenen del nostre corpus d'estudi.

¹⁸ En el cas del nostre corpus, les úniques excepcions són *Survivors. Supervivents* (1991), de Sam Abrams i *Vi(r)us* (2005), de J. M. Calleja, on no hi figura cap subtítol.

¹⁹ «El títol de la nostra antologia prové d'uns versos de Joan Vinyoli, d'un dels poemes del llibre *El griu*, “Amb el teu gest”, que comença exactament: “Sóc la paraula encesa prop teu | que et reté i et deslliga”. La imatge de seguida ens va semblar esplèndida, perfectament evocadora de com la poesia, inflamada d'eloqüència, és capaç de subjugar i alliberar alhora aquell qui sap escoltar-la» (Ballart; Julià 2012: 12).

Donzelles de l'any 2000. Antologia de dones poetes dels Països Catalans (elaborat el 2013 per Noèlia Díaz Vicedo i Sandra D. Roig), en referència al poema «A les donzelles de l'any dos mil» de Maria Antònia Salvà, o *Llampecs d'espurnes (Mostra de poesia de l'Alcoià-Comtat)* (Enric Balaguer, l'antòleg, la publicà el 1991), que prové d'uns versos de Joan Tomàs Jordà.²⁰

D'altres títols es basen en metàfores, com és el cas de *Survivors. Supervivents*, on d'acord amb Sam Abrams «These talented women are survivors in the sense that they have had to overcome many an obstacle to bring us their song» (1991: 9), o de *Vi(r)us*, car l'antòleg considera que la poesia visual és un «espai on el metallenguatge poètic és un virus en constant expansió» (Calleja 2005). També podem destacar el cas de l'antologia *Nou de set. Antologia de poetes illenques*:

Tradicionalment, els castelleres aixequen figures humanes amb el vigor i les mans ossades dels homes [...] En la nostra antologia, aquestes nou veus s'uneixen en una imatge harmoniosa, que destaca d'entre els altres elements de la plaça i que té una particularitat: les nou mans que l'enlairen són mans de dones que escriuen. Set poemes, com ara set pisos de paraules –tan singulars i poc freqüents com la figura castellera del nou de set, impossible de fer a es colles majors per la seva gosadia (Rafart 2010: 9)

El fet que l'antòleg es vegi en la necessitat de justificar el per què del títol o dels criteris que ha fet servir per a seleccionar els textos demostra que l'antologia és un gènere autoconscient, car les obres que pertanyen a altres gèneres literaris sovint també tenen títols figuratius, però no dediquen un espai a justificar-los. Així, tot sovint les antologies inclouen reflexions sobre el gènere:

Aquests criteris, com d'altres menys importants, no voldria que es prenguessin com una justificació, sinó més aviat com una exposició de les limitacions i renúncies que significa tota antologia. Potser no caldria fer-hi esment, si no s'assignassen [sic] a les antologies una autoritat que no els escau; almenys no és la pretensió d'aquesta, que és el testimoniatge parcial d'una part de la poesia d'una dècada: una proposta de lectura feta en un moment concret que en esdevenir lletra impresa donarà una visió estàtica d'una activitat essencialment dinàmica. (Calafat 1991: 104-105)

Una altra mostra de l'autoconsciència de les antologies és que amb freqüència a la introducció se n'explica l'origen, cosa que no solen fer les obres d'altres gèneres. És el cas de *Poetes de Mallorca per la llengua* (de Paula Fluxà i Tomeu Martí, publicada el 1999), que va sorgir arran d'una campanya en favor de la llengua catalana que es va fer a Mallorca, o de *Quarta antologia 1976-1977* (publicada per Joan Colomines el 1977) i

---

²⁰ En aquest cas, l'antòleg explica que es tracta d'un «sintagma que manllevem a un dels versos de Joan Tomàs Jordà i que, a més d'il·lustrar les característiques de diversitat d'aquest recull, fa referència a tradicions ancestrals de la comarca tan lligada als rituals festius amb foc i pólvora» (Balaguer 1991: 9)

*Mostres de poesia jove*²¹ (elaborada per professors de la Facultat de Lletres de la UIB el 1983), al pròleg de les quals s'explica que provenen de certàmens literaris.

Com hem pogut veure, és recurrent el fet que els antòlegs es disculpin per tot —no casualment alguna vegada s'ha qualificat el gènere antològic com «el gènere de la disculpa» (Marrero 2001) i que constantment justifiquin les seves decisions: els poetes exclosos, els poemes exclosos, les limitacions d'espai, l'arbitrarietat de l'ordre dels poetes i els textos, el títol, l'origen de l'antologia... És a dir, que es disculpin per la inevitable càrrega de subjectivitat a què es veu sotmès tot projecte crític.

Si feim referència a l'estructura de les antologies, podem identificar quatre modalitats recurrents. En la majoria de casos, sol haver-hi una primera part formada per un pròleg o una introducció, la qual va seguida d'una segona part que basteix el cos de l'antologia: el recull. Aquest pot incloure només el nom dels poetes i els seus poemes (primera modalitat) o estar format per una breu biografia de cada poeta abans dels poemes (segona modalitat). D'entre les antologies analitzades, 17 es corresponen amb el primer model —és a dir, un 30'9%— i 25 al segon —és a dir, un 45'45%.

Pel que fa al pròleg que encapçala les antologies, el més freqüent és que es tracti d'un pròleg autorial,²² encara que de vegades (especialment en el cas d'antologies que compten amb més d'un pròleg) pot comptar amb pròlegs al·lògrafs complementaris, escrits normalment per una figura d'autoritat seleccionada per l'autor o per l'editorial per a presentar l'antologia des d'una perspectiva suposadament objectiva. En certs casos, aquests pròlegs complementaris són institucionals i els signa un representant de l'entitat que ha promocionat l'edició del llibre. És el cas d'obres com *Antologia de poesia catalana femenina* (2003) —on l'antòloga (Carme Riera) fa un dels pròlegs, però l'altre és a cura de la política Joana Ortega Alemany— o *Amb accent a la neutra. Antologia de dones poetes a Mallorca* (2014), on les antòlogues (Maria Antònia Massanet i Aina Riera) firmen un dels pròlegs, però l'altre es troba signat per Lluïsa Julià, una crítica reconeguda que, a més, s'ha caracteritzat pel seu tarannà feminista.

En general, la introducció que encapçala l'antologia —també coneguda com a prefaci, presentació, pròleg o paraules preliminars, entre d'altres denominacions— té com a propòsit informar dels criteris de selecció que ha seguit l'antòleg. Aquesta introducció pot incloure, a més, informació historiogràfica que es considera necessària

---

²¹ En aquest cas en concret, al pròleg es diu que, d'acord amb els antòlegs, aquests certàmens no promouen la literatura, perquè el públic només pot gaudir de l'obra premiada i la resta de participants romanen muts, de manera que amb l'objectiu de donar-los veu, van fer l'antologia (DD.AA. 1983:3).

²² La forma del pròleg va ser estudiada per Gérard Genette a *Seuils* (1987, p. 166-169)

per a contextualitzar l'antologia i els poetes antologats, la qual pot anar des d'un repàs històric de la poesia en general o abastar aspectes més concrets, com el període històric anterior a aquell que tracta l'antologia o la poesia d'un territori concret. D'altres vegades es fa una reflexió entorn de la situació de la poesia en el mercat editorial o a les antologies precedents. Finalment, a algunes antologies s'aprofita aquest espai introductori per a formular una crítica de l'estil dels poetes, fer una anàlisi de la seva poesia o presentar els poetes antologats per mitjà d'una biografia àmplia —i esbiaixada, inevitablement pel criteri de l'antòleg, qui decideix què és rellevant.

Tots aquests elements es poden presentar dins un mateix pròleg o dividits en diverses introduccions. No és estrany que una antologia compti amb més d'un pròleg —16 de les antologies analitzades, és a dir, un 29%, en tenen més d'un—, i en aquests casos, poden anar després del primer o al final del llibre, com és el cas d'*Imparables. Una antologia* (publicada el 2004 per Sam Abrams i Francesco Ardolino), *Bengales en la fosca. Antologia de la poesia valenciana del segle xx* (antologada el 1997 per Josep Palomero i Almera) o *L'espai del vers jove. Mostra poètica jove 85* (elaborada el 1985 per Jaume Pérez Montaner).

De tota manera, el propòsit del pròleg —independentment dels aspectes que tracti— és oferir una cohesió al recull que s'articula al seu entorn. És gràcies al pròleg que l'antologia adquireix un sentit i deixa de ser una agrupació atzarosa de textos per a esdevenir una unitat.

Per altra banda, pel que fa a la part que conforma el recull de poemes, l'estructura que sol presentar és: una informació bàsica sobre el poeta (nom, data i lloc de naixement), opcionalment la biografia del poeta (com ja hem mencionat) i finalment la reproducció dels poemes (encapçalats per un títol, si en tenen, i amb la referència al final).

A més de les dues modalitats recurrents per a estructurar una antologia que ja hem esmentat, podríem parlar d'una tercera que es caracteritza pel fet que, tot i que al recull només hi consti el nom dels poetes i els seus poemes, inclou al final de l'antologia notes biobibliogràfiques de tots els poetes, la qual al·ludeix als poemaris d'on s'han extret els poemes i també serveix per oferir unes petites pinzellades (tan sols un parell de línies) sobre la vida del poeta. Aquesta característica la compleixen sis de les antologies analitzades: *Sense contemplacions* (Manuel Guerrero, l'antòleg, la publicà l'any 2001), *Eròtiques i despentinades. Un recorregut de cent anys per la poesia catalana amb veu de dona* (d'Encarna Sant-Celoni i Verger, publicada el 2008), *Contemporànies.*

Antologia de poetes dels Països catalans (publicada per Vinyet Panyella l'any 1999), *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)* (antologada per Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura al 1980), *La vella pell de l'alba (Poesia catalana al País Valencià, 1973-1985)* (elaborada per Antònia Cabanilles el 1985) i *Paisatge emergent. Trenta poetes catalanes del segle XX*, (publicada el 1999 per Montserrat Abelló, Neus Aguado, Lluïsa Julià i Maria-Mercè Marçal).

Una darrera modalitat recurrent que cal esmentar és el fet d'incloure les biografies dels poetes com un apartat independent, tant després de la presentació com al final de l'antologia. Encara que s'aprofundirà més endavant en el contingut i funció d'aquestes biografies, podem dir que són un dels mecanismes dels antòlegs per a articular la seva tasca crítica, tant de forma indirecta (a partir de la selecció de les dades biogràfiques que l'antòleg considera convenients) com de forma directa (introduint una situació de l'obra i de la trajectòria del poeta en determinats corrents estètics i contextos històrics). Entre les antologies que conformen el nostre corpus, n'hi ha quatre que segueixen aquest model: *Carn fresca. Poesia valenciana jove* (antologada el 1974 per Amadeu Fabregat), *Poetes d'Eivissa* (elaborada el 1978 per Jean Serra), *Bengales en la fosca* (Josep Palomero Almela, l'antòleg, la publicà l'any 1997,) i *Poetes del nord. Poesia jove de les comarques del nord del País Valencià (1985-1991)* (de Manel Garcia Grau, Lluís Meseguer i Josep Manuel San Abdón, publicada el 1992).

Un cas especial pel que fa a l'estructura de l'antologia és la que presenta *Les veus de l'experiència. Antologia de la poesia catalana actual* (publicada per Jordi Llavina l'any 1992). Aquesta antologia es troba encapçalada per una introducció semblant a la d'altres antologies, però tot seguit presenta un recull amb una forma peculiar: primer apareix el nom del poeta, després una llista amb tota la seva obra poètica publicada, tot seguit els poemes i finalment una bibliografia de l'obra esmentada, la qual cosa es repeteix amb cada poeta. D'aquesta manera, els poetes es troben molt més delimitats i són més independents els uns dels altres, la qual cosa condiciona la pauta de lectura, ja que el lector té la sensació d'enfrontar-se a una juxtaposició de *micro-llibres* més que no pas a una addició de poemes

A més dels paratextos ja esmentats, en podem comentar d'altres de recurrents. Un d'ells és la bibliografia dels poemaris d'on s'han extret els poemes, que habitualment es troben al final del llibre. D'entre les antologies analitzades, en trobam setze, és a dir, un 29%, que inclouen una bibliografia. És el cas de *Tenebra blanca. Antologia del poema en prosa en la literatura catalana contemporània* (antologada per Sam Abrams al

2001), *2002, una antologia de joves poetes menorquins* (elaborada per Àngel Mifsud Ciscar i Joan F. López Casasnovas l'any 2002) i *Ser del segle. Antologia dels nous poetes catalans* (David Castillo, l'antòleg, la publicà el 1989), entre d'altres.

També s'ha observat que diverses de les antologies analitzades —vuit de les que formen part del nostre corpus— inclouen poètiques escrites pels mateixos autors, que solen trobar-se just després de la biografia del poeta, tant si aquesta es troba dins el recull com si es troba a un apartat independent. Aquestes poètiques són generalment breus, amb una extensió aproximada d'una pàgina. D'acord amb Maria Antònia Massanet i Aina Riera:

hem demanat a cada autora que aporti una poètica, és a dir, un plantejament crític i alhora creatiu del que és per elles la poesia i com l'entenen, de com creen i del seu posicionament estilístic a l'hora descriure. Un punt de partida que guiï els lectors i lectores. (2014: 12)

És a dir, una poètica és una conceptualització entorn al fet poètic i implica explicitar el conjunt de codis formals, temàtics, ideològics, etc., que segueixen un autor o una escola literària. Pot concretar-se en forma d'assaig, de poema o de breu nota d'autor. Les poètiques d'autor solen explicar quin és per al poeta el significat intrínsec de la poesia i què representa per a ell. Entre les antologies que inclouen una poètica podem destacar *6 poetes 83* (de Mireia Mur, publicada l'any 1983), *Antologia. Poetes joves de Manacor* (publicada el 1982 per Miquel Àngel Riera) i *La nova poesia catalana* (antologada el 1980 per Joaquim Marco i Jaume Pont), entre d'altres.

Per altra banda, cal destacar el fet que les antologies didàctiques tenen alguns elements paratextuals propis. Tant *Mostra de poesia menorquina* (1989), de Francesc Florit com *Bengales en la fosca* (1997), de Josep Palomero Almela, contenen al final un seguit de propostes didàctiques, preguntes entorn als poetes i poemes que conformen l'antologia que se centren tant en aspectes formals com temàtics. A això hem de sumar-hi que *Bengales en la fosca* inclou, a més, notes a peu de pàgina al recull, les quals serveixen per aclarir el vocabulari considerat més complex.

Per acabar, fer esment dels paratextos que apareixen a *Pedra foguera. Antologia de poesia jove dels països catalans* (2008), del Grup Pèl Capell. Aquesta antologia atorga més importància a la figura dels poetes que altres antologies, cosa que es pot veure en el fet d'incloure al recull una fotografia dels poetes i a més, al final, un apartat amb la seva adreça postal i altres dades per a poder posar-s'hi en contacte.

Per altra banda, cal tenir en compte que per atribuir un sentit i una coherència a l'antologia, no és només important l'ordre i l'estructura dels diversos elements que la

conformen, sinó que l'ordenació dels poetes dins el recull també té rellevància. Moltes de les antologies analitzades —23, és a dir, un 42'81%— organitzen els poetes cronològicament segons la seva data de naixement (del més antic al més modern), encara que també un gran nombre —19, és a dir, un 34'54%— els ordenen alfabèticament segons el cognom.

El propòsit de l'organització alfabètica dels poetes és facilitar als lectors la localització dels poetes que més els interessin a l'antologia. De les antologies que conformen el nostre corpus, algunes de les que fan servir aquest mètode són, entre d'altres, *Poetes de Mallorca per la llengua*²³ (publicada per Paula Fluxà i Tomeu Martí l'any 1999), *Resposta de Mallorca al Decret de Nova Planta. Mostra de poesia* (antologada per Joan Mas i Vives, Joan Melià Garí i Pere Rosselló Bover l'any 1981) i *Versos per la llengua. Noranta-tres veus poètiques de Mallorca* (elaborada per Ariadna Ferrer i Guillem Alfocea l'any 2014).

Per altra banda, les antologies que es troben ordenades cronològicament segons la data de naixement del poeta allò que pretenen reflectir és com ha evolucionat la poesia (encara que això sempre sigui relatiu, perquè l'ordenació cronològica dels autors no implica automàticament l'ordenació cronològica dels poemes representats). D'acord amb *Llampecs d'espurnes*: «Hem optat per una disposició cronològica dels autors que he don [sic] compte de l'evolució de la literatura i permeta entreveure el dinamisme de la nostra poesia» (Balaguer 1991: 9). Aquest tipus d'ordenació, a més, afavoreix mostrar la pluralitat poètica. D'acord amb el pròleg de *Tenebra blanca*: «Crec que així s'haurà aconseguit un sentit d'ordre per una banda, i per l'altra, un punt de barreja que ajudarà a destacar la gran pluralitat subjacent en el conjunt» (Abrams 2001: 21).

De tota manera, suposar que l'ordenació cronològica permet conèixer l'evolució poètica implica creure en l'existència de generacions. L'antologia *Amb accent a la neutra* es troba seqüenciada cronològicament, però al pròleg s'afirma que «es tracta d'una convenció poc determinant dels estils i temes tractats, perquè l'experimentació poètica i els temes obeeixen més a raons de cada personalitat poètica que no pas a estètiques generacionals» (Massanet; Riera 2014: 9).

Per altra banda, pel que fa a l'organització cronològica, hi trobam dos casos especials. El primer és *Pedra foguera* (2008), del grup Pèl Capell, on els poetes es

---

²³ En aquest cas, encara que els poetes es troben ordenats alfabèticament, a la introducció es menciona que hi ha una excepció, el poeta Fra Miquel Colom, el qual els antòlegs van decidir situar en primer lloc com a homenatge, car va morir durant l'elaboració de l'antologia.

troben ordenats per any de naixement, però del poeta més jove al més major, la qual cosa potser es degui al fet que l'antologia pretén reivindicar la figura del poeta jove. El segon és *Bengales en la fosca* (1997), de Josep Palomero Almela, on els poetes es troben ordenats segons l'any de publicació del seu primer poemari —per tant, no s'hi inclouen poetes inèdits—, amb la intenció també de reflectir l'evolució poètica d'una forma més precisa que la tradicional, car hi ha poetes que tot i néixer molt abans que d'altres, no publiquen ni escriuen la seva obra fins a ben entrada l'edat adulta.

A més de les dues formes de classificació ja esmentades, podem fer referència a una tercera bastant recurrent: l'agrupació dels poetes en blocs (encara que, dins d'aquests blocs, els autors es poden trobar ordenats alfabèticament o cronològicament). El propòsit d'aquest tipus d'ordenació és establir grups i crear xarxes de relacions entre els diversos poetes, per a demostrar com dins l'heterogeneïtat dels poetes que conformen la mostra hi ha una certa homogeneïtat. Així s'agrupen els poetes que reuneixen un seguit de característiques comunes, és a dir, que comparteixen el mateix esperit d'època —com *La mirada llegida. Antologia de poesia visual valenciana*²⁴ (publicada el 2002 per J. Ricart)—, que defensen una mateixa estètica —com *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)* (antologada el 1980 per Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura)— o que formen part d'un mateix territori —com *Donzelles de l'any 2000* (elaborada el 2013 per Noèlia Díaz Vicedo i Sandra D. Roig)—, entre d'altres criteris. D'entre les antologies que conformen el nostre corpus, n'hi ha set que segueixen aquest tipus de classificació, és a dir, un 12'72%.

De tota manera, hi ha antologies que no mostren cap ordre ni explícit ni implícit. Cal destacar el cas de *Ningú no ens representa. Poetes emprenyats*, on es pretén que els poemes siguin anònims de manera que «Per voluntat expressa del autors d'aquest llibre, els poemes es presenten per ordre alfabètic i sense esmentar-ne l'autoria» (Muro; Subirats 2011:12).²⁵

Això ens porta a reflexionar entorn de l'organització dels poemes al recull. Encara que la producció poètica d'un poeta evoluciona al llarg dels anys, habitualment a les antologies no s'inclouen suficients poemes com per copsar aquesta evolució. De tota manera, com ja es detallarà més endavant, molts antòlegs escullen els poemes més

---

²⁴ En aquest cas, els poetes es troben organitzats segons la dècada en la qual van néixer (cinquanta, seixanta o setanta), encara que hi podem trobar una excepció, Alfonso López Gradolí, qui va néixer el 1943 però és inclòs dins el grup dels anys cinquanta.

²⁵ De tota manera, aquest cas porta a confusió perquè, a què es refereixen amb «els poemes es presenten per ordre alfabètic»? Car no es troben ordenats alfabèticament segons el títol ni el primer vers.

representatius de cada autor i, encara que en molts casos no s'indica explícitament al pròleg l'ordre en el qual apareixen aquests poemes, habitualment es presenten cronològicament per data de publicació o d'escriptura, col·locant els poemes inèdits al final. És el cas de *Recull de literatura eròtica* (1988), de Francesc Moll i Camps, o de *Mostra de poesia menorquina* (1989), de Francesc Florit, entre d'altres.

Ens ha semblat interessant destacar el cas de *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*, el qual presenta els poemes ordenats d'una forma bastant peculiar. Segons el pròleg, primer es troben els poemes que presenten una

major proximitat al món referencial (cosa) fins a arribar a la major proximitat al mot (signe) i segonament, ordenar els poemes de cada tendència des dels més regressius fins als més progressius.[...] La confusió de tendències, els canvis estètics de poetes tan novells la simultaneïtat dels diferents corrents afavorien aquesta estructura de la mostra. (Altaió; Sala-Valldaura 1980: 14)

Per tant, com s'ha pogut veure, les antologies segueixen una estructura que, tot i l'ocurrència de variants, és força similar, on la presència dels paratextos —introducció, biografies, bibliografies, biobibliografies— és essencial. De tota manera, el fet que l'antologia sigui una forma lliure que obeeix a les preferències de l'antòleg fa que, tot i les semblances, no hi hagi dues antologies iguals. A més, la diversitat d'ordenacions tant dels poetes com dels poemes demostra que no hi ha una organització més vàlida que una altra, sinó que l'única cosa important és que el conjunt resultant sigui coherent amb els principis adoptats per l'antòleg.

4.2. L'autoritat de l'antòleg: relacions amb els poetes i editors

Com ja hem esmentat, les antologies es troben formades a partir de textos d'autors diversos que han estat recollits per un o diversos antòlegs amb el propòsit de conformar una unitat. És per això que, si bé el grau d'*autoria* de l'antòleg és imprecís —car els textos que componen l'antologia no són de producció pròpia—, la seva *autoritat* és indiscutible: perquè la tasca de reunir, seleccionar, ordenar i cohesionar aquests textos sí l'ha realitzada l'antòleg. Ho recorda Francesco Ardolino a un dels pròlegs de l'antologia *Imparables*: «vull recordar que, si bé les antologies estan formades per textos d'escriptors, són els antòlegs qui les fan» (2004: 202).

Davant aquesta situació d'«autoria compartida», la relació entre antòleg i poeta és gairebé inevitable, car és necessari demanar permís als autors perquè «no es tracta de l'ús d'un poema com a dret a citació (que aleshores no caldria demanar-lo), sinó que es

tracta de reproduir l'obra d'algú per conformar un tot nou (l'antologia) que necessita aquest poema (o poemes) per tenir sentit i entitat pròpia».²⁶

Legalment, l'antòleg no pot agafar uns textos i bastir amb ells una antologia —i molt manco modificar-los—²⁷ sense abans posar-se en contacte amb l'autor i gestionar-ne els permisos i la cessió de drets —encara que de totes les qüestions legals se n'ha d'encarregar l'editorial que publica l'antologia, no l'antòleg. En el cas dels autors morts, «s'ha de contactar amb els hereus de l'obra de l'autor o amb qui l'autor designàs com el seu marmessor i demanar-los permís a ells».²⁸ Per altra banda, si l'autor és viu i gestiona ell mateix els drets de les seves obres, cal adreçar-se a ell directament, encara que, si té un agent literari, com ens explica Maria Muntaner,

la demanda dels permisos ha de passar per ell com a intermediari. Si no té agent, s'han de demanar directament a l'editorial que va publicar el llibre en què s'inclou el poema que es vol per a l'antologia i l'editorial està obligada a demanar-ho a l'autor, que és qui té la darrera paraula. Això sempre que el contracte entre l'autor i l'editorial encara sigui vigent. Si l'editorial diu que no és vigent, cal sol·licitar el permís directament a l'autor.²⁹

Respecte al pagament de drets, habitualment, els poetes no demanen cap compensació monetària, encara que signen un contracte on ho especifiquen.³⁰ Sovint, pel fet de no percebre una retribució per la cessió dels drets, els autors accepten sense posar molts d'entrebancs. De tota manera, voldríem destacar com de vegades els autors sí demostren ser-ne conscients. És el cas de Josep Manuel Blasco a *Brossa nova*, car abans dels seus poemes es troba la següent nota:

(L'autor fa saber que totes les seves obres es troben registrades a la PROPIETAT INTEL·LECTUAL, i que fou perseguit pels qui publiquen ratlles de les seves creacions i li demanen les responsabilitats que marca la llei.) ÉS PROPIETAT DE L'AUTOR. RESTA FET EL DIPÒSIT QUE ASSENYALA LA LLEI [sic] (Montaner; Granell; Viana 1981: 27)

El fet de demanar permís als poetes per a la seva inclusió a l'antologia limita en certa manera la llibertat de l'antòleg. Per evitar crítiques posteriors per haver exclòs o «oblidat» algun poeta, tot sovint els antòlegs fan esment al pròleg del desig explícit del

---

²⁶ Tota la informació referent a les qüestions legals, els permisos i els drets d'autor s'ha extret d'una consulta a Maria Muntaner, editora de Leonard Muntaner, Editor, via correu electrònic (10 de desembre de 2018).

²⁷ Així i tot hi ha antòlegs que no ho respecten, com és el cas de Josep Palomero a *Bengales en la fosca. Antologia de la poesia valenciana del segle xx*, el qual afirma al pròleg que «Per qüestions pràctiques, m'he permès la llicència de titular alguns textos que mancaven de títol» (1997: 6), la qual cosa podem observar, per exemple, als poemes de la pàgina 124 i als de la pàgina 197.

²⁸ Correu electrònic de Maria Muntaner, 10 de desembre de 2018.

²⁹ Ídem.

³⁰ De tota manera, Maria Muntaner afirma que habitualment s'envia un exemplar de l'antologia a cada un dels poetes antologats.

poeta de no ser representat. Això ho podem veure als pròlegs d'antologies com *Paisatge emergent* (elaborada per Montserrat Abelló, Neus Aguado, Lluïsa Julià i Maria-Mercè Marçal l'any 1999), *Pedra foguera* (del Grup Pèl Capell, publicada l'any 2008,) i *Versos per la llengua. Noranta-tres veus poètiques de Mallorca* (Ariadna Ferrer i Guillem Alcofea, els antòlegs, la publicaren l'any 2014,), on de tota manera, el nom dels poetes absents resta en l'anonimat.

D'altres antologies, però, sí que fan esment directe al poeta o poetes que no han volgut formar-ne part, com succeeix a *Mostra de poesia menorquina*, al pròleg de la qual podem trobar la següent nota al peu: «NOTA. El senyor Ponç Pons ha manifestat personalment no voler figurar en aquesta mostra» (Florit 1989: 9). Un altre exemple és el cas de *Paraula encesa*: «Aquest és potser el moment de deixar constància que la nostra selecció també incloïa inicialment el poeta Carles Camps Mundó, que no ha autoritzat, però, una representació inferior, en nombre de poemes, a la de cap altre autor de la llista» (Ballart; Julià 2012: 16).³¹ En aquest darrer cas, curiosament, el poeta va respondre i es justificà per mitjà d'un article publicat al digital *Núvol*:

Quan l'editorial, sense cap preàmbul explicatiu del programa de l'antologia en què s'havia decidit incloure'm, em va demanar l'autorització per reproduir-me el poema triat que m'indicaven, els vaig preguntar, en resposta a la seva sol·licitud, si tothom que havia de sortir a l'antologia ho feia amb un únic poema —cosa que l'hauria convertit en un simple llistat d'autors i prou— o si hi havia gradacions i jerarquies, i quines n'eren les raons. (No se m'explicava ni l'abast temporal de l'obra.) Vaig dir que, si hi havia diferències, jo hi volia estar representat com el que més. Pensava i penso que ningú té dret a utilitzar-me per valorar-me a la baixa. Si de cas, ja ho faran impunement quan sigui mort. Perquè la veritat és que, si els antòlegs no troben prou bo el que fas, no paga la pena que t'hi posin ni un sol poema com a representació d'una obra d'una dotzena de llibres i de quaranta anys de feina. (Camps, 2012)

La capacitat d'intervenció dels poetes, però, no es limita a decidir si volen ser exclosos de l'antologia o no, sinó que també permet que puguin prendre part en la selecció de poemes. Com s'ha pogut observar al corpus analitzat, en alguns casos, els poetes han demanat canviar el poema seleccionat per l'antòleg per un altre,³² mentre que en altres casos la selecció de l'antòleg s'ha fet en base a una tria prèvia realitzada pels

---

³¹ Potser la infrarepresentació o exclusió de Camps fou motivada pel fet que és un poeta visual. En aquest cas, un precedent seria l'exclusió de Brossa a *Poesia catalana del segle XX* (1963), de Joaquim Molas i Josep M. Castellet. D'acord amb les afirmacions de Brossa a una entrevista: «a la primera antologia de Castellet i Molas, jo no hi constava; però, en canvi, a la portada, hi figurava un dibuix de Tàpies. Si hi era en Tàpies, per què no havia de ser-hi jo? Això indica un desfasament que, sortosament, després s'ha anat superant» (Nadal; Brossa 1991: 11)

³² És el cas de *Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018* (2018), de Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura.

poetes mateixos.³³ Fins i tot en algun cas, els poetes han seleccionats els poemes que volien que apareguessin a l'antologia.³⁴ És més, si entre els poetes i l'antòleg hi ha un fort vincle, no és estrany que col·laborin entre ells. És el cas de *Versos per la llengua. Noranta-tres veus poètiques de Mallorca*, al pròleg del qual s'afirma que: «Alguns han aportat contactes d'altres autors, suggerint-ne la participació [...], d'altres han fet comentaris valuosos, o, simplement, ens han encoratjat a continuar» (Ferrer; Alfocea 2014: 159).

Un cas extrem —i que fa que l'obra es trobi al límit entre l'antologia i el llibre col·lectiu— és el d'*Imparables*. Aquesta antologia compta amb un manifest inicial signat pels poetes antologats i un epíleg d'Ardolino, en el qual tot sovint es fa menció a l'estreta col·laboració que hi hagué amb els poetes,³⁵ com es pot veure quan afirma, com anècdota que «no hi ha hagut ni un poeta que no hagi escrit, esmenat o corregit parts del document; per això [...], podem parlar, fet i fet, d'una redacció col·lectiva» (2004: 202) i quan més endavant afegeix que «La decisió de posar un epíleg en lloc d'una introducció és la conseqüència de l'orientació de conjunt que a poc a poc ha pres forma en la tria dels poemes que hem fet Sam Abrams i jo (i que ha estat sotmesa al *nihil obstat* dels autors)» (2004: 202-203).

Per altra banda, cal destacar el fet que els antòlegs es veuen lligats no només als designis dels poetes antologats, sinó que també depenen dels capricis de l'editorial on publiquen. Algunes antologies no sorgeixen de la voluntat de l'antòleg, sinó arran d'un encàrrec editorial, de manera que la relació entre l'antòleg i l'editor és molt estreta. És el cas de *Paraula encesa* (publicada el 2012 per Pere Ballart i Jordi Julià), *Vir(u)s* (antologada el 2005 per J. M. Calleja) i *Assumiràs la veu. Antologia de poemes per la llibertat*. En aquest darrer cas, Pau Vadell i Vallbona afirma al pròleg que els editors van escollir-lo expressament perquè «van creure que la meua condició d'illenc evitaria el centralisme principatí que, de vegades, emboira l'enteniment» (2014: 5).

A més, tot sovint les antologies s'han considerat una eina pràctica per a difondre la cultura —per a donar a conèixer el poeta d'un determinat territori, per exemple—, per la qual cosa molt sovint són finançades per institucions governamentals, culturals o

---

³³ És el cas de *Mostra de poesia menorquina* (1989), de Francesc Florit i de *Pedra foguera* (2008), del Grup Pèl Capell.

³⁴ És el cas de *Llampecs d'espurnes (Mostra de poesia de l'Alcoià-Comtat)* (1991), d'Enric Balaguer.

³⁵ I també entre els poetes, car es menciona que aquests es trobaven en constant diàleg, com demostra el fet que als poemes que conformen el recull tot sovint s'hi hagin inserit dedicatòries als altres poetes antologats. Aquesta particularitat s'explica, potser, pel fet que els *imparables* es perceben, o es percebien, com a col·lectiu.

educatives. Aquestes institucions, de vegades, assumeixen el paper d'«antòleg», és a dir, que la figura d'aquest roman oculta sota el nom col·lectiu de la institució. És el cas d'antologies com *Primera antologia de poetes del Maresme* (1979), dirigida pel Grup de Lletres del TOE (Taller Obert d'Expressió) i *Mostres de poesia jove* (1983), dirigida per professors de la Facultat de Lletres de la UIB.

Com hem pogut comprovar a partir del corpus analitzat, el paper de l'editor és tan important que pot condicionar la tasca de l'antòleg. Així, l'editor pot intervenir, per una banda, en l'extensió de l'antologia,³⁶ però també en la selecció d'autors.³⁷ I no tan sols això, sinó que el seu parer pot interferir en altres aspectes, com és el cas de *Paraula encesa* (antologada el 2012 per Pere Ballart i Jordi Julià), en la qual, tal com afirmen els antòlegs,³⁸ l'editor pretenia fer una antologia del segle XX, i tot i que els antòlegs acceptaren antologar un període de cent anys, aconseguiren que aquest es tanqués a l'any 2012 i no a l'any 2000. Un cas semblant el trobam a *Sense contemplacions* (2001) on Manuel Guerrero, al pròleg, afirma que per petició de l'editor tots els poetes van haver d'aportar una poètica i poemes inèdits.

Per tant, tot i que l'antologia sigui elaborada per l'antòleg, s'ha de tenir en compte que tot sovint hi poden intervenir altres agents. Per una banda, els autors, els quals poden decidir aparèixer o no a l'antologia i també quins poemes volen que hi siguin inclosos. Per altra banda, és destacat el paper de l'editor car pot establir limitacions a la tasca de l'antòleg, que, especialment si es tracta d'una antologia per encàrrec, a l'hora d'elaborar l'antologia no gaudeix de la mateixa llibertat que els autors d'obres d'altres gèneres.

4.3 Antologies i representativitat

Entre les diverses funcions que acompleixen les antologies, cal dir que tot sovint permeten posar en relleu la qualitat d'alguns autors que, encara que en el seu moment no van ser considerats destacats, amb la perspectiva del temps han demostrat tenir una

---

³⁶ Se'n fa esment explícit a títols com *Antologia de poesia catalana femenina* (publicada el 2003 per Carme Riera), *Entre dos mil·lennis. 16 poetes de les darreres dècades* —«Shi haurien pogut aplegar més autors i més obres, però les dimensions de l'aplec no ho permetien» (Rosselló 2006: 16)—, *Poetry in the Balearic Islands at the end of the Millennium* —«Tot seguint els límits materials imposats prèviament pels responsables d'aquesta edició» (Rosselló 2003: 40)— i *Bengales en la fosca* (antologada el 1997 per Josep Palomero i Almera). De tota manera, més que no pas responsabilitzar els editors, allò que fan els antòlegs és justificar l'exclusió d'autors i poemes.

³⁷ Al pròleg de *10 poetes mallorquins dels anys 70* s'especifica que «El pla general d'edició de la Biblioteca d'Escriptors Mallorquins ha condicionat la selecció dels autors, car hi han d'aparèixer algunes antologies d'alguns dels poetes més representatius de l'època» (Rosselló 2006: 14).

³⁸ Vid. nota 13.

importància cabdal. Per aquesta raó, molts crítics i estudiosos consideren les antologies com una primera passa cap a la canonització d'obres, és a dir, una eina amb la capacitat per a dibuixar un cànon. A *The Western Canon: The Books and School of the Ages* (1994), el crític Harold Bloom ataca el que ell denomina pejorativament «escoles del ressentiment», és a dir, les escoles de lectura política que condemnen l'exclusió de determinats col·lectius —en general, de tots aquells autors que no s'encabissin dins la definició «d'home blanc heterosexual»— als cànons literaris, i en conseqüència, a les antologies. És en relació a aquesta polèmica que en aquest treball hem volgut aprofundir en aquesta problemàtica i observar quin és el tractament de la representativitat (formal, territorial i de identitats de gènere) a les antologies que conformen el nostre corpus.

Pel que fa a nivell formal, hem detectat que tant la poesia visual com els poemes en prosa es troben infrarepresentats. Així ho feia notar Mariona Masgrau:

es fa evident que els poemes visuals, pel seu caràcter lúdic o per les dificultats de difusió que han plantejat fins avui, han tingut molt poca repercussió social i no han estat presos en consideració ni per la crítica literària ni per la crítica artística, i rarament s'han inclòs en els cànons i les antologies de cap d'aquests camps. (2011: 326)

Això s'ha pogut comprovar al nostre corpus, car només sis de les antologies estudiades inclouen poemes visuals —si no tenim en compte les que tracten exclusivament la poesia visual, *Vir(u)s* (2005), de J. M. Calleja i *La mirada llegida* (2002), de J. Ricart—, és a dir, un 10'9%. En el cas de les antologies que inclouen poemes en prosa, se n'han comptabilitzat disset —sense tenir en compte *Tenebra blanca* (2001), de Sam Abrams, la qual tracta en exclusiva els poemes en prosa—, és a dir, un 30'9%. A tot això cal afegir el fet que, en la majoria de les antologies on trobam alguna mostra d'aquestes formes poètiques, aquestes s'hi troben de forma quasi testimonial, car la quantitat de poemes en prosa o visuals que hi apareixen és molt inferior a la representació d'altres formes poètiques.

Tant els poetes visuals com els autors de poemes en prosa són conscients d'aquesta situació i del fet que durant anys la crítica els ha menystingut. Per això, s'han vist en la necessitat de lluitar contra aquesta exclusió a la qual s'han vist sotmesos i han publicat diverses antologies formades per poemes que reuneixen determinades característiques formals (antologies de poesia visual o de poemes en prosa) amb la intenció de visibilitzar-se. És el cas de les ja mencionades antologies de poesia visual *Vir(u)s* (publicada el 2005 per J. M. Calleja) i *La mirada llegida* (editada el 2002 per J. Ricart),

i de *Tenebra blanca* (publicada el 2001 per Sam Abrams), en el cas dels poemes en prosa.

La pregunta és: a què es deu el menyspreu de la crítica envers aquestes dues formes poètiques? En un principi partíem de la hipòtesi que la seva infrarepresentació era per motius editorials. La publicació d'obres que inclouen poemes visuals és més cara que la de les que només inclouen «poesia convencional», car sovint els poemes són en color o necessiten ser impresos sobre un paper amb característiques especials. És per aquest motiu que la poesia visual no es veu representada a *Mig segle de poesia catalana*:

Una cosa semblant passa, a l'altre extrem, amb destacades aportacions de poetes experimentals que, bo i partint de la ruptura, accentuen les recerques en la poesia visual, en la poesia fonètica i en les performances. Ens hem hagut de cenyir, és cert, a la poesia literària, la que es llegeix en veu interior i en silenci. (Altaió; Sala-Valldaura 2018: 25)

De tota manera, aquesta explicació no podria aplicar-se en el cas dels poemes en prosa (a *Mig segle de poesia catalana* sí que hi ha poesia en prosa), car aquests no necessiten una inversió superior a la publicació d'altres formes poètiques. És per això que una altra hipòtesi que ens vam plantejar fou que s'exclouessin pel fet de no ser considerades formes prototípiques. Els gèneres literaris venen determinats per la major o menor adhesió dels textos a uns determinats prototips. En el cas de la poesia hi ha un grau de prototipicitat³⁹ d'acord amb el qual identifiquem convencionalment la poesia com un tipus de composició escrita en vers. Per tant, els poemes visuals i en prosa no es considerarien formes prototípiques, car es troben a la perifèria d'allò considerat «poesia». Aquesta preferència per allò prototípic ho podem veure, per exemple a *Tenebra blanca*: «he desestimat tots els textos que no s'ajustessin als diversos models prototípics del poema en prosa, de manera que *Tenebra blanca* no conté cap mostra de prosa poètica ni poemes en prosa involuntaris» (Abrams 2001: 20).

Però si ens referim a la poesia visual i al poema en prosa, podem veure com, precisament pel fet de no formar part de la «poesia convencional» Pere Ballart i Jordi Julià no van incloure cap d'aquestes formes poètiques a la seva antologia *Paraula encesa*:

---

³⁹ Nombrosos estudis de les poètiques cognitives han reflexionat entorn a la teoria dels prototips. Aquesta proposta que les categories no són homogènies ni discretes, sinó heterogènies i sense límits definits, de manera que alguns elements que conformen les categories són més representatius (prototípics) que d'altres, perquè comparteixen un major nombre de característiques definitòries d'aquesta categoria que no d'altres, i per tant no s'assemblen tant a altres categories. Entre els autors que han tractat aquest tema podem destacar George Lakoff a *Women, fire and dangerous things: What categories reveal about the mind* (1987), John R. Taylor a *Linguistic Categorization* (2003) i especialment Eleanor Rosch a gran part de la seva obra.

A qui en les pàgines següents, ben legítimament, trobi a faltar representats el cal·ligrama, la poesia concreta i visual o fins i tot el poema en prosa, bé li hem de dir que ha estat la nostra opció —un cop més dins el marc raonable d'una edició en volum únic— limitar-nos a la tradició lírica convencional, que ratlla en el vers mètric, en versicle o en simple prosa retallada la pàgina en blanc. (2012: 13)

Paradoxalment, aquesta afirmació sembla contradictòria amb la reivindicació que fan unes pàgines més endavant entorn de la importància i el valor de la cançó, car la producció dels cantautors tradicionalment no ha format part d'allò que es considera «poesia convencional». D'acord amb Julià i Ballart, els han inclòs a l'antologia perquè

Si, com desitjàvem, calia incloure també aquelles formes poètiques encara al recambró de la memòria dels habitants del segle XX, no podíem bandejar la més pura de les manifestacions líriques (fent honor, etimològicament parlant, al nom del gènere), com és la cançó, que sovint rivalitza en qualitat amb la poesia escrita —malgrat que la seva difusió sigui oral— [...]. Si volíem aixecar acta, doncs de la millor creació lírica del nou-cents no podíem oblidar els cantautors dels anys 60 (Raimon, Llach, Serrat, Ovidi Montllor...), ni tampoc deixar de banda que molts d'ells també s'havien fixat sovint en peces d'autors de l'«alta cultura» perquè la música pròpia els donés encara més vigor, fins a punt que alguns poemes de Gabriel Alomar, Llorenç Riber, Miquel Àngel Riera, Lluís Serrahima o Josep Maria Andreu són més vius en la veu dels seus intèrprets que en les pàgines dels llibres on van ser editats. (2012: 17)

El cert és que incloure cantautors a una antologia de poesia és un fet quasi excepcional,⁴⁰ però de tota manera rellevant, car dona mostra dels temps canviants en els quals ens trobam, en els quals prima el relativisme i on es considera que els límits que defineixen la poesia són de cada vegada més difusos.⁴¹ Mostra d'això és també el cas de *Amb accent a la neutra* —on podem trobar alguna mostra de poesia en prosa, però no de poesia visual—, en la qual es reivindica la figura de l'*slammer* com a poeta:

la inclusió de *slammers*, fenomen especialment rellevant a Mallorca, mostra una nova manera d'expressió: la paraula dita, la paraula-espectacle. És un format que conviu amb altres registres del món actual que porten la poesia a l'oralitat, a la passió pel ritme i la musicalitat, pels elements fònics, per la paraula com una acció orgànica. També cap a noves relacions entre la poesia i altres manifestacions artístiques i escèniques com la performance o el videopoema (Massanet; Riera 2014: 9)

Per altra banda, ens va semblar interessant aprofundir també en el tema de la representativitat territorial, car la llengua catalana es parla a territoris separats

---

⁴⁰ A més de *Paraula encesa*, l'altra única antologia del nostre corpus que inclou cantautors és *Bengales en la fosca* (1997), de Josep Palomero i Almera.

⁴¹ Alguns cantautors han publicat poemaris que no només contenen lletres de cançons, sinó també poemes propis, per la qual cosa poden considerar-se poetes. És el cas de Maria del Mar Bonet —*Secreta veu* (1987)—, Raimon —*Les hores guanyades* (1983), *D'aquest viure insistent* (1986) i *Les paraules del meu cant* (1993)— o Pau Riba —*Cançons i poemes* (1968) i *Lletrrada* (1997).

geogràficament —Catalunya, País Valencià, Illes Balears, Andorra, l'Alguer i Catalunya nord—i sense una unitat política o administrativa, a diferència d'altres llengües. La meitat de les antologies analitzades —28, és a dir, un 51%— intenten ser d'abast general i incloure poetes de parla catalana de tots els territoris, mentre que la resta es circumscriuen a determinades zones. De tota manera, convé diferenciar entre les antologies territorials —al nostre corpus en podem identificar 17, és a dir, un 32,7%— que reivindiquen la representació dels poetes d'un territori, d'aquelles antologies on el criteri «territori» no és més que un factor que permet a l'antòleg acotar i limitar l'abast de l'antologia. Aquest darrer és el cas de, per exemple *Amb accent a la neutra. Antologia de dones poetes a Mallorca* (2014), de Maria Antònia Massanet i Aina Riera), car no és una mostra qualsevol de poetes mallorquins, sinó que es pretén és reivindicar la figura de la dona poeta —i, a partir d'aquesta reivindicació, es fa una selecció de poetes mallorquines.

Així mateix cal fer esment al fet que de vegades els títols indiquen que es tracta d'una antologia general, però el seu contingut mostra una realitat diferent. És el cas d'antologies com *L'espai del vers jove. Mostra poètica jove 85* (publicat el 1985 per Jaume Pérez Montaner), la qual només inclou poemes d'autors valencians; *Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)* (compilada per Guillem Soler l'any 1987), on només dos dels deu poetes antologats són de fora de Mallorca; *Recull de literatura eròtica* (de Francesc Moll i Camps, publicat el 1988), el qual només inclou autors menorquins; i *Entre dos mil·lennis. 16 poetes de les darreres dècades* (publicat el 2006 per Pere Rosselló Bover), el qual només inclou poetes de Mallorca.⁴²

Per altra banda, si observam les antologies que delimiten el seu abast als poetes d'un territori concret, ràpidament ens n'adonam que predominen les que s'ubiquen al País Valencià i a les Balears —o específicament a una de les illes, Mallorca, Menorca i Eivissa (Formentera sol aparèixer juntament amb Eivissa). És curiós el fet de trobar tantes antologies sobre poetes d'aquests dos territoris però no sobre el Principat, com si aquest es tractés d'un territori no marcat. Aquesta concepció *principatocèntrica* la podem veure per exemple en el títol de l'antologia *Nou de set. Antologia de poetes illenques* (2010), de Susanna Rafart, car l'adjectiu «illenques» podria fer referència a les

---

⁴² En aquest cas el títol, d'acord amb una consulta feta a l'antòleg, és resultat d'un error editorial. Encara que a la portada digui «Entre dos mil·lennis. 16 poetes de les darreres dècades», d'acord amb la coberta el títol és «Antologia de poetes joves de Mallorca».

illes Balears, a les illes Canàries o a les illes del Carib, però no s'especifica perquè, des del punt de vista principatí s'entén que es refereix a «les nostres illes», les illes Balears.

A més dels territoris ja esmentats, algunes antologies es refereixen a pobles i espais molt reduïts i concrets, la qual cosa dona lloc a una microsegmentació del territori o, en altres paraules, a la representació de la perifèria de la perifèria. És el cas d'*Entranyes per a l'augur (Antologia de jove poesia catalana al baix Vinalopó-1980)* (prologada per Josep M. Llompart el 1980), *Primera antologia de poetes del Maresme* (editada pel Grup de Lletres del T.O.E l'any 1979), *Antologia. Poetes joves de Manacor* (reunida per Miquel Àngel Riera l'any 1982), *Llampecs d'espurnes (Mostra de poesia de l'Alcoià-Comtat)* (publicada el 1991 per Enric Balaguer) i *Poetes del nord. Poesia jove de les comarques del nord del País Valencià (1985-1991)*⁴³ (publicada per Manel Garcia Grau, Lluís Meseguer i Josep Manuel San Abdón l'any 1992).

Aquestes antologies, tot sovint són d'iniciativa institucional, és a dir, subvencionades o encarregades per institucions dedicades al foment de la cultura, i d'acord amb Emili Bayo solen ser «recopilaciones poéticas de carácter provincial o muy localizado, que a menudo se convierten en “centones”, verdaderos inventarios locales de todas aquellas personas que en algún momento de su vida han dado algún verso a la estampa» (1994: 40-41).

Pel que fa a les antologies de caràcter general, en trobam algunes que intenten ser més representatives des del punt de vista territorial que d'altres.⁴⁴ Una mostra d'aquesta preocupació n'és l'antologia *Assumiràs la veu*, al pròleg de la qual s'afirma que «les fronteres geogràfiques i administratives no coincideixen amb la realitat cultural i lingüística. Aquesta antologia intenta, d'una manera desacomplexada i sense quotes, representar gran part de la qualitat poètica del conjunt del país» (Vadell 2014: 5-6). Per altra banda, una de les antologies que més preocupació mostra per la representació territorial és *Donzelles de l'any 2000*. Al pròleg s'afirma que en la situació de fragmentació en la qual ens trobam actualment, el llibre vol mostrar la unitat entre les escriptores d'arreu del territori i per això n'inclou —en aquest ordre— del Principat, el

---

⁴³ Al pròleg que encapçala l'antologia s'explica que es va seleccionar aquest espai tan específic per una banda perquè consideraven que es trobava cohesionat pel fet que les terres costaneres del Maestrat i de la Plana no pertanyin als centres de decisió i no s'hi produeixin tants de canvis, sinó que és una zona de calma situada a la perifèria. Per això els antòlegs afirmen que van voler fer aquesta antologia, car a aquests territoris els faltava consciència d'identitat, perquè és un espai intermedi entre València i Barcelona, i consideren que és un territori on la cohesió social, la capacitat de consum i la de creativitat cultural són inferiors a la de la resta del territori.

⁴⁴ Curiosament, les antologies que mostren una major preocupació per la representativitat territorial i que al pròleg tot sovint es disculpen per no incloure poetes d'un o altre territori són les antologies de gènere.

País Valencià, les Illes Balears, Andorra, Occitània i l'Alguer: «El corpus està disposat geogràficament, cada territori ve introduït per una petita prosa escrita per una poeta de la generació anterior» (Díaz; Domínguez 2013: 5)

D'altres antologies, en canvi, no intenten ser equitatives ni per territori ni per sexe, com és el cas de *Sense contemplacions* (2001), de Manuel Guerrero, la qual no inclou cap dona ni cap poeta valencià— el mateix títol, *Sense contemplacions*, ja és indicatiu del rebuig dels antòlegs per la suposada «correcció política» que implicaria aquesta inclusió. En el cas de *Paraula encesa*, el pròleg mostra una clara despreocupació per la representativitat territorial:

ha estat aquest criteri d'excel·lència absoluta el que ha passat per damunt de variables habituals en aquest tipus de seleccions poètiques, com ara el de la proporcionalitat entre territoris del mateix domini lingüístic o entre sexes (sense que això vulgui dir, i el lector ens guardarà de dir mentida, que l'antologia no hagi acabat sent. Malgrat tot, força equitativa en aquests dos sentits) (Ballart; Julià 2013: 13)⁴⁵

També és el cas de *Tenebra blanca*, que afirma una cosa semblant:

Sense proposar-m'ho, el llibre ha sortit «políticament correcte» pel simple fet que el poema en prosa és viu a tots els racons del territori de parla catalana, n'ha escrit gent de totes les tendències estètiques, i el subgènere, pel seu temperament revolucionari i lliure, mai ha proscrit la dona de la seva pràctica. (Abrams 2001: 20)⁴⁶

En general s'ha observat que els territoris més menystinguts a les antologies poètiques que conformen el nostre corpus són Andorra,⁴⁷ l'Alguer i Catalunya Nord. Una de les raons d'aquesta exclusió podria ser la seva falta de «prototipicitat geogràfica», com passava amb la poesia visual i els poemes en prosa, car es tracta de territoris perifèrics. Un altre motiu podria ser que aquests són territoris més petits i per tant, menys productius. A *Paisatge emergent* (publicat el 1999 per Montserrat Abelló, Neus Aguado, Lluïsa Julià i Maria-Mercè Marçal) les antòlogues afirmen no incloure cap poeta de l'Alguer perquè no n'han trobat, i a *Contemporànies* s'afirma que: «llevat de Renada-Laura Portet, no ha estat possible localitzar poetes rosselloneses i nordcatalanes, com tampoc alguereses o andorranes» (Panyella 1999: 17).

És curiós també el cas de les illes Balears, car els antòlegs solen considerar-les en conjunt, però a l'hora de la veritat només inclouen poetes mallorquins. Això es fa

---

⁴⁵ Tot i aquesta manifesta despreocupació que anuncia el pròleg, l'antologia ofereix una relativa diversitat, de manera que possiblement aquesta afirmació sigui per a justificar l'exclusió dels poetes d'algun dels territoris més petits, els quals habitualment no són representats.

⁴⁶ Així i tot cal fer esment al fet que, d'entre els 81 poetes antologats només hi ha sis dones, és a dir, un 7'4%.

⁴⁷ L'única antologia que inclou una poeta andorrana és la ja esmentada *Donzelles* de l'any 2000 (2013), de Noèlia Díaz Vicedo i Sandra D. Roig.

realment palès a les antologies de caràcter general, però podem trobar fins i tot un cas d'una antologia «balear» on només hi consten dos poetes eivissencs, la ja esmentada *Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)* (1987), de Guillem Soler. Aquesta exclusió és el que ha motivat la publicació de diverses antologies que es refereixen exclusivament a poetes de Menorca o d'Eivissa, com és el cas de *Mostra de poesia menorquina* (1989), de Francesc Florit i *Poetes d'Eivissa* (1978), de Jean Serra.

Per acabar, volem fer esment a una altra qüestió que es planteja amb les antologies que segueixen un criteri territorial i és la relativitat de l'adhesió d'un autor a un territori. En paraules d'Antònia Rullan: «qui es pot considerar un autor d'un lloc? Qui hi ha nascut? Qui hi viu? Alguns dels autors neixen en un lloc, però viuen i escriuen en un altre; en aquests casos, en quina antologia els hauríem d'incloure?» (2015: 75). Sobre aquesta mateixa problemàtica també reflexiona Margalida Pons a *Corrents de la poesia insular del segle XX*: «Cal que ens demanem a quins productes culturals i a quins subjectes aplicam l'adjectiu *balear*, que pot designar indistintament el punt d'origen de l'escriptor, el seu lloc de residència, el lloc on publica els llibres o, fins i tot, la temàtica de les obres» (Pons 2010: 6).

Com s'ha pogut comprovar a les antologies que conformen el nostre corpus, pel que fa a aquesta qüestió els antòlegs prefereixen ser flexibles i incloure els autors que pertanyen a un lloc per naixement, però també «per adopció», és a dir, incloure aquells autors que, tot i haver nascut a una altra banda, s'identifiquen amb aquest territori, bé perquè hi han viscut molt de temps o perquè se senten arrelats a la seva cultura. És el cas d'antologies com *Mostra de poesia menorquina* (1989) de Francesc Florit i *Brossa nova* (1981) de Jaume Pérez Montaner, Marc Granell i Amadeu Viana, per exemple.

En el cas de *Poetes d'Eivissa* (1978), Jean Serra indica al pròleg que no tots els poetes són naturals d'Eivissa, però sí que hi han residit suficient temps —quant de temps és «suficient»?— com per a impregnar-se del seu ambient. En el cas de *Amb accent a la neutra. Antologia de dones poetes a Mallorca* (antologat l'any 2014 per Maria Antònia Massanet i Aina Riera) s'esmenta que algunes de les poetes són mallorquines d'adopció i d'altres són mallorquines «expatriades», residents a Barcelona. Finalment, en el cas de *Nou de set. Antologia de poetes illenques*, al pròleg s'indica que a l'antologia «hi trobem una poeta d'adopció, Margarita Ballester [nascuda a Barcelona], tot i que viu de fa anys a Menorca, té orígens paternals a Mallorca, i és part activa de la vida cultural del seu entorn» (Rafart 2010: 17) i que també s'inclou «Sònia

Moll Gamboa, [que] tot i haver nascut a Barcelona, és de família menorquina i manté forts vincles amb l'illa d'origen» (Rafart 2010: 17).

Per acabar amb aquest apartat ens agradaria dedicar un espai a la representativitat de les identitats de gènere. Des de fa dècades, la dona reivindica el seu lloc a la societat i les autores, en concret, reclamen recuperar el lloc que els correspon en el món literari, la qual cosa ha portat cap a una redefinició del cànon. Si observam el corpus analitzat veurem com, en general, els antòlegs han optat per prescindir de les dones a les seves antologies, encara que a partir de l'any 2008 podem veure com a poc a poc aquesta situació es va revertint. Abans d'aquesta data, la presència de les dones a les antologies poètiques oscil·lava entre el zero⁴⁸ i el 33'3%.⁴⁹ A més, a la majoria d'antologies només hi apareixen dues o tres poetes i, de mitjana, les dones representaven tan sols un 13% del total de poetes de l'antologia.

En vista d'aquestes dades, l'afirmació que trobam al pròleg de *Paisatge emergent* és bastant encertada: «la proporció que es dona és d'una autora per cada deu poetes masculins, i el percentatge baixa tant si la selecció vol ser més àmplia com si, al contrari, és més restringida» (Abelló; Aguado; Julià; Marçal 1999: 9). També Panyella a *Contemporànies* fa esment d'aquesta situació: «Prenent com a mostra les antologies de caràcter general o territorial i, fins i tot, generacional, publicades en els darrers deu anys, la presència de les dones és ínfima» (1999: 13)

En canvi, a partir de l'any 2008, tot i que la presència de dones és encara molt inferior a la d'homes, es pot percebre com hi ha una major preocupació per la visibilització de les dones. Així, a partir d'aquesta data i fins al dia d'avui, la presència de dones poetes a les antologies oscil·la entre el 14'6% i el 41%, i a més, com mínim, a cada antologia hi apareixen deu dones. De tota manera, alguns antòlegs, com Panyella, observen aquest fenomen amb escepticisme: «hem de considerar que la inclusió d'un, dos màxim tres noms en les antologies poètiques actuals es deu a una ínfima quota d'inclusió perquè no sigui dit o per idealització compensatòria» (1999: 15).

---

⁴⁸ Entre les antologies que conformen el nostre corpus n'hi ha set on no hi apareix cap dona: *Carn fresca* (publicada l'any 1974 per Amadeu Fabregat), *Poetes d'Eivissa* (antologada el 1978 per Jean Serra), *Antologia. Poetes joves de Manacor* (elaborada l'any 1982 per Miquel Àngel Riera), *Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)* (Guillem Soler, l'antòleg, la publicà l'any 1987), *Recull de literatura eròtica* (de Francesc Moll i Camps, publicada l'any 1988), *Sense contemplacions* (publicada per Manuel Guerrero l'any 2001) i *10 poetes mallorquins dels anys 70* (antologada per Pere Rosselló Bover l'any 2006).

⁴⁹ Només una antologia d'aquest període inclou tantes dones: *6 poetes 83* (1983), publicada per Mireia Mur, precisament, una dona.

Sigui per una raó o per l'altra, allò a destacar és que les dones es troben molt poc presents a les antologies poètiques. Rosal Nadales dibuixa molt bé aquesta situació quan afirma que:

Lo frecuente es que los antólogos —mayoritariamente varones— elaboren antologías con una clara exclusión de las mujeres, aunque con escasa o nula conciencia de ello, de modo que cuando se disculpan lo hacen más para curarse en salud, o cualquier otro tipo de cortesía que para justificar seriamente y con criterios estéticos la exclusión de personas concretas y no de grupos segregados por razón de género (2006: 144)

L'exclusió de les dones del panorama literari no es deu a la manca d'interès o de qualitat de les obres escrites per dones, car els premis amb els quals han estat guardonades, la quantitat d'estudis dels quals han estat objecte i els abundants reculls de dones poetes demostren que aquestes són moltes i de qualitat. La seva absència a les antologies es deu al predomini del discurs heteropatriarcal a causa del qual

el tracte que han rebut les poetes ha estat habitualment el del reconeixement des de l'excepcionalitat de la seva qualitat literària, o el de ser considerades veus supèrflues dins un context pretesament neutre. La major part de les antologies i dels estudis crítics literaris estan fets des de la perspectiva androcèntrica. (Abelló; Aguado; Julià; Marçal 1999: 7)

El predomini d'aquesta perspectiva androcèntrica es fa palès també en l'absència d'antòlogues. Si tenim en compte tot el corpus analitzat, cinc de les antologies s'han fet de manera conjunta entre un home i una dona, però només catorze —és a dir, un 25'4%— són obra exclusiva d'antòlogues. Les xifres són més alarmants si tenim en compte que la majoria del reculls que aquestes han publicat són antologies de dones,⁵⁰ i només en podem comptabilitzar set —és a dir, un 12'7%— que siguin d'abast general. Això indica que el moviment que lluita per donar-los veu està format principalment per elles mateixes, gairebé sense el suport masculí.

La manca de visibilitat de les dones poetes a les antologies generals ha propiciat la publicació de recopilacions poètiques conformades només per dones, car aquestes s'han vist menystingudes per la crítica: «No és, doncs, el fet de ser dones que fa que s'apleguin en aquestes pàgines, sinó el fet d'escriure amb una qualitat que s'ha vist menystenida per haver estat escrita per dones» (Alemany 1999: 5). Així, aquests reculls s'han convertit en una mena de «cànon a la contra», car «les antologies han tingut un pes important, han establert generacions i noms, és a dir, una genealogia» (Massanet; Riera 2014: 7). Pel fet de no aparèixer a les antologies, les dones no han pogut gaudir

---

⁵⁰ Són poques les antologies de dones que han estat elaborades per homes. D'entre les que conformen el nostre corpus només hi podem trobar *Segle 21. Vint-i-una poetes per al segle vint-i-u* (2001), publicada conjuntament entre Àlicia Beltran i Pere Perelló, i *Survivors. Supervivents* (1991), de Sam Abrams.

d'una genealogia pròpia i s'han vist òrfenes de referents femenins. Per això s'han fet dos tipus d'antologies de dones: per una banda les que reivindiquen noms històrics en els quals s'hi puguin emmirallar les poetes (amb la qual cosa es reforça la idea de tradició femenina), i per altra banda les que reivindiquen les poetes actuals.

Cal tenir en compte que les antologies de dones ja parteixen d'una situació inicial conflictiva, la seva pròpia denominació. Per què les obres que agrupen exclusivament poemes de dones reben el nom d'«antologies de dones» o «antologies de gènere» i en canvi les antologies que integren només composicions d'homes són considerades «generals»? Això mateix critica Nadales:

estas antologías con presencia exclusiva o mayoritarias de varones se las denomina «antologías generales», nunca «antologías masculinas», en cambio cuando los términos se invierten y la presencia es de mujeres mayoritaria —completamente femeninas, por los casos que conocemos— se las llama, sin ningún sonrojo, «antologías parciales» o «de mujeres» (2006: 143)

A més, respecte a aquest tipus d'antologies i a la seva diferència amb les antologies «generals» és interessant un comentari que fa Rullan:

Qualcú podria considerar que es duu a terme una *discriminació positiva* pel fet de només incloure dones; però poques vegades els experts han considerat que les antologies que només inclouen homes siguin discriminatòries en cap sentit, escudant-se en l'ús de masculí com a terme no marcat als títols i donant a entendre —en el contingut— que no hi havia dones poetes que s'hi poguessin incloure. (2015: 86)

D'entre les antologies que conformen el nostre corpus n'hi ha nou que es considerarien antologies de gènere. Entre 1974 i el 2008 se'n van publicar cinc, però des del 2008 se n'han publicat quatre, la qual cosa indica que actualment hi ha una presa de consciència de cada vegada major respecte a la necessitat de reivindicar la presència de la dona en el món literari. De tota manera, hi ha autors que consideren que aquest auge de les antologies de dones és el resultat d'una «moda» i que només respon a una política editorial:

las secciones especiales bajo el termino “Mujer” que muchas editoriales se disputan, la concesión de determinados premios, la búsqueda de nuevos nombres y jóvenes promesas responden más a una política de mercado editorial, con criterios puramente comerciales, que a una verdadera valoración de los modelos estéticos creados por las mujeres. (Acillona 2003: 90-91)

Tot i la valuosa tasca que realitzen aquest tipus d'obres, com a eines per visibilitzar les poetes, cal tenir en compte que, propicien que hi hagi un doble criteri: per una banda

les antologies generals i canòniques, on hi ha poca presència de les poetes, i per l'altra les antologies de dones, que són vistes com un suplement.⁵¹ D'acord amb Rullan:

està bé fer antologies només de dones per donar-les a conèixer, per evitar que les seves veus es perdin al llarg del temps; però aquesta és una solució provisional —un pegat, si voleu—, perquè el que cal aconseguir és que les antologies generals siguin vertaderament mixtes, no amb una quota femenina de compliment per evitar crítiques. Les dones poetes no necessiten que els homes els facin el favor d'incloure-les a les seves antologies: el lloc se l'han guanyat a pols (2015: 96)

El cas és que quan es parla d'una major representació femenina a les antologies, no es fa referència a complir amb unes determinades quotes d'inclusió:

en cap cas estam parlant de complir amb quotes. Entenem per quota quan només s'apliquen percentatges o quantitats i no qualitat; no s'ha d'incloure l'obra d'una dona perquè sigui una dona, s'ha d'incloure perquè la qualitat de la seva obra li garanteix aquest espai. (Rullan 2015: 119)

En relació amb aquesta afirmació és interessant el cas de l'antologia *Sense contemplacions*, car l'antòleg, Manuel Guerrero defensa precisament això, que no s'han d'incloure les poetes a les antologies pel fet de ser dones i per veure's en la necessitat de complir amb una quota, sinó per la seva qualitat. I com considera que no n'hi ha ninguna que tengui la qualitat suficient, no n'inclou cap a la seva antologia:

Es pot considerar *Sense contemplacions (Nou poetes per al nou segle)* com una antologia generacionalment i estèticament transversal. No políticament correcta, segons alguns criteris benpensants. No abasta tots els territoris de la llengua catalana —per exemple, no s'hi inclou cap poeta valencià—, ni respecta cap quota femenina (2001: 97)

Guerrero acompanya aquesta asseveració amb notes a peu de pàgina on recomana diverses antologies on es poden trobar representats aquests grups, de manera que, «si bé Guerrero no inclou cap dona en la seva selecció, no les obvia en el sentit que les inclou en l'anàlisi de l'evolució de la poesia catalana i, a més, és conscient d'aquesta mancança i ofereix no una explicació, però sí una alternativa» (Rullan 2015: 26).

És curiosa l'absència de dones poetes a l'antologia de Guerrero, si tenim en compte que al pròleg afirma que la seva antologia presenta una pluralitat de veus: «els poetes inclosos a *Sense contemplacions*, que no formen cap grup generacional ni s'adscriuen a cap corrent estètic determinat, testimonien la pluralitat de veus i de discursos que conviuen en la poesia catalana a la fi del segle XX i a l'inici del XXI» (2001: 96).

---

⁵¹ D'acord amb Panyella «el que no s'hi val a establir és el doble criteri: el fins ara canònic —estudis, manuals i antologies—, que perpetui la situació que s'exposa fins aquí, i el de la “sèrie b”, és a dir, el de nosaltres soles» (1999: 14)

El cas de *Sense contemplacions*, per desgràcia, no és excepcional, car aquesta infravaloració de la dona la podem veure també a altres antologies. És el cas de *21 poetes del XXI. Una antologia de joves poetes catalans* (2001), d'Ernest Farrés, on al pròleg s'afirma que no s'hi han inclòs més autores perquè en el panorama poètic català no n'hi ha moltes,⁵² la qual cosa contrasta amb la publicació de tres antologies de dones només uns anys enrere i amb l'article de Lluís Calvo «Audaces i talentoses», on es fa referència a la gran quantitat de dones que hi ha en la poesia actual. També Marià Josep Escrivà parla entorn a una suposada manca de poetes dones en el context català:

L'any 1991 es publicà *Camp de mines*, d'àmbit del País Valencià i selecció de noms d'entre els d'una època: dels deu, Teresa Pascual i Anna Montero en foren les úniques dones. I crec que amb justícia, si ens guiàvem pel criteri estricte de la qualitat del moment (2013: 164).

Una altra mostra de menysteniment de les dones poetes la tenim a *Antologia. Poetes joves de Manacor* (1982). Al pròleg, Miquel Àngel Riera, explicant les raons que el motivaren a publicar l'antologia sobre poetes joves fa referència als autors joves de Manacor que coneix i menciona una dona, però després no n'afegeix ninguna a l'antologia perquè diu que no en té constància de cap.⁵³

Però les poetes no són només subestimades a les antologies, sinó que hi ha casos en els quals reben un tractament especial per la seva condició de dones. Destaca el cas de *Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018*, de Vicenç Altaïó i J. M. Sala-Valldaura, on els poetes es troben ordenats per ordre de naixement, amb l'excepció d'un parell de dones poetes, perquè no es volia trencar un seguit de veus femenines:

Hem col·locat, però David Jiménez i Cot (1987) darrere Glòria Coll Domingo (1988), per tal de no trencar una sèrie ben connectada de veus femenines: Àngels Gregori (1985), Blanca Llum Vidal (1986), Núria Armengol (1986), Laia Carbonell (1986), Anna Gual (1986), Estel Solé (1987) i Glòria Coll. (2018: 27)

Però si parlem de la representació de les identitats, cal fer esment no només a la situació de les dones a les antologies poètiques, sinó també a la representació de col·lectius com el LGTBI. En aquest cas podem destacar l'obra *Amors sense casa. Poesia LGTBQ catalana* (2018), de Sebastià Portell, la qual va una passa més enllà del concepte de gènere. Els textos que habiten aquest llibre abracen l'espectre gai, lèsbic,

---

⁵² D'acord amb Farrés: «Per sexes, la presència de divuit homes enfront de tres dones respon al predomini encara aclaparador de les produccions poètiques masculines. Comparativament, les dones joves que publiquen llibres de poesia continuen anant escasses i tan sols una d'elles (Antònia Arbona) té un ritme de publicació alt» (2001: 10)

⁵³ D'acord amb Riera: «¿No ve ningú, després d'ell? I just m'acompareixia la referència una mica confusa de Marta Melis, a la que sabia en situació de desencant davant la tasca creativa, després d'haver rebutjat l'únic aplec de poesia que té publicat» (1982: 8).

bisexual, transsexual i queer (és l'única en català que tracta la comunitat LGTBI), però no reuneix les composicions poètiques d'un seguit de poetes que s'identifiquen amb la identitat LGTBI, sinó que, com afirma l'autor a una entrevista:

no parlem d'autors, sinó de textos. Els autors hi són pel que han escrit, no per la seva tendència sexual ni el seu gènere. És comú trobar autors heterosexuales que han tractat la sexualitat des de les identitats sexuals no normatives. I també hi ha autors LGBTIQ que no estan inclosos a l'antologia perquè no han tractat aquesta qüestió en la seva obra. (Martínez 2008)

4.4. La figura de l'antòleg com a crític literari.

Una de les primeres decisions que ha de prendre l'antòleg —molt abans de començar a fer la selecció dels poemes i poetes— és escollir l'objecte de l'antologia i tenir clara quina és la seva intenció i allò que l'estimula a fer la compilació. Encara que habitualment aquesta intenció es fa explícita al pròleg, tot sovint es pot intuir gràcies al títol i al subtítol, com és el cas de *Amb accent a la neutra. Antologia de dones poetes a Mallorca* (2014), de Maria Antònia Massanet i Aina Riera,⁵⁴ *Donzelles de l'any 2000. Antologia de dones poetes dels Països Catalans* (2013), de Noèlia Díaz Vicedo i Sandra Domínguez Roig⁵⁵ o *Tenebra blanca. Antologia del poema en prosa en la literatura catalana contemporània* (2001), de Sam Abrams.

És recurrent el fet que un antòleg vulgui recopilar els poetes d'una època concreta, com és el cas de *Camp de mines. Poesia catalana del País Valencià 1980-1990*⁵⁶ (1991), de Francesc Calafat o *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)* (1980), de Vicenç Altaíó i J. M. Sala-Valldaura. En altres ocasions, la finalitat última és recollir els poetes d'una zona determinada, com és el cas de *Poetes d'Eivissa*⁵⁷ (compilada el 1978 per Jean Serra) o *Antologia. Poetes joves de Manacor*⁵⁸ (publicada el 1982 per Miquel Àngel Riera). En menor mesura, podem parlar d'antologies temàtiques (com *Recull de literatura eròtica*, de Francesc Moll i Camps, publicat el 1988), antologies de gènere (com *Contemporànies*, publicada per Vinyet Panyella l'any

⁵⁴ A la contraportada s'especifica que aquest llibre és «una aposta decidida per mostrar el mosaic viu i actual de la poesia amb veu de dona que es produeix a Mallorca» (Massanet; Riera 2014)

⁵⁵ Les autores indiquen al pròleg que l'antologia «pretén configurar el paisatge poètic femení en llengua catalana del segle XXI» (Díaz; Domínguez 2013: 5).

⁵⁶ Al pròleg s'indica que la selecció d'autors i poemes tenia com a objectiu «oferir una mostra (subjectiva) que siga qualitativament significativa dels autors i tendències de les diverses promocions dels anys vuitanta» (Calafat 1991: 104).

⁵⁷ D'acord amb el pròleg, «[e]l present treball, dins el seu abast, desitja arribar a un buit existent en el panorama literari pitius, i actuar en la línia de recuperació i valoració del nostre món propi» (Serra 1978: 8).

⁵⁸ Al pròleg, Miquel Àngel Riera afirma textualment que abans dels anys cinquanta a Manacor no hi havia poetes, però que a partir dels cinquanta té lloc un ressorgiment. Segons l'antòleg, la intenció de l'antologia és ser una referència dels autors vinculats a Manacor que van sorgir a partir d'aquest moment.

1999), antologies que recullen una forma poètica concreta (com la poesia visual a *La mirada llegida*, publicada el 2002 per J. Ricart) o destinades a un públic concret (com és el cas del públic de parla anglesa a *Poetry in the Balearic Islands at the end of the Millennium*, antologada per Pere Rosselló l'any 2003).

A més d'aquestes intencions, diguem-ne primàries, que ajuden a delimitar l'objecte d'estudi, tot sovint els antòlegs persegueixen a més uns objectius secundaris, que poden anar des de despertar al lector el gust per la poesia (Roig; Balcells 1991: 7) a la diversitat d'aspiracions que es proposen assolir Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura a *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*: documentar la tradició del procés poètic d'aquella dècada, definir, interpretar i oferir una mostra dels diferents corrents poètics de les darreres generacions, evidenciar la unitat dels Països catalans a nivell cultural i potenciar la poesia (1980: 11).

Entre aquestes intencions secundàries, n'hi ha algunes que són més recurrents que d'altres. Per una banda, són molts els antòlegs que pretenen donar a conèixer autors, principalment joves, l'obra dels quals encara roman inèdita, com és el cas de *Mostres de poesia jove* (publicada el 1983 per diversos professors de la Facultat de Lletres de la UIB, que recull diverses edicions d'unes trobades poètiques) i *Pedra foguera* (compilada el 2008 pel Grup Pèl Capell). En aquesta darrera, per exemple, els antòlegs pretenien demostrar que els autors menors de trenta anys també podien escriure poesia en català i de qualitat⁵⁹ (Grup Pèl Capell 2008: 15). Aquesta necessitat de donar a conèixer les veus que romanen invisibles la manifesta molt bé Jean Serra a l'antologia *Poetes d'Eivissa*, car declara que al principi volia fer una antologia poètica general de tots els autors eivissencs que escrivien en català, però

quan ja tenia escollits els seus poemes [de Marià Villangómez Llobet], vaig creure que la feina havia de ser diferent, menys ambiciosa, si es vol, però més necessària: això és, que era precís donar a conèixer per primera volta reunides en un llibre, mostres dels poetes jòvens, les obres dels quals, tret d'alguns poemes, resten inèdites. (1978: 8-9)

Aquestes antologies a més d'ajudar a visibilitzar els poetes també poden afavorir les relacions i la creació de canals de comunicació entre ells. Aquesta és la intenció d'algunes antologies com *Donzelles de l'any 2000*: «El propòsit del llibre és establir un diàleg entre les joves dones poetes que estan literàriament en actiu, unint poetes amb consolidada trajectòria i poetes inèdites» (Díaz; Domínguez 2013: 5).

---

⁵⁹ D'acord amb una intervenció de Jaume C. Pons Alorda a la taula rodona Les antologies en la poesia catalana (vid. nota 13), *Pedra foguera* va sorgir com a resposta a *Los perfiles de Odiseo. Antología de la poesía joven en las Islas Baleares*, la qual només tenia en compte poetes balears i que, tot i voler recollir l'obra d'autors joves, presenta poetes de més de trenta anys.

Una altra de les motivacions dels antòleg per elaborar les seves antologies i que ens ha semblat singular és la preocupació per la normalització lingüística i cultural. A partir dels anys setanta es va estendre al llarg de tots els Països Catalans la necessitat imperiosa de rompre les cadenes que havia imposat el franquisme i recuperar l'esplendor de la cultura catalana. Per això, calia superar dècades de repressió i aconseguir que el català fos una llengua «normal», tant a nivell lingüístic com a nivell cultural. A partir d'aquí, comença a escampar-se per tots els àmbits del territori català el discurs de la normalització,⁶⁰ el qual es basa en lluitar contra la situació de minorització a què es veu subjecte el català, fomentar la seva independència del castellà i afavorir que la cultura catalana sigui considerada una cultura *completa*, és a dir, amb obres representatives de tots els gèneres i estrats, dels més sublimes als més populars. Aquest sentiment d'inferioritat i aquesta necessitat de normalitzar-se es fa manifesta al pròleg d'algunes antologies, com és el cas de *Carn fresca*, on Amadeu Fabregat explica que la seva intenció és fomentar que la cultura catalana al País Valencià arribi a la normalitat (1974: 32), el mateix que afirma Jaume Pérez a *L'espai del vers jove*, quan diu que espera que la seva antologia «obri les portes a la construcció i consolidació d'un futur de normalitat per a la nostra cultura» (1985: 333).

La força del discurs de la normalització es fa realment present a *Brossa nova*, de Jaume Pérez Montaner, Marc Granell i Amadeu Viana. D'acord amb els antòlegs la seva antologia és: «Una mostra parcial i subjectiva, però també eloqüent, de les inquietuds poètiques i normalitzadores d'un sector ben considerable del jovent valencià que s'expressa literàriament en la llengua del País, que vol col·laborar activament en la recuperació d'una cultura» (1981: 7). A més, els autors afirmen que el fet de poder fer aquesta antologia és «un mostra més i ben significativa del procés de normalització obert al País Valencià» (1981: 14-15) i que l'antologia pretén: «oferir un panorama informatiu de les inquietuds poètiques més joves. No és pas un panorama exhaustiu, però sí una aproximació al nostre futur més immediat, un acte de confiança en la normalització cultural i a tots els nivells del nostre País» (1981: 17).

En concret, podem trobar diverses antologies on no es defensa només la necessitat de normalització a nivell cultural, sinó específicament a nivell lingüístic. És el cas de

---

⁶⁰ Aquest discurs encara roman vigent avui en dia, tot i que de cada vegada sorgeixen més veus crítiques, com és el cas del grup dels *Imparables*, els quals pretenen lluitar contra aquest victimisme que va sorgir arran de la repressió —la contínua reivindicació de la necessitat de normalitzar-nos, que ens fa veure incomplets, l'angoixa de la minorització—, i defensen que cal deixar de mirar cap al passat, anhelant l'arribada d'un model que mai arribarà a ser i, en lloc d'això, començar a modernitzar-se.

Versos per la llengua. Noranta-tres veus poètiques de Mallorca (2014), d'Ariadna Ferrer i Guillem Alcofea, al pròleg de la qual s'explica que la intenció de l'antologia és mostrar la vitalitat de la llengua catalana, a més d'afirmar que l'antologia era necessària perquè la llengua es trobava en perill. Aquesta voluntat de defensar la llengua catalana es manifesta també a *Versos per la llengua. Trenta-cinc veus poètiques d'Eivissa i Formentera* (2013), d'Isidor Marí, el qual afirma que el català no està passant per un bon moment a nivell polític ni cultural i que per això fa l'antologia, per a reivindicar l'ús de la llengua. Encara més desolador és el panorama que es presenta a *Poetes del nord. Poesia jove de les comarques del nord del País Valencià (1985-1991)* (1992), de Manel Garcia Grau, Lluís Meseguer i Josep Manuel San Abdón, d'acord amb els quals al territori la situació lingüística és molt negativa, car s'ha destruït la llengua que empren els poetes a causa de la pèrdua de parlants, l'envelliment de la població catalanoparlant i pel fet que els habitants no associïn la normalització de la llengua amb el progrés econòmic i social. És destacable també el cas de *Recull de literatura eròtica*, on l'antòleg, Francesc Moll, reivindica la necessitat de la seva antologia per assolir la normalitat: «S'ha marcat un paral·lelisme entre l'erotisme i la normalització de la nostra llengua. Una dita dels primers anys de la transició afirmava que la llengua no estaria normalitzada fins que l'erotisme fos plenament en català» (1988: 1).

El fet de fer antologies amb la intenció de fomentar la normalització —una pretensió que segurament no es manifesta a antologies en llengües no minoritzades, però que en el cas català és resultat d'un context sociopolític concret— fa que el valor de la selecció sigui qüestionable. Els poetes que conformen l'antologia hi són per la seva qualitat real o per demostrar que som una «literatura normal» que compta amb múltiples veus poètiques? Només cal pensar en les afirmacions d'Amadeu Fabregat al pròleg de *Carn fresca*:

el meu desig hagués [sic] estat de realitzar una antologia selectiva, entre d'altres motius perquè això hauria estat indicatiu d'una situació més favorable. Dissortadament, l'ambient cultural del País [Valencià] és quasibé un zero a l'esquerra, i, no diguem ja, l'ambient pròpiament literari (1974: 34).

Si parlem de la intencionalitat explícita de l'antòleg, resulta interessant tenir en compte les antologies considerades didàctiques. Aquesta característica rarament es fa explícita al títol, però sí al pròleg, com és el cas de *Les veus de l'experiència. Antologia de la poesia catalana actual*, de Jordi Llavina —«aquest públic específic en que pensava és, molt particularment, la massa d'estudiants d'ensenyament mitjà i COU»

(1992: 10)— o *Mostra de poesia menorquina* —«la mostra respon a la necessitat de disposar d'un recull de poesia que fos propicia per a la lectura dels estudiants i al tractament del tema a classe» (Florit 1989: 8)—, encara que sovint afegeixen que no volen limitar el seu públic, com és el cas de *L'escriptor de poesia. Poètica i antologia del vint*, de Albert Roig i Jordi Balcells: «La utilitat d'aquest recull, creiem, doncs, que no es limita tan sols a l'àmbit dels qui estudien la poesia, sinó que s'estén també a qualsevol lector que s'hi pugui interessar» (1991: 9).⁶¹

De primeres, es pot pensar que les antologies didàctiques tenen una voluntat canònica, és a dir, mostrar els millors autors i poemes, els que haurien de ser coneguts per tothom, però no sempre és així, car per exemple l'antologia *Mostra de poesia menorquina*, de clara intencionalitat didàctica —al final incorpora fins i tot un seguit de propostes educatives—, inclou també poetes inèdits o de difusió local: «aquesta mostra dona a conèixer obres i autors la majoria inèdits i alhora recupera d'altres que han tingut una difusió més aviat local, perquè la seva obra és exhaurida o es fa difícil de trobar» (Florit 1989: 8).

Per altra banda, cal tenir en compte que la intenció de l'antòleg condiona la tria. D'acord amb Jordi Llavina: «he triat aquests poemes i no uns altres perquè em sembla que, entre els actuals, són dels que poden “connectar” millor amb el lector. A més, tots ells tenen un seguit de característiques comunes que permet de relacionar-los i que ha fet més fàcil la tasca interpretativa» (1992:10).

En general, cal tenir en compte, a més, que la intenció de l'antòleg pot ser fer una antologia de poemes o de poemes. L'antologia de poemes aspira a fer una interpretació dels corrents o tendències poètiques existents en un moment determinat, amb la qual cosa els noms concrets passen a un segon terme. D'acord amb Bayo:

Puede empezarse por decir que una antología de poemas es la que no se impone una representatividad rigurosa de cada uno de los escritores integrados en ella, sino que se preocupa por la selección de las poesías más acordes con los criterios de calidad o temáticos que el recopilador se haya impuesto, con independencia de la preeminencia [...] de versos de uno u otro autor. (1994: 42)

En aquest tipus d'antologies, com predomina el poema per sobre del seu autor, sovint el nom d'aquest apareix només al peu del poema, com és el cas de *Versos per la llengua. Noranta-tres veus poètiques de Mallorca* (2014), d'Ariadna Ferrer i Guillem

---

⁶¹ Aquesta antologia seria un bon exemple de modalitat híbrida entre el llibre general i el llibre d'intencions didàctiques, car sovint les observacions dels antòlegs sobrepassen l'aspecte estrictament docent i contenen judicis crítics sobre l'evolució de la poesia.

Alfocea. Altres exemples d'antologies de poemes són *Eròtiques i despenitades*—«és una antologia de textos, ja que parteix no de les autores, sinó del poema mateix» (Sant-Celoni 2008: 15)— o *Paraula encesa*, on els antòlegs afirmen que:

no ens interessava cap obra el valor de la qual fos simplement testimonial i museístic —la “ruïna”—, sinó aquella altra que encara podia resultar per alguna raó actual als ulls d'avui, capaç encara de “volar i cantar” [...]. En aquest volum estem convençuts que hi ha moltes peces que responen a aquesta possible descripció: combinacions de paraules que contenen alguna llavor d'eternitat que les farà seguir sent repetides durant generacions, que ens han preexistit, als lectors d'avui, i que ben segur també ens despassaran. (Ballart; Julià 2012: 13)⁶²

És interessant el cas que ja hem mencionat anteriorment d'*Amors sense casa*, el qual no s'enfoca en els autors, com és el cas de les antologies de dones poetes, sinó que,

els poemes que trobareu a *Amors sense casa* són textos llegits com a entitats independents i amb la mínima implicació de la història de vida de cadascun dels autors [...] de la seva vida ens ha interessat únicament el gènere que socialment manifesten a través del discurs autorial [...] més enllà d'això, i d'acord amb la idea barthesiana de la mort de l'autor, hem centrat tota la nostra atenció en els textos. (Portell 2018: 15)

En canvi, les antologies de poetes tenen com a propòsit resumir l'art poètica d'uns determinats poetes el valor del qual és reconegut, és a dir, que l'antologia de poetes es basa «en la tria d'uns noms, d'uns poetes, dels quals ens dona una informació i un tast representatiu (sempre segons el criteri de l'antòleg)» (Oller 1980: 38). A més tot sovint les antologies de poetes inclouen biografies dels autors, car pretenen:

dejar constància de la personalitat o la obra de diversos escriptors mediante la selecció de una poesías significativas, que permitan a quien las lea hacerse con una idea precisa del estilo poético y del talento del autor que las escribió. A veces se renuncia incluso a recopilar lo más valioso para dar cabida a lo más representativo. (Bayo 1994: 45)

Un exemple el tenim a *Primera antologia de poetes del Maresme*, dirigida pel Grup de Lletres del TOE (Taller Obert d'Expressió), on s'afirma que no es tracta d'una antologia de poesia, sinó de poetes, per la qual cosa no s'inclouen els autors que escriuen de manera esporàdica, només els que ho fan de manera seriosa i han escrit poesia amb una certa dignitat (1979: 6). Aquesta és una valoració del tot subjectiva, car durant quant de temps ha d'escriure un poeta per a fer-ho «de manera seriosa»? A més, a què es refereix amb això, a ser constant o a haver-se professionalitzat? Si tots els seus poemes són inèdits, es pot considerar un «poeta seriós»? I com es mesura la «dignitat» d'un poema?

---

⁶² És curiós el fet que els antòlegs afirmen haver fet una antologia de poemes, amb aquells que troben que perduraran, però que al mateix temps, en alguns casos, hagin inclòs només un fragment del poema. És que la resta del poema no era valuós?

En resum podríem dir que, d'acord amb Dolors Oller, hi ha dues diferències clau entre les antologies d'autors i les antologies de textos: la intenció i la metodologia. Pel que fa a la intenció, les antologies de poetes volen:

aplegar en un sol llibre una tria representativa de cadascun dels poetes escollits —i és en la tria on el criteri, l'actitud i el judici crítics de l'antòleg es trasllueix— amb l'objectiu de mostrar què hi ha de més interessant i donar-ne una mostra tan àmplia i informativa com sigui possible. (Oller 1980: 38)

Per altra banda, les antologies de poemes volen fer una «reflexió sobre el fet i l'evolució poètics d'un període determinat, agafat globalment amb l'objectiu de confeir un assaig crític, una interpretació personal que expliqui tot el conjunt de la producció poètica d'aquest període i li doni sentit ideològic» (Oller 1980: 38).

Si reflexionam entorn del mètode de treball emprat, ens n'adonarem que és diferent. Les antologies de poemes són obres d'inventari, on l'objectiu és la informació i descripció del material i dels autors seleccionats, de manera que, sempre segons Oller, «el mètode de treball ha de ser descriptiu i basat en una informació tan àmplia i fiable com es pugui sobre cadascun dels autors esmentats» (1980: 38). En canvi, a les antologies de poemes, aquests apareixen en funció de les idees que l'antòleg proposa i no pas com a mostra amb característiques pròpies i autònomes, de manera que «el discurs comença a partir d'una síntesi elaborada seguint el fil d'unes idees que cal explicar i demostrar» (Oller 1980: 38).

A l'hora de decidir si es fa una antologia de poemes o de poemes s'ha de tenir en compte què és més important per a l'antòleg: la qualitat d'un poema —descontextualitzat d'altres del mateix autor— o la importància atribuïda a l'autor dins el sistema cultural. Si es fa la tria en base a la qualitat intrínseca del poema, s'ha de tenir en compte que les objeccions podrien anar en aquest sentit:

a) un único buen poema no debe convocar la atención de un poeta mediocre o inferior a otro no incluido, pues puede ser producto del azar; b) un solo poema bueno no puede justificar su inclusión en una antología, siempre que ocupe el que debiera ocupar otro poema igual de un poeta considerado claramente superior; y c) un solo poema, o varios buenos de un mismo autor, desplaza, como consecuencia de un sentido impuesto de variedad de nombres por el antólogo, parte de una obra que, de cara a su conocimiento general, tendría lógicamente proyecciones superiores. (Villar 2000: 69-70)

El fet d'escollir entre un tipus d'antologia o un altre ja fa palesa la subjectivitat de l'antòleg. Com hem vist, les antologies són una mostra de la producció literària d'un

període determinat, d'un autor, d'una generació, d'un territori o d'un col·lectiu, entre d'altres. I l'antòleg adopta,

una postura crítica respecto a la producción literaria del periodo al cual se limita, pues el hecho de elegir ciertas obras y descartar otras implica un ejercicio crítico e incluso canonizador. Un análisis de los criterios de selección que sustentan una antología y de las obras mismas que la integran puede brindar información relativa a la crítica literaria del momento en el cual fue propuesta. Ello porque el antólogo está ubicado en un determinado momento histórico, intelectual, cultural, académico y desde esa perspectiva hace su selección. Y aunque defienda que parte del gusto personal, tal vez con el fin de evitar las duras críticas, no puede evitar estar determinado por el contexto que lo rodea. (Agudelo 2005: 138)

Tot antòleg es troba subjecte al temps en el qual compon la seva obra, «el moment en què es fa una antologia determina una mica l'elaboració d'aquesta, perquè probablement es dóna més importància als autors que tenen ressonància immediata que no als que fa temps que no publiquen» (Calafat 1991: 104). A més, s'ha de tenir en compte que la pretesa objectivitat de l'antòleg es pot veure obstruïda per factors diversos. Primerament, perquè, com sostenen alguns antòlegs,

en contra del que resen tòpics simplificadors, no es coneix tothom; segon, perquè l'ofici d'escriure, molts cops, va gestant-se a l'ombra de l'autoexigència (o de la timidesa, que en certa manera és una manifestació esbiaixada de la qualitat anterior); i en tercer lloc, perquè, com en tota acció humana, en el procés d'elaboració d'aquest recull han intervengut factors imprevisibles —com les dificultats de contactar amb alguns poetes, per exemple— o constrictors, com la necessitat de respectar els terminis temporals prevists. Això, sense oblidar els més que probables i imperdonables oblits dels antòlogues (Mifsud; López 2002: 15)

I no només això: encara és més limitador el fet de publicar una antologia de poetes «actuals», és a dir, que acaben de començar amb la seva producció poètica, car «Hi haurà, d'altra banda, qüestions que pel fet d'estar encara pròximes potser no he sabut interpretar o valorar d'una manera adequada» (Calafat 1991: 103-104).⁶³

A més s'han de tenir en compte també factors com la ja esmentada relació entre antòleg i poeta, car l'objectivitat de l'antologia no serà la mateixa si el compilador i els autors no es coneixien que si tenen una relació d'amistat, com és el cas de *Poetes d'Eivissa*:

Evidentment no formam un grup poètic de treball, sinó que tan sols —i prou important que em sembla!— ens hem conegut tots a Eivissa, i a partir d'aquí ens hem relacionat; ens hem deixat llibres, ens hem llegit poemes. Les dimensions humanes del marc eivissenc han permès el contacte que ha esdevingut amistat. (Serra 1978: 10-11)

---

⁶³ En aquest cas l'antòleg afirma que, de tota manera, ha preferit donar constància de la producció d'autors més joves, en lloc d'obviar-la perquè volia oferir dades i argumentacions per a propiciar reflexions posteriors més fermes.

D'acord amb Fabregat, podríem parlar de dos tipus d'antologies. Per una banda hi ha les que no només són conscients de la seva pròpia subjectivitat, sinó que en presumeixen i, per altra, les que volen ser una mostra freda i representativa de la poesia d'un moment, però que de tota manera no poden deslliurar-se d'incloure un cert grau de subjectivitat:

O bé l'aplec resulta d'uns criteris selectius previs, on l'antòleg exercita amb la màxima cura la seua subjectivitat, introduint en el joc no pocs interessos privats o de capelleta, o bé sacrifica la lluentor d'aquest exercici per donar-hi, res més ni res menys, que una mostra estadística, que reflectesca [sic] un estat de l'expressió poètica en un temps i un espai determinats, bo i sense deixar de col·locar entre parèntesis les seues preferències personals. (1974: 33)

D'aquesta manera, al final és indiferent si s'intenta fer una antologia més o menys objectiva, car «triar és opinar». Són diverses les antologies que fan referència aquest fet i ho remarquen, com si es tractés d'una *captatio benevolentiae*. Ho podem veure a antologies com la de Pere Rosselló —«la tria de textos ha estat condicionada pel gust personal del curador del volum» (2006: 16)— o a la de Jordi Llavina: «Suposo que no deu ser del tot estrany que algú que té un cert interès per la poesia es llevi un matí [...] amb el propòsit de reunir en una antologia alguns dels seus poetes preferits, dels que més l'han “marcat” com a lector» (1992: 9)

Amb la voluntat de marcar i reconèixer encara més aquesta subjectivitat, són molts els antòlegs que rebutgen el terme «antologia», que té unes connotacions més canòniques, i aboguen per «mostra», tot i que una antologia sempre sigui una mostra. Això ho podem veure a *Poetry in the Balearic Islands at the end of the Millennium*: «Consideram que la nostra secció ha d'ésser considerada únicament com una mostra» (Rosselló 2003: 40) o a l'antologia *Assumiràs la veu*: «Aquesta és una tria personal i esbiaixada que parteix de la meua realitat. És tan sols una petita mostra. Demanaré disculpes per avançat si algú que no hi és s'hagués engrescat de participar-hi» (Vadell 2014: 6).

Altres antòlegs també modulen el to afirmant que la seva selecció no és inamovible: «S'ha fet una tria de poetes i poemes a gust dels antòlegs amb la clara consciència de la possibilitat d'errar. No hi ha pas cap garantia que els poemes aquí seleccionats siguin veritablement els que “perdurin” d'aquests poetes» (Marco; Pont 1980: 7). Encara que en realitat cap tria no és definitiva, ja que el fet que un autor publiqui obres posteriorment a la publicació de l'antologia farà que es modifiqui la visió que se'n tenia.

A més, els criteris de valors són canviants i l'anàlisi crítica de l'obra d'un autor depèn de com aquest entra en diàleg amb la tradició i amb les generacions posteriors:

no estaria de més deixar ben clar que moltes de les valoracions que puga suggerir d'ara endavant han de ser considerades com a provisionals, perquè és probable que els propers llibres de molts d'aquests escriptors, atesa la seua edat, les invalidaran o modificaran. (Calafat 1991: 47-48)

En conseqüència, sigui per un motiu o un altre, l'antòleg no pot desfer-se de la seva subjectivitat. Però no perquè la perfecció antològica sigui un ideal inassolible s'han de deixar de fer antologies. És cert que l'antòleg no pot abdicar de la seva sensibilitat i el seu gust, de la seva estètica i ideologia, però pot aconseguir harmonitzar-ho amb l'estimació històrica i el respecte cap als models estètics vigents de cada moment.

Una de les decisions on més es fa palesa la subjectivitat de l'autor és en la tria de poetes. Es poden fer servir tot un seguit de criteris per a aquesta selecció, entre els quals volem destacar el cronològic, la consolidació del poeta, la representativitat estètica i la qualitat.

El criteri cronològic és un del més freqüents per la seva objectivitat —encara que, com tot, el fet d'enfocar-se en un període de temps concret i no en un altre no deixa de ser una decisió arbitrària. Aquest criteri pot ser interpretat de diverses maneres. Alguns antòlegs decideixen bastir la seva antologia en base a tots els poetes *nascuts* a partir d'una determinada data, mentre que altres opten per incloure només els poetes que han *publicat* a partir d'un determinat moment. En el primer cas podem posar com exemple *Donzelles de l'any 2000* (2013) de Noèlia Díaz Vicedo i Sandra D. Roig (el criteri és seleccionar les poetes nascudes al voltant dels anys setanta) i *Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018* (2018), de Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura (el criteri que segueixen és seleccionar els poetes nascuts a partir dels anys quaranta). En el segon cas podem destacar *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)* (1980), dels mateixos Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura (es basen en el criteri de seleccionar els autors que hagin publicat posteriorment al 1968) i *Mostra de poesia menorquina*, de Francesc Florit:

El criteri de selecció dels autors ha estat únicament de tipus cronològic: la poesia viva,⁶⁴ actual, des del 1975 fins als nostres dies, o sigui els autors que han escrit la seva obra a partir d'aquest any més o menys, o bé que han publicat dins el període delimitat. (Florit 1989: 8)

---

⁶⁴ Aquest és un criteri ambigu, es refereix a poetes que no han mort o que encara resulten vigents? Ausiàs Marc és un poeta viu?

De tota manera, aquest criteri comporta tot un seguit de problemes, com el fet d'excloure poetes de vàlua pel fet de no encabir-se dins el període establert.⁶⁵ És el cas de *Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018*, on els antòlegs, Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura comenten que «alguns dels poetes actuals més destacats no han pogut ser inclosos en la present antologia, perquè surten del marc històric i dels motius estètics que aquest panorama testimonia» (2018: 24). Un altre exemple el podem trobar a l'antologia *Paraula encesa*, de Pere Ballart i Jordi Julià, els quals afirmen que aquesta selecció els obligava a

prescindir de diversos autors la longevitat dels quals els va permetre aconseguir i ultrapassar (en algun cas, amb escreix) la nostra data d'inici, però que, publicada molt abans la seva obra més valuosa o representativa, ja no van repetir dins el lapse en qüestió cap més recull a la mateixa altura. Això explica l'absència de noms d'altra banda tan inqüestionables com els de Teodor Llorente, Àngel Guimerà, Miquel Costa i Llobera, Joan Alcoverm, Apelles Mestres o Miquel dels Sants Oliver (2012: 14)

Per a superar aquesta dificultat, tot sovint els antòlegs, després d'haver esmentat els criteris de selecció, indiquen les excepcions que han fet. Per exemple, a *Paisatge emergent* (publicat el 1999 per Montserrat Abelló, Neus Aguado, Lluïsa Julià i Maria-Mercè Marçal), les antòlogues inclouen només poetes del segle xx, però també Maria Antònia Salvà, nascuda al segle XIX, i ho justifiquen dient que no fou coneguda fins el segle xx. A més, l'antologia s'atura en la generació nascuda als anys cinquanta, però s'afegeix que fan una excepció amb Anna Dodas, Imma Sarduc i Margalida Pons. Un altre exemple és el cas de *Sense contemplacions* (publicat el 2001 per Manuel Guerrero) on, encara que només apareguin poetes de la generació dels vuitanta, s'hi inclou Carles Hac Mor i Enric Casasses, perquè, segons l'antòleg, encara que són de la generació dels setanta no comencen a publicar amb regularitat fins als vuitanta.

Una altra de les dificultats que presenta aquest criteri és que sol resultar massa ampli, per la qual cosa habitualment calen més delimitacions. És aquí on entra en joc un altre dels criteris suposadament més objectius que fan servir els antòlegs: incloure només poetes consolidats. I això què significa? Per una banda, que s'exclouen tots els poetes inèdits, i per l'altra, que només s'inclouen els poetes que tenen un determinat nombre de publicacions. I quantes publicacions són necessàries per a què es consideri que un poeta està «consolidat»? En alguns casos és suficient una —com passa a *21 poetes del XXI*.

---

⁶⁵ Per a intentar pal·liar això, diversos antòlegs recorren a la menció al pròleg d'aquests autors exclosos (com es fa a *Paraula encesa* o a *Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018*), per a demostrar que són conscients de la seva rellevància i que no es tracta d'un oblit involuntari.

Una antologia de joves poetes catalans (2001), d'Ernest Farrés⁶⁶ i en altres casos dues —com passa a *La vella pell de l'alba* (1985), d'Antònia Cabanilles, i a *Sense contemplacions* (2001), de Manuel Guerrero.

Així i tot, què s'entén per «publicacions»? També compta si els poetes han publicat a antologies, diaris o revistes? El fet que el concepte de «publicació» sigui tan imprecís ha fet que alguns antòlegs el concretin. A *Nou de set* (2010), de Susanna Rafart, s'indica al pròleg que es volen mostrar poetes vives actualment a les Illes Balears, majors de trenta anys, que hagin publicat mínim un llibre en edició comercial i que siguin part de la vida cultural del moment (formant part d'altres antologies, promovent-les o fent-se presents en manifestacions literàries). El fet de tenir publicats llibres en edició comercial és també un dels requisits de *Contemporànies*, on s'afirma que:

He procurat definir uns criteris que fessin tan objectivable com sigui possible la convenció antològica: que les poetes tinguessin publicat, almenys, un volum de poesia en edició comercial (malgrat les dificultats de publicació de textos poètics, també endèmiques...); que les característiques formals fossin àmplies: poesia rimada, vers lliure, prosa poètica...; que les autores siguin presents en el panorama literari català amb una certa continuïtat, especialment des de finals dels vuitanta; que hi hagi la representació generacional que permeti visibilitzar la incorporació progressiva de veus joves a la lírica. (Panyella 1999: 17)

Així i tot cal demanar-se si aquest és un criteri realment vàlid per a determinar la consolidació i el valor d'un poeta. Avui en dia són moltes les facilitats que s'ofereixen per a què els autors s'autopubliquin, de manera que el fet de tenir la teva obra publicada ja no és cap indicatiu de qualitat i valor. Aquesta objecció fa que puguin resultar controvertides afirmacions com la que podem trobar al pròleg de *Nou de set*: «En el tancament d'aquesta antologia, hem sabut que era en premsa el primer llibre de poemes d'Antònia Vicens (1941), que n'ha quedat exclòs per motius de calendari» (Rafart 2010: 17). És a dir, com l'autora encara no tenia cap llibre publicat —i per tant no era una autora consolidada—, no se la podia incloure a l'antologia. Llavors, per què l'antòloga, sense haver llegit el poemari ni poder-ne avaluar la qualitat, afirma que si se n'hagués assabentat abans l'hauria inclosa? Perquè abans de publicar la seva obra no tenia el valor suficient com per a ser inclosa i després sí?⁶⁷

Un altre dels criteris que s'esgrimeix, aquest força més subjectiu, és el de la representativitat estètica. A *2002, una antologia de joves poetes menorquins* s'afirma

---

⁶⁶ Encara que al pròleg es menciona que han fet una excepció amb Miquel Bezars.

⁶⁷ De tota manera, la incorporació d'Antònia Vicens a l'antologia hauria suposat fer-hi una modificació important, car s'hauria hagut de suprimir una de les poetes antologades o fer un canvi de títol, car aquest, com ja hem dit, fa referència a la figura castellera nou de set, és a dir, set poemes de nou autores.

que «una antologia ha de donar una panoràmica del que s'ha escrit en un període determinat; per això hem procurat —sabadors que deuen haver quedat fora poetes de vàlua— que els aplegats responguessin a tendències diferents» (Mifsud; López 2002: 28). També és el cas de *La nova poesia catalana* (1980), de Joaquim Marco i Jaume Pont, al pròleg de la qual es justifica l'exclusió d'alguns poetes pel fet que la seva obra fos relativament breu o coincidís amb les línies estètiques d'altres poetes ja seleccionats. La problemàtica que presenta aquest criteri és que no justifica perquè, d'entre els poetes que defensen una mateixa estètica, l'antòleg en selecciona uns i en uns altres.

Aquí és interessant esmentar el cas de *Sense contemplacions*, car defensa un criteri completament oposat: no vol que la seva antologia estigui formada per veus que representin aquestes línies estètiques predominants, sinó que pretén allunyar-se «de les veus més mimètiques i repetitives, de la poesia més convencional, gens crítica amb la cultura autocomplaent dominant» (Guerrero 2001: 12).

Per acabar, són molts els antòlegs que recorren al criteri de la qualitat per a justificar la seva selecció, un criteri molt subjectiu que depèn en gran mesura de l'antòleg, de les seves preferències, la seva concepció de la poesia i els coneixements que aquest posseeix. És un criteri molt ambigu, com demostra l'afirmació de Farrés a *21 poetes del XXI*, en dir que la selecció d'autors i obra «obeeix als típics criteris de representativitat i qualitat intrínseca que solen justificar aquesta mena d'antologies» (2001: 9-10), sense especificar quins són. Un altre exemple d'inespecificitat el trobam a *Carn fresca*: «vaig mantenir, de bon principi, un sol criteri selectiu: el d'un mínim de qualitat a deduir del volum mateix de poemes recollits» (Fabregat 1974: 36).

També es remarcable el cas de *Deu poetes d'ara*, de Dolors Oller, al pròleg de la qual es diu que s'han escollit els poetes que han escrit sense interrupcions, amb una producció extensa i completa, amb un corpus amb característiques pròpies i que compten amb una obra diferenciable en el conjunt de la poesia catalana contemporània (1996: 5). El fet que la producció d'un poeta es consideri més o menys extensa, que s'hi identifiquin característiques pròpies o no i que l'obra es consideri diferenciable... depèn completament de la visió de l'antòleg. El mateix succeeix amb *Segle 21. Vint-i-una poetes per al segle vint-i-u*, d'Alicia Beltran i Pere Perelló on s'afirma que «per a la nostra selecció ens hem guiat per una sèrie de criteris: el primer, la qualitat, ja sigui plausible o insinuada [?]; l'edat, el currículum i la procedència geogràfica en són d'altres» (2001: 10).

Per acabar, ens agradaria fer referència a tot un conjunt de disposicions per a seleccionar poetes que segueixen algunes de les antologies que conformen el nostre corpus i que ens han semblat d'allò més controvertides. Per una banda, cal fer referència al fet que a catorze —és a dir, un 25'4%— de les antologies apareix l'antòleg entre els poetes antologats,⁶⁸ de manera que aquest es troba en una posició híbrida. Això fa que hom es qüestioni l'objectivitat de la compilació, car l'antòleg es converteix en jutge i part. De tota manera, si l'antòleg és un poeta que s'encabeix en els criteris establerts, per què no se l'hauria de poder incloure?

Dos altres casos curiosos més són el de *Paraula encesa*, on els antòlegs afirmen que els ha condicionat «la capacitat demostrada [del poeta] a l'hora d'exercir algun mestratge posterior, o de fer perviure una tradició particular» (Ballart; Julià 2012: 16), sense especificar com avaluen la capacitat d'exercir aquest mestratge, i el de *L'escriptor de poesia*, d'Albert Roig i Jordi Balcells, els quals afirmen que «a l'hora de fer la tria dels poemes i dels poetes que componen l'antologia hem tingut molt en compte l'estat actual de la crítica i l'edició de poesia en català» (Balcells; Roig 1991: 7), sense explicar com han condicionat aquests factors a la seva selecció.

Per altra banda, són moltes les antologies que reivindiquen els poetes joves, però... què significa «jove»? D'acord amb *Pedra foguera*, són els menors de trenta anys... però fins a quina edat es poden començar a considerar «poetes»? És per això que sorprèn la decisió de Beltran i Perelló a *Vint-i-una poetes per al segle vint-i-u*, d'incloure i posar a la mateixa altura que la resta a una poeta de disset anys —Laura Miró i Gales— i els poemes que va escriure entre els sis i els tretze.

Una altra selecció que resulta qüestionable és la de Mireia Mur a *6 poetes 83*, car la compilació va sorgir arran d'una antologia que es va voler fer de la dinovena convocatòria del Premi Amadeu Oller, el qual s'havia declarat desert: «D'entre els trenta-un originals que hi concorrien enguany, el jurat [...] ha remarcat, per la seva qualitat i en concepte d'experiències interessants, sis títols» (83: 7). Perquè aquestes obres tenien la qualitat suficient com per a conformar una antologia però no per a guanyar el premi?

Cal destacar finalment dos casos on els antòlegs al·leguen uns motius certament desconcertants per a justificar l'exclusió de determinats poetes. En el cas de *Poetes d'Eivissa*, Jean Serra afirma que «la representativitat de Villangómez o la presència, tant

---

⁶⁸ És el cas de, per exemple, *Poetes d'Eivissa* (1978), de Jean Serra, i *Contemporànies* (1999), de Vinyet Panyella.

se val, la volem fer palesa precisament amb aquesta exclusió, perquè representa per a nosaltres (i també per a tots els eivissencs) la veu de la nostra illa i del nostre poble» (1978: 9). Resulta mal d'entendre que l'homenatge al prestigi de Villangómez s'expressi deixant-lo de banda. Per altra banda, a *Camp de mines*, Francesc Calafat justifica l'absència d'un poeta pel fet que *ja* ha aparegut a altres antologies:

Entre els poetes antologats es trobarà a faltar el nom de Manuel Rodríguez Castelló que, tant per edat com per haver publicat el gruix de l'obra en la dècada passada, hauria de tenir-hi un espai, però pel fet d'aparèixer en *La vella pell de l'alba*, d'Antònia Cabanilles, he estimat no incloure'l. (1991: 104)

La tasca de selecció de l'antòleg no s'atura, ni molt manco, en la tria d'autors, sinó que continua en la tria de poemes. A algunes antologies —a 18 de les que conformen el nostre corpus, és a dir a un 32'7%— els antòlegs decideixen no fer cap distinció entre els poetes i inclouen, de tots, la mateixa quantitat de poemes, sense tenir en compte la quantitat d'obra publicada, el prestigi de cada poeta o el fet que dins l'obra de cadascun s'hi puguin diferenciar diferents estils poètics. És el cas de *Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018*, de Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura, els quals afirmen que a la seva antologia «s'hi fa la tria d'un poema de cada autor, a ras, sense distingir les moltes i diverses evolucions i orientacions que cada poeta ens pot oferir» (2018: 27).

El cert és que a algunes antologies —les antologies de textos, no les d'escriptors— es prefereix presentar només un poema —de vegades dos— de cada autor, car es considera que allò important no és que el poeta es trobi suficientment representat, sinó la qualitat del poema. D'acord amb Oller a *Deu poetes d'ara*, la qualitat dels poemes que ha seleccionat permet llegir-los independentment (1996: 8-9). L'afirmació que el poemes de les antologies es puguin llegir independentment és qüestionable, car allò que fa l'antòleg en elaborar la seva compilació és aïllar un poema que es trobava dins un conjunt, un context, i atemptar,

contra la expresa voluntad de su autor, que posiblemente había dispuesto para esta pieza una ubicación concreta. Ignorar el marco que el poeta había decidido para sus versos puede significar despojarles de gran parte de su sentido y, en definitiva, de su valor; poemas que funcionan perfectamente dentro de un libro pueden perder buena parte de su interés al separarlos del conjunto al que pertenecen. (Bayo 1994: 33)

A aquest fet, alguns antòlegs hi sumen que representar un poeta amb un únic poema limita la visió que el lector tindrà sobre aquest poeta, car el valorarà per l'única mostra que apareix a l'antologia, sense tenir en compte que pot haver cultivat diferents estils

poètics. Per això, antòlegs com Marco i Pont afirmen que a la seva antologia han «preferit representar adequadament els poetes seleccionats en lloc de donar una àmplia i sempre vaga i discutible mostra d'un conjunt que hauria quedat merament com una massa amorfa» (1980: 7).

A l'hora de fer la selecció de poemes, els antòlegs poden seguir diversos criteris entre els que podem destacar: la quantitat d'obra publicada, la representativitat dins l'obra de l'autor i la llargària dels poemes. Per una banda, hi ha antòlegs que mesuren la representativitat d'un poeta segons la quantitat d'obra que aquest ha publicat, com és el cas de *Entre dos mil·lennis. 16 poetes de les darreres dècades*: «El nombre de poemes seleccionats de cada poeta depèn de la quantitat d'obres publicades i de l'extensió dels poemes» (Rosselló 2006: 16).

Altres antòlegs, en canvi, no han tingut en compte aquest factor, com és el cas de *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*, de Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura, al pròleg de la qual els antòlegs afirmen que encara que sol haver-hi una proporció entre quantitat d'obra triada i quantitat de llibres editats, en alguns casos incorporen poemes de poetes gairebé desconeguts però que presentaven novetats en la seva poesia (1980: 13). En el cas d'aquesta antologia, a més, els antòlegs han escollit els poemes expressament per a exemplificar el moviment poètic que ells volien mostrar, encara que el poeta tingués poemes que es corresponguessin amb altres moviments (1980: 12).

Un altre dels criteris que segueixen els antòlegs per a seleccionar els poemes és que aquests siguin representatius de l'obra de l'autor. És el que afirmen cercar Marco i Pont a la seva antologia —«El nostre criteri, tanmateix, ha estat fonamentalment que siguin representatius de l'obra publicada» (1980: 7)— o Mireia Mur: «De cadascun d'ells se n'ha fet una selecció breu (antològica o fragmentària) que podem considerar representativa de la producció del seu autor» (1983: 7). El fet de voler mostrar un poema de cadascuna de les etapes d'un autor fa que no tots els poemes que s'inclouen a l'antologia siguin «els millors» del poeta. Com exposa Panyella a *Contemporànies*: «He intentat que els poemes triats fossin representatius de cadascun del estadi i etapes de creació, sense trair-ne les darreres fases en favor de textos més coneguts i, fins i tot, mitificats» (1999: 17). Un criteri semblant es segueix a *Paraula encesa* (2012), car, per exemple, d'acord amb unes afirmacions de Jordi Julià,⁶⁹ a la seva antologia no hi

---

⁶⁹ Vid. Nota 13.

apareix l'afamat poema «La rosa als llavis», de Joan Salvat-Papasseit, però en rescaten altres de l'autor que van considerar millors. A més, Julià va afirmar que:

nosaltres no solament triem un poema per autor, sinó que creiem que la representativitat de poemes i pàgines poden reflectir al cap i a la fi el valor que pot tenir aquell autor o aquella proposta poètica dins el sistema, no dins la història de la literatura com a relat que ens han ensenyat, sinó del sistema de la poesia catalana contemporània que nosaltres veiem. I no es pas que nosaltres el volguem imposar, sinó que el veiem pel fet d'haver llegit tots aquests poemes intentem perfilar, i per tant si algú vol acarar-se a Paraula encesa com a un cànon, no té aquest voluntat, però sí que nosaltres ens hem mullat, i sí un autor té quatre poemes, és millor que un poeta que en tingui un.⁷⁰

L'extensió de l'antologia, el nombre de poetes i la quantitat de poemes que s'inclou de cadascun varia segons cada antòleg, però com les antologies tenen una limitació d'espai, l'antòleg ha de trobar un equilibri entre incloure més autors (i així presentar un panorama poètic més ampli) o més poemes de cada autor (de manera que es pot conèixer millor la seva evolució poètica). És per això que l'extensió dels poemes suposa un factor a tenir en compte. Habitualment els antòlegs s'inclinen per seleccionar poemes més curts o, en el cas de seleccionar-ne un o diversos de llargs, incloure'n menys, perquè així la distribució de l'espai de l'antologia entre els poetes sigui equitativa. Una solució intermèdia és la d'incloure només un fragment del poema, una mesura que és adoptada a antologies com *Carn fresca. Poesia valenciana jove* (1974), d'Amadeu Fabregat, o *Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)* (1987), de Guillem Soler.

Com hem vist, l'antòleg comença la seva tasca com a crític amb la selecció dels poetes i els poemes. Tot i definir un criteri per a fer la tria, l'antòleg no pot evitar ser subjectiu i fonamentar les seves decisions en el seu criteri crític. Farrés afirma que:

Com a "lector" he de descobrir, comparar i triar els materials poètics que m'han causat una més bona impressió; com a "exegeta" em correspon analitzar (al capdavall, racionalitzar les meves experiències de lectura) i definir les obres d'aquests autors per tal de permetre l'accés de tothom fins als seus particulars mons poètics i facilitar la comprensió, com més global millor, de cadascun d'ells des d'una perspectiva evidentment literària o, fent servir mots més clars, ajudar el nou lector d'aquests poetes a veure allò que tot sol no veuria mitjançant fórmules epistemològiques concretes. I aquí sorgeix la pregunta: però quines? (2001: 11)⁷¹

L'antòleg desenvolupa la tasca de crític literari en l'elaboració de l'antologia, car selecciona els poetes i poemes d'acord amb els seus particulars criteris de qualitat i tot

---

⁷⁰ Vid. Nota 13.

⁷¹ Malauradament, no resol la pregunta que es formula.

sovint inclouen valoracions crítiques que orienten el lector o fan prescripcions, talment un crític literari:

Al capdavant la crítica no és sinó la formulació d'un judici, la tria entre unes possibilitats; en el pla de la significació, fer crítica no vol dir sinó atribuir sentit, decidir que una obra significa això o allò; en el pla del valor, fer crítica vol dir decidir que una obra és bona o no, que és millor que una altra, més interessant o més nova. Fer crítica és donar sentit i valor. Com a conseqüència, fer crítica és comprometre's, és prendre posició. I per tal de fer crítica, cal, en principi, tenir unes idees clares, un sistema de valors precís, una concreta posició des de la qual es prenen les decisions, es fan les tries. (Sullà 2005: 78)

En aquest fragment, Sullà descriu un crític literari, però perfectament podria estar parlant d'un antòleg, car aquesta és una de les seves tasques: emetre un judici per mitjà de la selecció d'uns poetes i poemes d'entre tots els que formen part del panorama poètic, valorar quines són les obres que sobresurten d'entre la massa de publicacions que inunden el mercat editorial. Aquesta selecció es fonamenta en un sistema de valors que es reflecteix en els criteris suposadament objectius que s'esgrimeixen al pròleg. A més, tot sovint, l'antòleg intenta atribuir un sentit a l'obra de l'autor, analitzant el seu estil poètic i posant-lo en relació amb el d'altres poetes. Amb l'elaboració de l'antologia, l'antòleg es compromet i pren posició, un fet del qual n'és tan conscient, que farceix el pròleg de justificacions i disculpes.

Fins ara hem observat com l'exercici de la crítica per part de l'antòleg s'enfocava en la selecció de poetes i autors, però en realitat la seva tasca va molt més enllà, això no és més que la punta de l'iceberg. Tot seguit observarem com l'antòleg es perfila com a crític literari i manifesta els seus judicis per mitjà de: les biografies dels poetes; la definició o fins i tot la gestació de grups poètics i l'establiment de lligams entre els poetes antologats; la composició o no d'un cànon; i la interpretació crítica de l'estil i obra dels autors antologats.

Més amunt, en fer referència a l'estructura de les antologies, hem mencionat que aquestes molt sovint comptaven amb una biografia (al pròleg, just abans dels poemes o formant part d'un apartat independent) o amb unes notes biobibliogràfiques (normalment situades al final). Aquestes darreres solen ser molt breus i oferir només una informació bàsica sobre l'autor (nom, lloc i data de naixement, estudis, professió i poemaris publicats) que permet contextualitzar-los. És el cas de *Contemporànies*:

Les notes biobibliogràfiques que acompanyen el volum no tenen cap altre objectiu que el de situar cada escriptora en el seu context territorial i generacional, i el de deixar constància dels

títols de la seva obra poètica, únicament. He evitat construir les respectives biografies literàries, perquè considero que han de ser objecte d'una altra mena de treballs. (Panyella 1999: 18)

En canvi, les biografies solen ser més extenses (n'hi ha de només deu línies, però d'altres compten amb tres o quatre pàgines) i poden tenir una menor o major voluntat crítica. Algunes, a més de la caracterització mínima ja esmentada a les biobibliografies, poden incloure o no, segons el criteri de l'antòleg, altres informacions que permeten al lector contextualitzar el poeta. En alguns casos s'inclouen els premis que han guanyat els poetes —de vegades fins i tot els premis que no estan relacionats amb la poesia, com passa a *Carn fresca* (1974), d'Amadeu Fabregat—, mentre que en altres casos es prefereix obviar-los, com és el cas de *Paisatge emergent*: «L'obra de cada poeta va precedida per una nota introductòria biobibliogràfica on no consten expressament, si no és per alguna causa especial, els premis obtinguts» (Abelló; Aguado; Julià; Marçal 1999: 11). El fet de no mencionar aquests reconeixements fa que tots els poetes es presentin als ulls del lector en igualtat de condicions, com si tots tinguessin el mateix prestigi i la mateixa distinció.

Una altra variable són les publicacions, car en alguns casos a la biografia només es mencionen les obres a les quals pertanyen els poemes antologats, mentre que en altres ocasions apareix tota l'obra poètica de l'autor. També hi ha antologies que inclouen totes les publicacions de l'autor —poesia, narrativa, assaig, traducció, contribucions a revistes i diaris—, com passa a *Sense contemplacions* (2001), de Manuel Guerrero. És curiós el cas de *Vi(r)us* (2005), de J. M. Calleja, on a les biografies es fa esment de la implicació cultural que tenen els poetes i les exposicions que han organitzat o a les que han participat.⁷² El fet d'incloure aquesta informació ofereix al lector una visió més àmplia dels poetes, de la seva obra i dels gèneres literaris que han conreat.

Però tot això no són més que detalls, hi ha biografies que inclouen un indubtable component crític. Es tracta de les biografies que, a més de presentar el poeta, fan una petita caracterització i crítica de la seva poesia. Al pròleg de *Paraula encesa* es fa esment a aquesta necessitat d'incloure una breu anàlisi crítica a les biografies:

Aquestes presentacions, d'extensió proporcional al volum de l'obra reproduïda en cada tria, no pretenen ser cap descripció exhaustiva de l'autor (que qualsevol interessat pot avui en dia aconseguir fàcilment), sinó més aviat una pinzellada significativa de la seva figura literària, capaç de donar notícia de la seva autèntica importància dins la nostra tradició literària [...], i de filiar les seves obres —sempre que ens ha estat possible— dins corrents estètics autòctons o

---

⁷² El fet que aquesta antologia ofereixi aquest tipus d'informació no és estrany, car es tracta d'una antologia de poetes visuals, els qual tot sovint prefereixen exposar les seves obres en lloc de publicar un poemari.

globals, tot establint comparacions entre obres i escriptors, i provant en tot moment de justificar tant el perquè de la nostra concreta selecció com el seu mèrit i representativitat específics. (Ballart; Julià 2012: 18)

En el cas de *Bengales en la fosca*, per exemple, Palomera realitza crítiques dels poemes antologats o dels poemaris als quals pertanyen, i fins i tot reforça els seus arguments incorporant cites d'altres crítics que han analitzat l'obra del poeta. Aquestes crítiques poden ser molt breus, de tan sols unes línies, com és el cas de *Nou de set* (2010), de Susanna Rafart, o el de l'antologia *Ser del segle* (1989), de David Castillo.

A tall d'exemple d'aquest tipus de valoracions podem esmentar el cas de *La mirada llegida*, on a la biografia d'Andrés Llopi hi podem trobar la següent observació: «La seua poesia visual és totalment figurativa amb predomini de l'ús de la ironia» (Ricart 2002: 69). Una cosa semblant passa a *Paraula encesa* —la qual cosa no sorprèn si es tenen en compte les seves afirmacions anteriors—, com mostra la valoració que es fa a la biografia de Carmelina Sánchez-Cutilla de l'únic poema que n'inclouen:

«"El llast del temps" (inclòs al seu segon llibre, *Conjugació en primera persona*, 1969) és modèlic pel que fa a l'assumpció d'una veu de dona enmig d'una institució familiar i d'un món patriarcal, i la denúncia d'un "llast" i un "silenci" que és personal i col·lectiu, però també de gènere» (Ballart; Julià 2012: 291).

Respecte a les biografies ens agradaria fer un darrer apunt. Entre les antologies que conformen el nostre corpus hem trobat casos on la biografia no es troba escrita per l'antòleg, sinó pel propi poeta, de vegades fins i tot en primera persona. Això, juntament amb la poètica, fa que el poeta prengui la veu i exposi ell mateix el seu plantejament poètic sense filtres. Aquesta situació la podem trobar a antologies com *Pedra foguera*, *Antologia. Poetes joves de Manacor* i *L'espai del vers jove. Mostra poètica jove 85*.

Encara que el crític incorpori sovint els seus judicis sobre els poetes a les biografies, el més habitual és que ho faci al pròleg. Aquest espai, a més de servir per a exposar els criteris de la seva selecció, tot sovint s'aprofita per a assenyalar les característiques que comparteixen els poetes, com si fos un argument més que justificués la seva tria.

En referència a aquest punt podem dir que els antòlegs poden adoptar tres postures diferents: a) indicar les semblances i connexions entre els poetes que conformen l'antologia; b) cohesionar els poetes de l'antologia de manera que conformin una generació o grup diferenciat dins el panorama poètic; i c) rebutjar el concepte de «generació» i defensar l'eclecticisme dels poetes antologats. Aquesta darrera postura és defensada principalment per les antologies que pertanyen al vector de gènere, formal i de contingut, car en aquests casos sembla que els antòlegs són conscients de la diversitat

d'estils dels poetes reunits; en canvi, a les antologies del vector cronològic, geogràfic i pragmàtic es defensen les altres dues postures, de manera que justifiquen la seva tria referint-se a la unitat d'estil que exhibeixen els poetes antologats.

Entre les antologies que defensen la primera postura podem destacar *Ser del segle* (1989), de David Castillo, i *Camp de mines* (1991), de Francesc Calafat. A *Brossa nova*, tot i que es menciona que cada poeta té un estil particular, es reuneix els poetes sota unes mateixes característiques comunes: «Cada poeta és un món amb els seus problemes individuals i les seues propostes poètiques, però tots ells participen d'una manera o d'altra d'algunes característiques generals que vénen a ser les mateixes de la generació dels setanta» (Montaner; Granell; Viana 1981: 16). Els antòlegs exposen quines són aquestes «característiques generals», les quals són en realitat tan diverses que difícilment podríem entendre-les com a factors de cohesió:

De fet la seua poesia participa plenament de les característiques generals de la nova poesia catalana: recerca formal, actituds d'avantguarda, interiorització, varietat d'estètiques que recullen les més diverses tradicions de la literatura europea. Característiques totes que en diversos graus es poden trobar en els poemes seleccionats. (Montaner; Granell; Viana 1981: 15)

Tot seguit oferirem dues mostres del tipus de lligams que estableixen els antòlegs entre els poetes. El primer exemple és de l'antologia *Carn fresca* (1974), on l'antòleg, Amadeu Fabregat, es refereix als poetes de la compilació amb els següents termes: «Hi ha un desig, en més d'un cas explícit, de contribuir, amb els versos, a la tasca cívica de redreçament del País. Com a conseqüència, sovintejarà el poema de denúncia i/o social» (1974: 41), «Dos factors són evidents: la presència d'un existencialisme humanista, i el didactisme» (1974: 42) i «Manca l'acurada preocupació per les eines lingüístiques o els aspectes formals de l'escriptura» (1974: 42). L'altre exemple és de l'antologia *2002, una antologia de joves poetes menorquins* (2002), d'Àngel Mifsud i Joan F. López, els quals diuen dels poetes antologats: «[viuen] el fet d'escriure poesia com un problema d'escriptura poètica i punt; és a dir, amb normalitat: cap d'ells, per exemple no ha escrit poemes de "reivindicació" o "defensa" de la llengua» (2002: 19), «la majoria d'ells empra l'estàndard amb les desinències verbals modernes, les del Principat; solament dos l'empren, sempre, amb les desinències clàssiques, tradicionals en la literatura feta a les Illes» (2002: 19) i «¿Hi ha qualque cosa més que els unesqui? Sí, el predomini del vers lliure; i una altra de molt important que hi té relació: pot haver-n'hi de més preocupats per la forma que els altres, però tots ells volen i procuren fer-se entendre. I si cap d'ells

no ha caigut en l'hermetisme, he de suposar que el punt de partida de la seva poètica, el concepte, és de base realista» (2002: 19).

Pel que fa a les antologies que defensen la segona postura, ens agradaria destacar la defensa de Calleja entorn del valor de l'establiment de grups poètics, car aquests tenen més força que el poeta individual:

Moltes vegades, per no dir sempre, les antologies són un plantejament de grup de tipus generacional, religiós, ideològic o conceptual; autors agrupats segons temàtiques, geografia o amb nexes comuns a tendències estètiques, socials o estilístiques; potser com a autors no deixaran la seva empremta en la història de la literatura, però com a grup o cenacle literari amb les seves intencions polítiques, social o estètiques sí que caldrà tenir-los en compte en el futur. (2005)⁷³

Entre les antologies que conformen el nostre corpus, són diverses les que pretenen establir generacions o grups poètics, així com van fer Castellet i Molas en el seu moment a *Poesia catalana del segle XX*. En general, es tracta de la configuració de grups que després no han acabat de consolidar-se o tenir continuïtat —encara que tot sovint tenen certa repercussió i són esmentats i criticats a altres antologies, com és el cas del grup poètic dels Imparables—, potser amb l'excepció de l'etiqueta «poetes de postguerra» —que apareix a antologies com *Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)* (1987), de Guillem Soler i *Deu poetes d'ara* (1996), de Dolors Oller— o «generació del setanta» —encara que les característiques d'aquesta varien segons l'antologia.

Són diverses les generacions i grups que es configuren a les antologies. A *Carn fresca* (1974), per exemple, l'antòleg, Amadeu Fabregat, distingeix entre una generació de poetes realistes i una altra de poesia més experimental i contemporània. Per altra banda, a *Mig segle de poesia catalana*, Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura mostren el seu rebuig per les antologies que volen mostrar una única escola i tendència, car defensen que cal mostrar la diversitat de tendències que conviuen:

En aquella ocasió, com hi insistim ara, ens apartàvem de les antologies més aviat de tendència o escola única: van en detriment d'una pluralitat manifesta, per la qual no dubtem a apostar com a mètode d'aproximació més ajustat al conjunt. En aquell cas, l'ordre era per tendències. A hores d'ara, i a pesar de seguir la mateixa orientació en la lectura, hem organitzat diferentment la tria, a favor de la data de naixença dels autors. (2018: 27)

---

⁷³ Una defensa si més no, curiosa, si tenim en compte que a aquesta antologia Calleja en cap moment intenta consolidar un grup de poetes o assenyalar els llaços que tenen en comú, ans al contrari, al pròleg menciona diverses vegades que els autors pertanyen a generacions diferents i a estètiques diverses.

És per això que a la seva antologia caracteritzen tres generacions: la generació del setanta, la generació de la caiguda del mur de Berlín i la generació del tercer mil·lenni:

Corresponen a tres generacions. La primera, la generació de la «revolta», comença a publicar a partir del 1968 i tanca el cicle a les acaballes dels setanta; són nascuts en la postguerra, entre el 1940 i 1958, formats en una llengua imposada, sota la castellania i la creu, i participen durant el franquisme tardà en els gran canvis de costums [...] La generació de la «normalització» es fa conèixer cap al 1978, quan, després de la llarga transició [...] s'instaura un nou règim, que permet normalitzar de mica en mica l'ús del català des de l'escola i les institucions democràtiques. Es tracta d'una generació que neix en ple desenvolupament tecnocràtic del capitalisme i que observa l'auge de la cultura de l'espectacle; tots els seus membres són nascuts entre les acaballes dels cinquanta i la mort del dictador, i inclou, doncs, la dècada dels seixanta. I, en tercer lloc, la generació de la «insurrecció»; és integrada per uns joves que, fills de la democràcia, i formats en la «normalització», van anar veient com s'esgotava el model de creixement salvatge en la globalització i la tecnificació. (2018: 21-22)

A *Les veus de l'experiència* (1992), Jordi Llavina hi configura un grup que anomena «poetes de l'experiència» i del qual en diu que són:

poetes que adopten un discurs realista [...], és a dir, que no sobten ni produeixen un estranyament formal; una poesia que cerca, en definitiva, una comunicació efectiva i immediata amb el lector i que se serveix de tot un seguit de mitjans per aconseguir-la: el fre davant la temptació de la metàfora, la tendència a «narrar històries» fàcilment identificables, però sempre amb un contrapunt (o ensenyament) moral... (1992: 23)

Per altra banda, és curiós el cas dels *Imparables*, un grup que pretenia consolidar-se a l'antologia que porta el mateix nom i que precisament mostrava un rebuig respecte a aquests «poetes de l'experiència». D'acord amb el manifest inicial d'*Imparables*, aquests volien fer una poesia violenta, agressiva, trencadora, una poesia d'idees, de sentiment, d'emoció:

Estimem, en canvi, el risc que ens porta a l'inaudit, a l'emoció, al gaudi estètic. Estimem els poemes que desemboquen en l'impacte, que ens fan veure l'invisible, que ens fan sentir com mulla el foc i que renquen la mediocritat expressada en paraules fades, estantisses i incolores (Abrams, 2004)

Ataquen les estètiques toves i reductores, i a la impotència, modèstia i banalitat hi contraposen l'ambició —«Abominem d'estètiques mel·líflues i cofoies que malbaraten els valors de la tradició i cultiven l'enveja, la rancúnia i l'humor dels impotents» (Abrams, 2004). A més, al manifest podem trobar-hi una crítica al retoricisme buit i fred —«que s'apartin els taxidermistes de la llengua i de l'estil» (Abrams, 2004)— i a l'hermetisme —«Abominem de l'escriptor gandul, de l'obra modesta i banal, del vers entès com a equació a resoldre» (Abrams, 2004).

Però són coherents les mostres de poesia que recull l'antologia amb la intencionalitat que es manifesta i proclama a l'inici? El cert és que es parla de desmesura i excés, però la poesia de tots els poetes no es correspon amb aquestes característiques. És més, entre els antologats hi ha poetes que estan exactament als antípodes d'allò que predica el manifest —com Maria Josep Escrivà—, com si hi hagués una separació entre la proposta teòrica que defensen els poetes i la seva pràctica poètica, com si realment no es cerqués una sincronia entre els poetes, sinó fer una declaració d'intencions. D'acord amb Broch:

Imparables no pertany al grup d'antologies que recull noms nous i els promociona, car la major part dels poetes antologats són autors consolidats, amb obra publicada i premiada. No és tampoc una antologia temàtica o que defensi una estètic concreta —la diversitat d'estil entre els autors que componen el recull és manifesta. (2016: 228)

Per tant, allò que caracteritza els *Imparables* no és la defensa d'uns arguments estètics, sinó la defensa d'una mateixa actitud, la qual és contrària a la que consideren herència noucentista:

La dificultat de trobar unes coordenades estètiques comunes ha portat els *Imparables* a agrupar-se al voltant d'una actitud. Una actitud (ambició, rebuig de la contenció) que en alguns casos també ha tingut un correlat estètic: la crítica a un model literari predominant de base classicista i representat per Carner i el noucentisme, i segons ells imposat (pel temps, les circumstàncies o la mala voluntat d'alguns) en detriment d'altres models que consideren més aptes per transmetre pensament o als quals atribueixen un efecte poètic més potent. (Rourera 2007: 118)

De tota manera, actualment els antòlegs tendeixen de cada vegada més a evitar l'establiment de connexions entre els poetes. D'entre les antologies que conformen el nostre corpus, abans del canvi de segle en podem identificar onze que intenten establir relacions entre els poetes antologats; en canvi, a partir de l'inici de segle només n'hi ha quatre que segueixen aquest esquema. Els detractors de les etiquetes defensen que aquestes no són més que una construcció de l'antòleg. D'acord amb Calafat:

Un pròleg d'aquestes característiques [...] ha de ser inevitablement esquemàtic, amb errors i absències, dirigint l'atenció per necessitats d'una coherència explicativa més a les afinitats entre els autors i als reagrupaments ficticis que no a una anàlisi detallada. (1991: 103)

Així, podem identificar tot un seguit d'antòlegs que s'oposen a la configuració de grups i generacions. A *Antologia. Poetes joves de Manacor*, Miquel Àngel Riera afirma amb rotunditat: «No són una generació ni un grup. No els uneix cap identitat d'estils, cap coincidència en els gusts, tot sovint cap relació amical» (1982: 9). D'acord amb els antòlegs que defensen aquesta postura, a les seves antologies, els poetes que les

conformen presenten una gran quantitat de diferències temàtiques, estilístiques i retòriques, a més d'una experiència vital diferent. Com diu Balaguer:

Un recull d'aquestes característiques, inevitablement, ha de ser de resultats estètics eclèctics. A nivell poètic s'hi barregen concepcions i interessos diversos, a nivell generacional s'hi troben diferències pregones, el que vol dir experiències múltiples i mons poètics diferents i desiguals. Com també pel que fa a nivell de formació literària, domini de la llengua, etc. (1991: 9)

També Joan Mas, al pròleg de *Resposta de Mallorca al decret de Nova Planta. Mostra de poesia*, fa referència a la diversitat d'estils i la riquesa de models poètics imperants en la poesia catalana actual, en fa referència:

Les propostes estètiques dels poetes més joves són molt abundoses i molt diverses. Van des de la poesia visual o el textualisme fins a un realisme social o personal prou evolucionat. A l'entremig hi poden cabre tantes subdivisions com vulgueu, perquè gairebé cada poeta és un estil i un univers poètic. Vicenç Altaió i J. M. Sala-Valldaura per una banda o Jaume Pont i Joaquim Marco per l'altra han intentat d'assenyalar fites dins aquest magma bullent, però els seus estudis serveixen sobretot per demostrar-ne la multiplicitat, la riquesa i la diversitat. (1981: 14)⁷⁴

Per a confeccionar l'antologia, com hem vist, els antòlegs reuneixen els poetes que s'adiuen amb un seguit de criteris que han establert: cronològics, temàtics, geogràfics, formals, pragmàtics o de gènere. Però que un conjunt de poetes siguin d'un mateix territori o d'una mateixa època, per exemple, no implica que, a més, aquests poetes hagin de compartir un mateix estil poètic; si és el cas, és perquè l'antòleg els ha seleccionat expressament amb aquesta intenció, encara que alguns mostrin sorpresa davant la «coincidència».⁷⁵ Sobre aquest fet, hi reflexiona Farrés:

no he caigut en el parany de posar en relleu cap grup homogeni ni d'establir una visió de conjunt, uniformadora, com si les manifestacions poètiques dels noranta tinguessin algun tret comú que els diferenciés, per exemple, de la dels joves poetes dels anys anterior, quan, de fet, coexisteixen i s'interrelacionen els contingut i les formes d'expressió (o, si es prefereix, els pensaments i estils). Alhora, seria absurda i evanescent tota divisió en escoles, generacions o grups (vicis, tots ells, inscrits en la lògica positivista profundament implantada en la crítica autòctona) en un temps en què l'individualisme governa de dalt a baix les vides dels nostres protagonistes. Cadascú ha fet carrera pel seu compte. (2001: 12)

Què porta als antòlegs a aquesta necessitat d'establir grups i generacions? L'herència historicista va propiciar una periodització de la història literària, de manera que aquesta

---

⁷⁴ Sobre aquest mateix tema, Joan Mas va publicar el 1982 a la revista Randa l'article «Del realisme narratiu a la diversitat actual», sobre les tendències de la poesia mallorquina recent.

⁷⁵ A *Carn fresca*, Fabregat afirma que: «Un cop enllestida la triadella, em vaig trobar, no sense sorpresa per la meua banda, amb una possibilitat que no havia considerat al bell inici del projecte: els deu poetes eres susceptibles de ser classificats en dos apartats. El caire mateix dels poemes m'ho exigia, sense que hagués de forçar en absolut la situació en pro de la construcció d'una teoria-ficció. Comptava, simplement, amb deu poetes que demanaven a crits les dues parts de què consta el llibre» (1974: 36-37) .

es dividia en grups homogenis i generalitzadors que obviaven les particularitats, una tendència que encara és vigent en els estudis de literatura catalana. En el seu moment, Castillo ja va criticar aquesta tendència dels antòlegs per establir grups i generacions «Ningú no pot aventurar-se a donar una classificació d'estils, objectius o resultats. Fugir de la catalogació, de l'eterna temptació d'enquadrar que mantenen molts crítics i comentaristes, sembla ser l'única entesa entre els poetes apareguts» (1989: 20).

A això hem d'afegir-hi que el terme «generació» és imprecís. D'acord amb Joaquim Marco i Jaume Pont:

Hem preferit no emprar la classificació pel sistema de «generacions» a causa dels seus propòsits vagament científics. Encara que a grans trets tots sabem allò que vol dir una generació, quan utilitzem el terme amb un valor històric —des de Petersen fins avui— entrem en un terreny molt discutible i discutit. Tampoc avui no es pot parlar fàcilment d'escoles. (1980: 8)⁷⁶

D'acord amb Cabanilles, els poetes que apareixen a *La vella pell de l'alba*, formen part d'una mateixa generació pel fet d'haver viscut un mateix context, però això no implica que comparteixin una mateixa estètica, car viure uns mateixos fets no fa que els racionalitzis i plasmis de la mateixa manera:

La coincidència cronològica, de dates de naixença i de publicació, és determinant i és la que ens permet parlar de generació, perquè per a nosaltres aquest terme té un significat principalment temporal: “poetes coetanis”. La temporalitat implica viure uns mateixos esdeveniments històrics, socials i culturals a la mateixa edat, i això ens possibilita parlar de generació literària, sense que el concepte signifiqui que els seus components representen una mateixa estètica i que, per tant, es pugui parlar de característiques generals de la generació del setanta o de qualsevol altra. (1985: 28)

A més, en alguns casos aquest terme no es pot aplicar als poetes de l'antologia ni tan sols per raons cronològiques, com és el cas de *Camp de mines*:

No empraré el terme «generació» perquè em sembla un terme ambigu que ni tan sols per raons estrictament cronològiques es pot aplicar ací, ja que alguns dels autors seleccionats podrien haver estat inclosos entre els de la dècada anterior, tot i que potser el temps acabe adjudicant aquesta etiqueta als autors seleccionats. El que m'interessa ara és més aviat establir les prioritats poètiques que, dins d'unes constants, s'han anat perfilant al llarg de la dècada. (Calafat 1991: 47-48)

---

⁷⁶ Tot seguit indiquen que, en lloc de fer servir el sistema de «generacions» han preferit «un mètode d'anàlisi tradicional» (tot i que, en realitat, què hi ha de més tradicional que la divisió en generacions?). A l'antologia fan una crítica dels poetes que van aparèixer al final dels anys seixanta —analitzant el seu estil i la seva obra— i ofereixen una interpretació crítica del comportament i significat de la nova poesia catalana, a més de fer un revisió històrica del panorama poètic català als anys 60-70, mencionant característiques i trets dels poetes. El mateix que fan altres antologies que sí estableixen generacions. És aquest el «mètode d'anàlisi tradicional»?

Un altre aspecte que ens agradaria tractar és la voluntat de canonització que ostenten algunes antologies. D'acord amb Jaume C. Pons, un dels compiladors de *Pedra foguera*:

una antologia també és a la vegada una defensa i un atac. Perquè una antologia, cada vegada que has de fer una tria, tu estàs posant en valor una sèrie de veus i estàs pensant: aquests són es bons [...] Una antologia és fer una aposta. Tu tries aquelles veus, aquells poetes, aquelles poetes que són es qui són importants, per tant és una voluntat de cànon, tant si és un cànon com un contracànon.⁷⁷

En elaborar la seva antologia, l'antòleg, després d'un exercici crític, destaca uns poetes i poemes per sobre d'uns altres, amb l'objectiu de posar en relleu la seva importància en el panorama poètic, identificant les veus que creu que cal conèixer i que perduraran. Un altre exemple d'aquest pensament el podem veure a *21 poetes del XXI* on Farrés pretén presentar un cànon dels qui seran els poetes del segle XXI: «no tan sols és innegable als ulls de qualsevol persona amb visió crítica per a la poesia que ja s'han fet un lloc sinó que, de retruc, seran els primers que es consolidaran al bressol del XXI. Què esperem per beneir-los?» (2001: 9). De tota manera, es curiós com Farrés, més endavant suavitzava aquesta afirmació, assenyalant que aquest és només *un* cànon de tots els possibles que es podrien configurar: «Amb la composició d'un treball antològic com aquest no faig sinó crear “una” tradició literària, configurar “un” cànon de la poesia en llengua catalana escrita pels joves poetes actuals» (2001: 10).

Per altra banda, entre les antologies que conformen el nostre corpus, n'hi ha que rebutgen aquesta funció i diuen textualment que no tenen cap voluntat canònica, ans al contrari, prefereixen limitar-se a presentar els poetes, els quals ja els valorarà el temps. Això ho podem veure a afirmacions com les següents: «La nostra antologia només és una mostra de la diversitat de noms i de tendències, sense cap intenció d'establir un cànon» (Rosselló 2006: 16); «Cal que declare el meu propòsit de manca de transcendència, de funció només informativa, periodística. Aquest llibre és, doncs, material fungible» (Fabregat 1974: 9); o «[parlam] no de l'establiment d'un cànon literari [de dones poetes] amb poca o molta voluntat de pervivència —fràgil i encara difícil, pel que es veu, dins del sistema literari català—, sinó de deixar constància de l'estat de la qüestió» (Panyella 1999: 12).

D'altres antòlegs, en canvi, resulten ambigus pel que fa a les seves pretensions. En relació amb *Paraula encesa*, Jordi Julià afirma que no intenta establir un cànon, però al

---

⁷⁷ D'acord amb una intervenció de Jaume C. Pons Alorda a la taula rodona Les antologies en la poesia catalana, celebrada en el marc de la Jornada Escenaris de la poesia catalana a la Sala Beckett de Barcelona el 15 de maig de 2018. <<https://www.youtube.com/watch?time_continue=18&v=v3qPW-r12Lc>>

mateix temps diu que pretén revisar-lo: «Nosaltres no ens hem proposat fer un cànon, però sí que érem conscients de que estàvem revisant el cànon, perquè com a lectors ens estàvem enfrontant a les *patums* i a les pedres de toc que a tots ens han ensenyat a l'escola».⁷⁸ El cas d'*Eròtiques i despenitades* és semblant, car Encarna Sant-Celoni afirma que no vol fer una antologia canònica, però al mateix temps tampoc pretén fer una tria sense pretensions:

Eròtiques i despenitades no aspira a ser cap catàleg o inventari, cap estudi exhaustiu sobre eròtica i dona en la lírica catalana que exemplifiqui i n'establisca una versió canònica, ni cap versió 'femenina' de l'al·ludida Antologia de la poesia eròtica catalana del segle XX; però tampoc no vol ser una tria i prou de textos poètics, ni encara menys una simple continuació d'un recital programat per un dia i lloc concret. (2008: 15)

Per altra banda, tenim que en el cas de les antologies que recullen poetes més joves, tot sovint els antòlegs indiquen que amb el seu recull no volen fer un balanç de futur, com afirma Cabanilles:

no hem volgut fer *balanç de futur*. Valorar la trajectòria d'uns poetes que han hagut fins ara de gastar la major part dels seus esforços en la conquesta del dret d'expressar-se en la seua llengua seria no sols prematur sinó injust. Ens sembla més humil i coherent limitar-se a ser l'espectador que descriu un paisatge amb figures. (1985: 39)

Molt relacionat amb això es troba el tema dels inèdits. Les antologies amb una major voluntat canònica tendeixen a incloure només autors que es consideren consolidats, és a dir, que l'obra dels quals ja ha estat reconeguda per la crítica, de manera que són comptades les ocasions en les quals inclouen a les seves antologies poemes inèdits, i molt manco poetes inèdits. Així a *Paisatge emergent*, les antòlogues afirmen que «No hem considerat autores d'un sol llibre, ni hem afegit els llibres inèdits» (Abelló; Aguado; Julià; Marçal 1999: 11). Per altra banda, a *21 poetes del XXI*, Farrés justifica l'absència de poemes inèdits dient que «voluntàriament he deixat de banda les poesies inèdites i aquelles recollides en llibres col·lectius o revistes per tal com massa cops ni els seus autors les prenen per versions definitives» (2001: 10).

De tota manera, són nombroses les antologies on sí s'inclouen els inèdits, concretament a 23 de les que conformen el nostre corpus, és a dir, a un 41'8%. En alguns casos es tracta d'antologies que combinen poetes i poemes consolidats amb d'altres d'inèdits, mentre que en altres tan sols hi consten poetes o poemes inèdits, com és el cas de *Sense contemplacions* (2001), de Manuel Guerrero.

---

⁷⁸ Vid. Nota 13.

Els defensors d'aquesta postura, com Jean Serra, afirmen que els poetes inèdits poden tenir tant de valor com els altres, només és que encara no s'han donat a conèixer: «Si consideram aquests autors a part, podem considerar que es tracta d'una antologia de poetes inèdits. Però de poetes, al capdavant, que en els principals casos tenen una obra vàlida i rigorosa per la qual s'haurien d'interessar les editorials» (1978: 10).

És curiós el cas de *Poetes del nord. Poesia jove de les comarques del nord del País Valencià (1985-1991)*, on els antòlegs, Manel Garcia Grau, Lluís Meseguer i Josep Manuel San Abdón, estableixen una divisió entre poetes publicats i poetes inèdits — encara que dels autors ja publicats de vegades inclouen alguns poemes inèdits—, i no només això, sinó que mentre els publicats es veuen representats amb sis poemes per hom, els autors inèdits només en tenen un. A més, al pròleg s'inclou una anàlisi crítica de l'estil dels poetes, però només d'aquells que tenen obra publicada

Pel que fa als motius per els quals alguns antòlegs prefereixen que els poemes inclosos no hagin estat publicats anteriorment, destaca la voluntat d'aportar, amb l'antologia, material nou. És el cas de *Segle 21. Vint-i-una poetes per al segle vint-i-u* «si hem optat per publicar només poemes inèdits és amb la intenció de reforçar l'interès i l'originalitat del llibre» (Beltran; Perelló 2001: 10) o de *Tenebra blanca*, segons la qual el fet d'incloure només poemes inèdits «confereix un cert aire de primícia a l'antologia, i, per l'altre costat, és una prova irrefutable de la vitalitat actual del subgènere [del poema en prosa]» (Abrams 2001: 21).

Això ens permet observar com mentre algunes antologies pretenen deixar constància d'una realitat literària i mostrar els poetes que ja tenen un cert recorregut, d'altres s'arrisquen a fer propostes de futur: «fer avui una antologia de poetes joves, per tant, no pot ser més que plantejar una aposta de futur a partir d'unes realitzacions actuals forçosament heterogènies» (Mifsud; López 2002: 15). El mateix defensa Jaume Pérez a l'epíleg —el qual precisament titula «Una proposta de futur»— de *L'espai del vers jove*: «No sé fins a quin punt pot ésser considerada aquesta antologia com un resum de la poesia més nova al País Valencià; el que sí és segur és que aposta per una perspectiva de futur i ens dona indicis de la seua vitalitat» (1985: 332).

De vegades, aquestes propostes de futur no es limiten als poetes de l'antologia. A *Recull de literatura eròtica*, Francesc Moll i Camps fa tot un seguit de suggeriments d'iniciatives que s'haurien de dur a terme: endegar una col·lecció en català de les més destacades novel·les eròtiques de la literatura universal, elaborar edicions acurades dels clàssics eròtics catalans, editar el fons de cançons populars eròtiques, encara inèdites,

publicar una antologia eròtica dels escriptors grecs i llatins i posar en marxa un «Diccionari Plasent» amb tot el patrimoni eròtic català (1988: 10-11).

Com hem vist, a la introducció de l'antologia, l'antòleg pot establir lligams entre poetes, consolidar grups poètics o cànons i propostes de futur, però també molt sovint hi realitzen crítiques directes dels poetes antologats i de les seves obres, alguns d'unes línies i d'altres de diverses pàgines. A diferència d'antòlegs que afirmen no atrevir-se a analitzar l'obra que arrepleguen —com és el cas d'*Antologia. Poetes joves de Manacor* (1982), de Miquel Àngel Riera— d'altres no dubten a analitzar la poesia dels autors antologats, fent referència al seu estil i a les temàtiques recurrents i fins i tot oferint una interpretació dels poemes que apareixen a l'antologia. Aquest darrer és el cas de, per exemple, *2002, una antologia de joves poetes menorquins* (Mifsud Ciscar i López Casanovas 2002).

En general, entre les antologies que conformen el nostre corpus, si no tenim en compte les que contenen crítiques breus a les biografies dels autors, en trobam 25—és a dir, un 45'45%— on els antòlegs fan una anàlisi explícita dels poetes antologats. Respecte a això, Mifsud i López indiquen al pròleg que «no volem renunciar a donar unes línies mínimes d'interpretació del conjunt de textos» (2002: 16) i a *La vella pell de l'alba*, Cabanilles diu que

tal vegada no serà impropedent incloure en aquesta introducció una breu ressenya sobre quines són les característiques/etiquetes que li ha posat la crítica, sobre quins eixos ha girat la seua lírica, quins temes han rebut un tractament preferent o quins esdeveniments han afavorit llur aparició. (1985: 26)

Per tant, els antòlegs no es limiten a informar. La distància entre la tasca informativa i la tasca crítica la podem veure en Farrés, qui afirma que:

en les meves anàlisis i definicions crítiques es compenetren l'assaig literari (o comentari interdisciplinari, erudit, sobre els contorns peculiars de les obres poètiques de cada autor escollit confrontant-les amb la tradició i la poesia del nostre temps) i l'anhel interpretatiu (l'intent, hermenèutic, de remarcar el sentit que aquests textos i obres tenen per a mi. (2001: 13)

Tot seguit volem oferir un parell de mostres de com s'executa la crítica per part dels antòlegs, amb alguns exemples de les anàlisis que podem trobar a les antologies. A *Antologia de poesia catalana femenina* (2003), Carme Riera, l'antòloga, fa referència a les temàtiques tractades per les autores:

L'entorn domèstic atrau especialment a Maria Antònia Salvà. El món clàssic a Maria Àngels Anglada i Quima Jaume, la vida quotidiana a Montserrat Abelló, les ciutats estimades a Marta Pessarrodona, l'anàlisi filosòfica a Teresa Pascual, el pas del temps a Felícia Fuster i Cèlia Sánchez Mústich, la identitat a Vinyet Panyella. La riquesa lèxica i la musicalitat són trets

característics de l'obra de Clementina Arderiu, la diversitat de registres i l'aprofundiment en la tradició per capgirar-la constitueixen aspectes dominats dels llibres de Maria Mercè-Marçal, al meu entendre, la més brillant poeta catalana del segle xx. (Riera 2003: 14-15)

Al pròleg de Susanna Rafart a *Donzelles de l'any 2000*, podem trobar la següent definició crítica de Mireia Companys, una de les poetes antologades: «Mireia Companys és una poeta més pictòrica, que dóna importància a l'entorn físic de la veu lírica, sempre en diàleg amb el desamor. El seu vers llarg de factura ferrateriana impregna una consciència que incideix sobre detalls exactes de forta intenció moral» (2013: 12). El to crític és molt semblant a l'emprat a *Entre dos mil·lennis. 16 poetes de les darreres dècades*, de Pere Rosselló Bover, el qual diu sobre Miquel Cardell, un dels poetes antologats:

En canvi, tot i cercar la modernitat, la poesia de Miquel Cadell (Llucmajor, 1958) ja comença a distanciar-se de l'experimentalisme. [...] La seva poesia incorpora sovint un punt de partida lúdic, sobretot a partir de la recerca dels recursos fònics de la llengua, que permet una nova visió de la realitat. D'aquí que, a l'ús d'un llenguatge sintètic, sovint eminentment descriptiu, superposi la recerca de rimes i ritmes penetrants i innovadors. (2006: 11)

En alguns casos, aquestes crítiques no ofereixen més que una anàlisi superficial i poc argumentada. És el cas de *Contemporànies on*, entre d'altres coses, es diu de les autores antologades:

La visió del conjunt, presenta, doncs, força contrastos: des del llenguatge planer del realisme social, encarnat en els poemes seleccionats de Coloma Lleal fins a l'articulació formal, complexa i riquíssima, d'alguns dels llibres de Maria Mercè Marçal, o dels primers títols de Teresa d'Arenys que evidencien que l'herència poètica de J. V. Foix ha estat rebuda plenament i totalment per les poetes esmentades. Altres vessants estilístics són el de la contenció i despullament formal i verbal, que culmina en la poesia de Margarida Ballester, d'una profunditat lírica impressionant; la vocació, entre minimalista i depurada, de Montserrat Rodés, Teresa Pasqual o d'Anna Montero; l'esclat brillant, profundíssim i complex [sic] de Margalida Pons; el llenguatge esqueixat i referencial de Maria Fullana; l'expressió abarrocada d'Olga Xirinacs; la contundència del llenguatge de Júlia Zabala. (Panyella 1999: 21)

En canvi, a *Les veus de l'experiència*, Llavina ofereix una anàlisi molt més extensa, que exemplifica amb poemes dels autors i justifica per mitjà de les paraules d'altres crítics. En el seu cas, es parli del poeta que es parli, les crítiques són positives, car és comprensible que un antòleg que pretén recollir les millors veus no en digui coses negatives —judici que es permet, en canvi, a la resta de crítics.

Carn fresca ofereix de cada poeta una anàlisi molt acurada i amb gran profunditat. Allò curiós del seu cas és el fet que inclou també algunes crítiques negatives dels autors antologats. En referència a Josep Lluís Fons, en diu que «Aquestes dues vessants són les

menys reeixides. Potser per això, he estalviat el lector una bona dosi de pomes que certificaven, més fermament, aquesta apreciació meva» (Fabregat 1974: 44). Per altra banda, del segon llibre de Joan Navarro, *Espant al pit*, en diu que és «un llibre molt més reeixit, menys dispers» (Fabregat 1974: 178) i en referència al primer, *Éssers dins d'una botella verda de coca-cola* en diu que «els poemes exhibeixen una certa lluentor: hi ha valuoses estilitzacions de la realitat, dades surrealistes i l'apuntament d'una mena d'angoixa. Tot i amb això, l'autor no reïx a fer-ne un tot coherent» (Fabregat 1974: 177).

Una altra antologia on podem trobar una situació semblant és *Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)*, on Guillem Soler fa una crítica molt directa de Miquel Àngel Riera i Jaume Vidal i Alcover, dos dels poetes antologats:

I això ho dic per una cosa que em sembla essencial a l'obra de Llompart i Jaume Vidal: el tall que fan entre una estètica i una altra. Ja que si bé no obliden les seves millors trobades, el seu lirisme, aquest queda difús dins els esquemes del que podem anomenar realisme. I per altra banda, i ara parl de Jaume Vidal i Alcover, fora del que anomenam per entendre'ns realisme, la seva veu és massa fàtua, frívola, mancada de complexitat o profunditat. Els hi falta el punt mig i no varen encertar el remei. Ambdós, per exemple, són excel·lents professionals amb la tècnica del vers, els millors, i ho duen a terme, però encara així em sembla que el llenguatge d'*El dolor de cada dia* és massa narratiu en el sentit de digressiu i quedarà com a herència a les generacions vinents, que no faran sinó ampliar els seus defectes com és el cas de Miquel Àngel Riera a *Paràbola i clam de la cosa humana*. (1987: 12)

Les antologies que inclouen un estudi dels poetes antologats tan complet tenen les seves virtuts, però també el seus defectes. Gràcies a les crítiques dels antòlegs, el lector pot tenir una perspectiva diferent del poeta i de l'obra antologada, una visió més completa dels recursos poètics que emprà, de la seva relació amb la tradició i les tendències poètiques del moment i de la seva importància en el panorama poètic, de manera que la seva lectura serà més profunda i enriquidora. Però per altra banda, cal remarcar que aquest tipus d'estudis estableixen un patró de lectura concret, el suggerit per l'antòleg, per la qual cosa assenyalen al lector com interpretar els poemes i limiten la lectura que aquest en pugui fer, car primer ha de passar pel sedàs de l'antòleg, fins i tot si n'obvia el pròleg. Això ho podem veure en el cas d'antologies com *Eròtiques i despenitnades* (2008) d'Encarna Sant-Celoni o *Amors sense casa* (2018), de Sebastià Portell. En el primer cas es tracta d'una antologia de poesia eròtica i en el segon d'una antologia de poemes LGTBQ, per tant, el lector interpretarà sota aquestes dues claus els

poemes que s'hi inclouen, encara que potser, de no trobar-se en aquests reculls, no li haguessin semblat eròtics o de temàtica LGTBQ.

5. Conclusió

Avui en dia l'antologia és un gènere que es troba en voga. La consolidació de la infraestructura editorial entre els anys seixanta i setanta va permetre augmentar els centres de publicació, la qual cosa va fer que el mercat poètic prosperés. Amb el temps, això ha comportat un augment substancial en el volum d'antologies poètiques publicades anualment i que aquestes vagin omplint a poc a poc els expositors de les llibreries. Les obres antològiques conformen operacions de síntesi (d'un autor, d'un període, d'una tendència) i encara que una sola antologia poc pot aportar al panorama literari, la suma de síntesis diverses sí permet perfilar quines són les línies dominants del panorama literari general, sense deixar de banda la diversitat i l'heterogeneïtat. Confeigides per motius diversos, cadascuna permet il·luminar un aspecte del conjunt literari, de manera que no són només informatives o útils, sinó que constitueixen una veritable columna vertebral de la història de la literatura.

Però tot i la seva importància, en general hi ha hagut un gran desinterès teòric per part de la crítica, de manera que la bibliografia secundària sobre el fenomen antològic és encara relativament reduïda. Aquest treball pretenia ajudar a corregir aquesta situació fent una aportació teòrica a l'estudi de l'antologia, aprofundint en la figura de l'antòleg: el valor que aquest pot tenir per a dibuixar un cànon o establir categoritzacions i com desenvolupa la seva tasca crítica. Per això, vam reunir i analitzar l'estructura, el pròleg i el conjunt d'autors i poemes de 55 antologies que seguissin els següents criteris: tractar el gènere de la poesia, usar el paper com a suport, comptar amb una introducció, haver-se publicat en català i en territori de parla catalana després de 1972 i compilar un mínim de cinc autors que haguessin publicat després d'aquesta data.

En primer lloc s'ha estudiat l'estructura de l'antologia, els diferents elements paratextuals que les formen i com es realitza l'ordenació dels poetes i poemes. El més habitual és que l'antologia estigui formada per dues parts, una introducció (encara que de vegades n'hi ha més d'una) i el cos de l'antologia, és a dir, el recull. Aquest darrer pot incloure només el nom dels poetes i els seus poemes o estar format per una breu biografia de cada un abans dels poemes, segons la importància que es vulgui concedir al poeta. Pel que fa al pròleg, el més freqüent és que es tracti d'un pròleg autorial, encara

que de vegades (especialment en el cas d'antologies on hi ha més d'un pròleg) pot comptar amb pròlegs al·lògrafs complementaris, escrits normalment per una figura d'autoritat seleccionada per l'autor o per l'editorial, amb l'objectiu de presentar l'antologia des d'una perspectiva suposadament objectiva. És gràcies al pròleg que l'antologia adquireix un sentit i deixa de ser una agrupació atzarosa de textos per a esdevenir una unitat, car informa principalment dels criteris de selecció que ha seguit l'antòleg, encara que també pot incloure informació historiogràfica que es considera necessària per a contextualitzar l'antologia i els poetes antologats, una reflexió entorn de la situació de la poesia en el mercat editorial o una anàlisi de l'estil dels poetes antologats.

Altres elements paratextuals que s'han observat són: la bibliografia o les notes biobibliogràfiques dels poetes —les quals es troben al final i ajuden a contextualitzar els poetes— i en el cas de les antologies didàctiques, propostes educatives —normalment preguntes entorn a l'estil dels poetes i la temàtica dels poemes— o notes al peu per aclarir el vocabulari més complex. És destacat també el títol, que sol ser descriptiu i objectiu, encara que en alguns casos adopta una forma simbòlica. En aquests casos, el seu significat sol ser explicat al subtítol o a la introducció —el més habitual és que s'hagi extret dels versos d'un poema—, on també es fa referència a l'origen de l'antologia, una mostra de com aquest és un gènere autoconscient.

A més de l'estructura, l'ordenació dels poetes i poemes a l'antologia també és essencial per a atribuir-li un sentit i una coherència. Pel que fa als poemes, la majoria es presenten cronològicament per data de publicació o d'escriptura, col·locant els poemes inèdits al final. Els poetes, per la seva banda, hem observat que principalment s'ordenen cronològicament segons la data de naixement (del més antic al més modern) o alfabèticament segons el cognom. La diferència es troba en el fet que l'organització cronològica permet reflectir l'evolució del panorama poètic, mentre que l'organització alfabètica facilita als lectors la localització dels poetes que més els interessin a l'antologia. De manera secundària, hem observat com algunes antologies agrupen els poetes per blocs (segons si comparteixen una mateixa època, estètica o si formen part d'un mateix territori), la qual cosa permet establir grups i crear xarxes de relacions entre els diversos poetes, una manera de demostrar com entre l'heterogeneïtat dels poetes que conformen la mostra hi ha una certa homogeneïtat.

El segon punt tractat al treball ha estat l'autoritat de l'antòleg, car com els textos que componen l'antologia no són de producció pròpia, el grau d'autoria de l'antòleg és

imprecís, encara que la seva autoritat sigui indiscutible, car la tasca de reunir, seleccionar, ordenar i cohesionar el conjunt de textos sí l'ha realitzada l'antòleg. Com per a incloure els textos dels poetes se'ls ha de demanar permís, aquests tenen un cert control sobre l'antologia i poden limitar la llibertat de l'antòleg: el poeta pot decidir no aparèixer a l'antologia —en aquest cas l'antòleg de vegades ho indica, per evitar crítiques entorn al seu «oblit»—, però també formar part del procés de selecció de poemes. Un altre agent que limita la llibertat de l'antòleg és l'entitat editorial on publiquen, car en alguns casos les antologies són resultat d'un encàrrec editorial, de manera que aquesta pot intervenir no només en l'extensió de l'antologia, sinó també en la selecció d'autors i poemes.

El tercer punt en el qual s'ha aprofundit ha estat la representativitat formal, geogràfica i de gènere. A nivell formal, hem detectat que tant la poesia visual com els poemes en prosa es troben infrarepresentats, de manera que han sorgit antologies que recullen específicament només aquestes formes poètiques, car es tracta de formes poètiques poc prototípiques. Pel que fa a la representativitat geogràfica, algunes antologies mostren una major preocupació per la representativitat territorial que d'altres, però en general territoris com Andorra, l'Alguer i Catalunya Nord són els més menystinguts. Pel que fa a les antologies que delimiten el seu abast als poetes d'un territori concret, ràpidament ens n'adonam que predominen les que s'ubiquen al País Valencià i a les Balears, mentre que no n'hi ha tantes només de poetes del Principat, com si fos un territori no marcat. Per altra banda, hem detectat tot un seguit d'antologies —principalment finançades per organismes culturals— que es refereixen a pobles i espais molt reduïts i concrets, la qual cosa dona lloc a una microsegmentació del territori. A més, ens hem adonat com en general els antòlegs són flexibles i quan es refereixen als poetes d'un territori tenen més en compte la seva identificació i arrelament cultural amb l'espai que no si hi han nascut o no.

Pel que a la representativitat de les identitats de gènere, ràpidament hem percebut com les dones poetes han estat menystingudes pels antòlegs, els quals han optat per prescindir-ne a les seves antologies, encara que des de l'any 2008 podem veure com a poc a poc aquesta situació es va revertint. Des de fa dècades, les dones poetes reclamen recuperar el lloc que els correspon en el món literari, la qual ha propiciat la publicació de recopilacions poètiques conformades només per dones, una forma d'aconseguir visibilitat. Entre 1974 i el 2008 se'n van publicar cinc, però des del 2008 se n'han publicat quatre, la qual cosa indica que actualment hi ha una presa de consciència de

cada vegada major respecte a la necessitat de reivindicar la presència de la dona en el món literari. De tota manera, cal tenir en compte que tot i la valuosa tasca que realitzen aquest tipus d'obres com a eines per visibilitzar les poetes, també propicien que hi hagi un doble criteri: per una banda les antologies generals i canòniques, on hi ha poca presència de les poetes, i per l'altra les antologies de dones, que són vistes com un suplement.

També hem volgut observar com es fa palesa la representació d'altres identitats, com la del col·lectiu LGTBI. Encara que només n'hem trobat una mostra, aquesta exemplifica com es pot anar una passa més enllà del concepte de gènere: no reuneix les composicions poètiques d'un seguit de poetes que s'identifiquen amb la identitat LGTBI, sinó textos d'aquesta temàtica, amb independència de l'autor.

En quart lloc, la part més extensa del treball s'ha centrat en estudiar la figura de l'antòleg com a crític literari. Ja als apartats anterior havíem pogut veure petites mostres de l'exercici de l'antòleg com a crític —la seva subjectivitat en la ordenació de poetes i poemes, per exemple, o l'elecció de fer una antologia amb major o menor representativitat—, però vam voler aprofundir-hi més.

Primer de tot s'ha constatat que encara que hi ha antologies que pretenen ser més objectives que d'altres, l'antòleg, es troba determinat pel moment històric, intel·lectual i cultural que l'envolta i fa la seva selecció des d'aquesta perspectiva. A algunes antologies els antòlegs han demostrat ser conscients de la seva pròpia subjectivitat, encara que n'hi ha d'altres que pretenen oferir una mostra freda i representativa de la poesia d'un moment. Aquests darrers no poden deslliurar-se d'incloure un cert component de subjectivitat, car l'antòleg no pot abdicar de les seves preferències, de la seva sensibilitat, dels seus coneixements literaris. Allò veritablement important és que aconseguixi harmonitzar-ho amb l'estimació històrica i el respecte cap als models estètics vigents de cada moment.

Una de les primeres decisions que pren l'antòleg com a crític és l'enfocament de la seva antologia, la intenció, si vol fer una antologia de poetes, de manera que aquests estiguin ben representats i es vegi la seva importància dins el sistema literari, o de poemes, on allò important és la qualitat dels poemes, que solen estar descontextualitzats d'altres del mateix autor. Per altra banda, més enllà de les intencions primàries que solen motivar les antologies (compilar els poetes d'una determinada època, zona o forma poètica, per exemple), tot sovint els antòlegs persegueixen, a més, uns objectius secundaris (que poden fer explícits al pròleg o no): donar a conèixer autors —en molts

de casos inèdits o joves—, afavorir les relacions entre els poetes i crear canals de comunicació entre ells o normalitzar la llengua i la cultura catalana, entre d'altres.

Una segona decisió on es fa palesa la tasca crítica de l'antòleg és en la tria de poetes. Amb aquest treball hem observat com poden basar-se en tot tipus de criteris per a fer aquesta selecció, entre els quals volem destacar: el cronològic, és a dir, triar els poetes nascuts o que han començat a publicar a partir d'una data concreta; la consolidació del poeta, és a dir, que tenen diverses obres publicades; la representativitat estètica, de manera que la mostra total de poetes ofereixi una visió del conjunt de tendències poètiques que hi ha en un moment determinat; i la qualitat del poeta, la valoració de la qual depèn en gran mesura, de l'opinió de l'antòleg.

Però la tasca de selecció de l'antòleg no s'atura, ni molt manco, en la tria d'autors, sinó que continua en la tria de poemes. A algunes antologies els antòlegs decideixen no fer cap distinció entre els poetes i inclouen, de tots, la mateixa quantitat de poemes, sense tenir en compte la quantitat d'obra publicada, el prestigi de cada poeta o el fet que dins l'obra de cadascun s'hi puguin diferenciar diferents estils poètics; en aquests casos allò important no és que el poeta es trobi suficientment representat, sinó la qualitat del poema. D'altres antòlegs rebutgen aquest camí, car el fet de representar un poeta amb un únic poema limita la visió que el lector tindrà sobre aquest poeta, de manera que opten per incloure més o menys poemes d'un autor segons la quantitat d'obra publicada, la seva representativitat dins l'obra de l'autor i la llargària dels poemes.

Un altre espai on l'antòleg manifesta la seva tasca crítica és a les biografies. Algunes no contenen més que una informació bàsica sobre l'autor que permet contextualitzar-los, però d'altres, més extenses, poden tenir una menor o major voluntat crítica: inclouen o no els premis que han guanyat els poetes, de manera que a ulls del lector tots es troben al mateix nivell o no; mencionar només les obres a les quals pertanyen els poemes antologats, tota l'obra poètica de l'autor o totes les publicacions de l'autor, siguin del gènere que siguin, de manera que s'ofereix una visió més ampla del poeta i de la seva trajectòria o no; i oferir una petita caracterització i crítica de la seva poesia.

Encara que el crític incorpori sovint els seus judicis sobre els poetes a les biografies, el més habitual és que ho faci al pròleg. Aquest espai, a més de servir per exposar els criteris de la seva selecció, tot sovint s'aprofita per assenyalar les característiques que comparteixen els poetes. com si fos un argument més que justificués la seva tria. En referència a aquest punt hem identificat tres postures diferents: a) indicar les semblances i connexions entre els poetes que conformen l'antologia; b) cohesionar els poetes de

l'antologia de manera que conformin una generació o grup diferenciat dins el panorama poètic; i c) rebutjar el concepte de «generació» i defensar l'eclecticisme dels poetes antologats.

Hem arribat a la conclusió que les dues primeres postures són defensades per les antologies del vector cronològic, geogràfic i pragmàtic, les quals justifiquen la seva tria referint-se a la unitat d'estil que exhibeixen els poetes antologats, mentre que la darrera postura és defensada principalment per les antologies que pertanyen al vector de gènere, formal i de contingut. Aquests, defensen que els poetes que conformen les seves antologies presenten una gran quantitat de diferències temàtiques, estilístiques i retòriques, a més d'una experiència vital diferent. Les antologies són composicions dels antòlegs, els quals segueixen uns criteris cronològics, temàtics, geogràfics, formals, pragmàtics o de gènere. Però que un conjunt de poetes siguin d'un mateix territori o d'una mateixa època, no implica que, a més, aquests poetes hagin de compartir un mateix estil poètic. Per altra banda, els antòlegs que estableixen grups i generacions ajuden a discernir les tendències generals que hi ha dins el panorama poètic, però no cal oblidar que això anul·la les particularitats i que tot sovint són construccions dels antòlegs, els quals empen l'antologia per a exemplificar les seves ideologies.

Per altra banda, hem observat com algunes antologies presenten certa voluntat canònica, car en el fons allò que fa l'antòleg és destacar uns poetes i poemes per sobre d'uns altres, amb l'objectiu de posar en relleu la seva importància en el panorama poètic, identificant les veus que creu que cal conèixer i que perduraran. De tota manera, una part de les antologies que conformen el nostre corpus, rebutgen aquesta funció i diuen textualment que no tenen cap voluntat canònica, ans al contrari, prefereixen limitar-se a presentar els poetes, els quals ja els valorarà el temps

Molt relacionat amb això es troba el tema dels inèdits. Les antologies amb una major voluntat canònica tendeixen a incloure només autors considerats consolidats, és a dir, que l'obra dels quals ja ha estat reconeguda per la crítica, de manera que són comptades les ocasions en les quals inclouen a les seves antologies poemes inèdits, i molt manco poetes inèdits. De tota manera, són nombroses les antologies on combinen poetes i poemes consolidats amb d'altres d'inèdits o on tan sols hi consten poetes o poemes inèdits. Pel que fa als motius per els quals alguns antòlegs prefereixen que els poemes inclosos no hagin estat publicats anteriorment, destaca la voluntat d'aportar, amb l'antologia, material nou. Aquesta diferència d'orientació ens ha permès constatar com hi ha algunes antologies pretenen deixar constància d'una realitat literària i mostrar

poetes que ja tenen un cert recorregut, mentre que d'altres s'arrisquen a fer propostes de futur.

Finalment destacar que aquest treball en ha permès observar com gran part de les antologies —25 de les que conformen el nostre corpus, si no es tenen en compte les petites crítiques a les biografies, és a dir, un 45'45%— inclouen una anàlisi explícita dels poetes antologats. A diferència d'antòlegs que afirmen no atrevir-se a analitzar l'obra que arrepleguen d'altres no dubten en analitzar la poesia dels autors antologats, fent referència al seu estil i a les temàtiques recurrents, oferint una interpretació dels poemes que apareixen a l'antologia i fins i tot, en alguns casos realitzant també crítiques negatives. Les antologies que inclouen un estudi dels poetes antologats tan complet presenten certes virtuts, però també tenen el seus defectes. Per mitjà de les crítiques dels antòlegs, el lector pot tenir una visió més completa i detallada del poeta, dels recursos poètics que emprava, de la seva relació amb la tradició i les tendències poètiques del moment i a més de la seva importància en el panorama poètic, de manera que la seva lectura serà més profunda i enriquidora. De tota manera, cal no oblidar que allò que fa l'antòleg/crític és establir un patró de lectura concret, per la qual cosa quan assenyalen al lector com interpretar els poemes i poetes, limiten la lectura que aquest en pugui fer, car primer el lector ha de passar pel sedàs de l'antòleg.

Com s'ha vist, la investigació ha tocat punts molts diversos, però això ens ha permès assolir el principal objectiu: aprofundir en el gènere antològic. Per una banda, l'estudi de l'estructura de l'antologia, els paratextos que la conformen i l'ordenació dels poetes i poemes ens ha fet adonar-nos de com aquesta és un gènere autoconscient, que sempre busca justificar-se. A més, la diversitat d'ordenacions tant dels diferents elements de l'antologia com dels poetes i poemes demostra que no hi ha una organització més vàlida que una altra, sinó que l'única cosa important és que el conjunt resultant sigui coherent amb els principis adoptats per l'antòleg.

Per altra banda, l'estudi de l'autoritat de l'antòleg ens ha fet veure que a les antologies sovint hi poden intervenir altres agents i que els antòlegs no gaudeix de la mateixa llibertat que els autors d'obres d'altres gèneres: els autors poden decidir aparèixer o no a l'antologia i també quins poemes volen que hi siguin inclosos, a més l'editor pot establir limitacions a la tasca de l'antòleg, especialment si es tracta d'una antologia per encàrrec.

L'estudi de la representativitat ens ha fet veure com algunes formes poètiques (la poesia visual i el poema en prosa) són infrarepresentats (segurament per la seva manca

de prototipicitat), i el mateix passa amb alguns territoris de parla catalana, encara que no tot és tan senzill com sembla i l'adhesió d'un autor a un territori pot arribar a ser molt relativa. A més, hem constatat com les dones poetes han estat completament menystingudes a les antologies, encara que s'està treballant per revertir aquesta situació, especialment des de l'any 2008, sobretot gràcies a les compilacions de dones poetes, que visibilitzen la seva figura.

Finalment, hem observat com l'antòleg desenvolupa la tasca de crític literari en l'elaboració de l'antologia, car selecciona els poetes i poemes d'acord amb els seus particulars criteris de qualitat i tot sovint inclou valoracions crítiques que orienten el lector o serveixen de prescripció, talment un crític literari. L'antòleg es perfila com a crític literari i manifesta els seus judicis a les biografies dels poetes i al llarg del pròleg, on estableix lligams entre els poetes antologats i ofereix una interpretació crítica del seu estil i la seva obra.

Guaitar rere les persianes del discurs antològic ens ha permès descobrir al crític literari que es troba encobert en la figura de l'antòleg. Aquest, revesteix els seus arguments sota una pàtina d'objectivitat, en un intent d'alliberar-se dels criteris subjectius (preferències estètiques, lectures de formació, favoritismes, experiències vitals) que l'encadenen. Al final, escudat en les disculpes i justificacions que enarbora al pròleg, el nostre antòleg/crític s'atreveix a elaborar l'antologia, a comprometre's i prendre posició, sabedor del fet que tota antologia és un error, però també que és necessària per ajudar a configurar la història literària.

6. Bibliografia:

ABELLÓ, MONTSERRAT; AGUADO, NEUS; JULIÀ, LLUÏSA i MARÇAL, MARIA-MERCÈ (1999). *Paisatge emergent. Trenta poetes catalanes del segle XX*. Barcelona: Edicions La Magrana.

ABRAMS, SAM (1991). *Survivors. Supervivents*. Barcelona: Institut d'Estudis Nordamericans.

ABRAMS, SAM (2001). *Tenebra blanca. Antologia del poema en prosa en la literatura catalana contemporània*. Barcelona: Proa.

ABRAMS, SAM i ARDOLINO, FRANCESCO (2004). *Imparables. Una antologia*. Barcelona: Proa.

- ACILLONA, MERCEDES (2003). «Los estudios de género en la poesía española del último siglo». Dins MARÍA LUISA SEITÉN Y MARÍA SILVESTRE (eds), *Problemas de las mujeres, problemas de las sociedad* (p. 85-106). Bilbao: Universidad de Deusto.
- AGUDELO OCHOA, ANA MARÍA (2006). «Aporte de las antologías y de las selecciones a una historia de la literatura». *Lingüística y literatura*, 49, p. 135-152.
- ALEMANY I ROCA, JOAQUIMA (1999). «Pròleg». Dins VINYET PANYELLA, *Contemporànies. Antologia de poetes dels Països catalans* (p. 5). Tarragona: Institut Català de la Dona.
- ALTAIÓ, VICENÇ i SALA-VALLDAURA, J. M (1980). *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*. Barcelona: Editorial Laia.
- ALTAIÓ, VICENÇ i SALA-VALLDAURA, J. M. (2018). *Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018*. Barcelona: Proa.
- AULET, JAUME (1997). «La poesia catalana i el boom de l'any 1972». *Caplletra*, 22, p. 139-152.
- BALAGUER, ENRIC (1991). *Llampecs d'espurnes (Mostra de poesia de l'Alcoià-Comtat)*. Alacant: Institut de Cultura Juan Gil-Albert.
- BALLART, PERE i JULIÀ, JORDI (2012). *Paraula encesa. Antologia de poesia catalana dels últims cent anys*. Barcelona: El far de Viena.
- BAYO, EMILI (1994). *La poesía Española en sus antologías (1939-1980)*. Lleida: Pagès Editors i Universitat de Lleida.
- BELTRAN, ALÍCIA i PERELLÓ, PERE (2001). *Segle 21. Vint-i-una poetes per al segle vint-i-u*. Palma: Centre Cultural Capaltard.
- BROCH, ÀLEX (2016). «L'antologia poètica *Imparables*». Dins ÀLEX BROCH i JOAN CORNUDELLA (ed.), *Poesia catalana avui. 2000-2015* (p. 227-240). Juneda: Editorial Fonoll.
- CABANILES, ANTÒNIA (1985). *La vella pell de l'alba (Poesia catalana al País Valencià, 1973-1985)*. València: L'ham.
- CALAFAT, FRANCESC (1991). *Camp de mines. Poesia catalana del País Valencià 1980-1990*. València: Edicions de la Guerra.
- CALAFAT, FRANCESC i GRANELL, MARC (2000). *Dotze poetes joves valencians*. València: Tàndem Edicions.
- CALLEJA, JOSEP-MANUEL (2005). *Vi(r)us*. Barcelona: Edicions fet a mà.
- CALVO, LLUÍS (2016). «Audaces i talentoses: la jove poesia a l'inici del segle XXI». Dins *Poesia catalana avui 2000-2015* (p. 47-148). Juneda: Editorial Fonoll.

- CAMPS MUNDÓ, CARLES (2012, desembre 14). «Una qüestió de dignitat». *Núvol*. Recuperat de <<https://www.nuvol.com/opinio/una-questio-de-dignitat/>> [Consultat el 6 de juliol de 2019].
- CASTILLO, DAVID (1989). *Ser del segle. Antologia dels nous poetes catalans*. Barcelona: Empúries.
- COLOMINES, JOAN (1977). *Quarta antologia 1976-1977*. Barcelona: Parròquia de Sant Medir de la Bordeta.
- DÍAZ VICEDO, NOÈLIA i DOMÍNGUEZ ROIG, SANDRA (2013). *Donzelles de l'any 2000. Antologia de dones poetes dels Països Catalans*. Barcelona: Editorial Mediterrània.
- Diccionari de la llengua catalana* [2a edició]. (2007). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Recuperat de <<https://dlc.iec.cat/>> [Consultat el 6 de juliol de 2019].
- DIVERSOS AUTORS (1983). *Mostres de poesia jove*. Palma: Comissió d'activitats poètiques.
- ESCRIVÀ i VIDAL, MARIA JOSEP (2000). «Una dona reivindica ser poeta». Dins NOÈLIA DÍAZ i SANDRA DOMÍNGUEZ, *Donzelles de l'any 2000. Antologia de dones poetes dels Països Catalans* (p. 163-165). Barcelona: Editorial Mediterrània.
- FABREGAT, AMADEU (1974). *Carn fresca. Poesia valenciana jove, 1974*. València: Editorial L'estel.
- FARRÉS, ERNEST (2001). *21 poetes del XXI. Una antologia de joves poetes catalans*. Barcelona: Proa.
- FERRER, ARIADNA i ALFOCEA, GUILLEM (2013). *Versos per la llengua. Trenta-cinc veus poètiques d'Eivissa i Formentera*. Maó: Editorial Arrela.
- FERRER, ARIADNA i ALFOCEA, GUILLEM (2014). *Versos per la llengua. Noranta-tres veus poètiques de Mallorca*. Maó: Editorial Arrela.
- FLORIT, FRANCESC (1989). *Mostra de poesia menorquina*. Maó: Institut Menorquí d'Estudis.
- FLUXÀ, PAULA i MARTÍ, TOMEU (1999). *Poetes de Mallorca per la llengua*. Palma: Joves de Mallorca per la llengua.
- FRAISSE, EMMANUEL (1997). *Les anthologies en France*. París: PUF.
- FUSTER, JOAN (1980). *Antologia de la poesia valenciana (1900-1950)* [2ª ed.]. València: Eliseu Climent.
- GARCIA GRAU, MANEL; MSEGUER, LLUÍS i SAN ABDÓN, JOSEP MANUEL (1992). *Poetes del nord. Poesia jove de les comarques del nord del País Valencià (1985-1991)*. Borriana: Agrupació Borriana de Cultura i Publicacions de la Universitat Jaume I.

- GENETTE, GÉRARD (1987). *Seuils*. París: Seuil.
- GRUP DE LLETRES DEL TOE (1979). *Primera antologia de poetes del Maresme*. Barcelona: Edicions Robrenyo.
- GRUP PÈL CAPELL (2008). *Pedra foguera. Antologia de poesia jove dels Països Catalans*. Palma: Edicions Documenta Balear.
- GUERRERO, MANUEL (2001). *Sense contemplacions. Nou poetes per al nou segle*. Barcelona: Empúries.
- GUILLÉN, CLAUDIO (2005). *Entre lo uno y lo diverso. Introducción a la Literatura Comparada (Ayer y hoy)*. Barcelona: Tusquets Editores.
- JAKOBSON, ROMAN (1975). *Ensayos de lingüística general*. Barcelona: Seix Barral.
- LLAVINA, JORDI (1992). *Les veus de l'experiència. Antologia de la poesia catalana actual*. Barcelona: Columna edicions.
- LLOMPART, JOSEP MARIA (1980). *Entranyes per a l'augur (Antologia de jove poesia catalana al baix Vinalopó-1980)*. Elx: Universitat nacional d'educació a distància d'Elx.
- MARCO, JOAQUIM i PONS, JAUME (1980). *La nova poesia catalana*. Barcelona: Edicions 62.
- MARRERO HENRÍQUEZ, MANUEL (2001). «El género de la disculpa». Dins GERMÁN SANTANA HENRÍQUEZ i EUGENIO PADORNO NAVARRO (coord.), *La antología literaria* (p. 15-26). Las Palmas de Gran Canaria: Universidad de Las Palmas de Gran Canaria.
- MARTÍNEZ, ARNAU (2018, octubre 29). «Sebastià Portell: “La poesia LGTBQ catalana parla tots els seus accents”». *Surtdecasa.cat. El digital de proximitat*. Recuperat de: <https://surtdecasa.cat/barcelona/lilibres/entrevista-sebastia-portell-amors-sense-casa> [Consultat el 6 de juliol de 2019].
- MAS I VIVES, JOAN; MELIÀ GARÍ, JOAN i ROSSELLÓ BOVER, PERE (1981). *Resposta de Mallorca al decret de Nova Planta. Mostra de poesia*. Porreres: Agrupació Cultural de Porreres.
- MAS, JOAN (1981). «Poesia d'avui contra uns decrets setccentistes?». Dins JOAN MAS; JOAN MELIÀ i PERE ROSSELLÓ, *Resposta de Mallorca al Decret de Nova Planta* (p. 9-15). Porreres: Agrupació Cultural de Porreres.
- MASGRAU JUANOLA, MARIONA (2011). *Sobre poesia visual: aprenent a llegir davant les línies* (Tesi doctoral publicada). Girona: Universitat de Girona.

- MASSANET, MARIA ANTÒNIA i RIERA, AINA (2014). *Amb accent a la neutra. Antologia de dones poetes a Mallorca*. Palma: Lleonard Muntaner, Editor.
- MIFSUD CISCAR, ÀNGEL i LÓPEZ CASASNOVAS, JOAN F. (2002). *2002, una antologia de joves poetes menorquins*. Maó: Institut Menorquí d'Estudis.
- MOLINER, MARÍA (2007). *Diccionario del uso del español (a-i)* [3ª ed.]. Madrid: Editorial Gredos.
- MOLL I CAMPS, FRANCESC (1988). *Recull de literatura eròtica*. Ferreries: Consell Insular de Menorca.
- MUR, MIREIA (1983). *6 poetes 83*. Barcelona: Edicions del Mall.
- MURO I RODRÍGUEZ, ANNA i SUBIRATS I COSTA, MANEL (2011). *Ningú no ens representa. Poetes emprenyats*. Sabadell: Setzevents.
- NADAL, MARTA (1991). «Converses literàries: Joan Brossa, un poeta atípic». *Serra d'Or*, 373, p. 10-14.
- OLLER, DOLORS (1980). «Discurs sobre el mètode», *Els marges: Revista de llengua i literatura*, 20, p. 35-48.
- OLLER, DOLORS (1996). *Deu poetes d'ara*. Barcelona: Edicions 62.
- Oxford English Dictionary* (1971). Oxford: Oxford University Press.
- PALOMERA ALMELA, JOSEP (1997). *Bengales en la fosca. Antologia de la poesia valenciana del segle xx*. Barcelona: Edicions Bromera.
- PANYELLA, VINYET (1999). *Contemporànies. Antologia de poetes dels Països catalans*. Tarragona: Institut Català de la Dona.
- PÉREZ, JAUME (1985). *L'espai del vers jove. Mostra poètica jove 85*. València: Generalitat Valenciana.
- PÉREZ, JAUME; GRANELL, MARC i VIANA, AMADEU (1981). *Brossa nova. Poetes valencians dels 80*. València: Associació Cultural Universitària de Filologia.
- PLANA, ALEXANDRE (1914). *Antologia de poetes catalans moderns*. Barcelona: Societat Catalana d'Edicions.
- PONS, MARGALIDA (2010). *Corrents de la poesia insular del segle xx*. Palma: Edicions Documenta Balear.
- PORTELL, SEBASTIÀ (2018). *Amors sense casa. Poesia LGBTQ catalana*. Barcelona: Angle Editorial.
- RÁBADE VILLAR, MARÍA DO CEBREIRO (2007). «Elements per a una història de les antologies de poesia a Catalunya». *Els Marges*, 83, p. 15-44.

- RAFART, SUSANNA (2010). *Nou de set. Antologia de poetes illenques*. Palma: Heptaseven Editores.
- RICART, J. (2002). *La mirada llegida. Antologia de poesia visual valenciana*. València: Asociación Náyade.
- RIERA, CARMÉ (2003). *Antologia de poesia catalana femenina*. Barcelona: Editorial Mediterrània.
- RIERA, MIQUEL ÀNGEL (1982). *Antologia. Poetes joves de Manacor*. Manacor: Sa Nostra, La caixa de les Balears.
- RIERA, MIQUEL ÀNGEL (1989). *Antologia onze poetes inèdits*. Manacor: Sa nostra, La caixa de Balears.
- ROIG, ALBERT i BALCELLS, JORDI (1991). *L'escriptor de poesia. Poètica i antologia del vint*. Barcelona: Editorial Teide.
- ROSAL NADALES, MARÍA (2006). *Poesía y poética en las escritoras españolas actuales (1970-2005)* (Tesi doctoral publicada). Granada: Universidad de Granada.
- ROSSELLÓ BOVER, PERE (2003). *Poetry in the Balearic Islands at the end of the Millennium/ La poesia a les Balears al final del mil·lenni*. Palma: Edicions Documenta Balear.
- ROSSELLÓ BOVER, PERE (2006). *Entre dos mil·lennis. 16 poetes de les darreres dècades*. Palma: Diari de Balears.
- ROURERA PERET, JORDI (2007). «Del nyap il·legible a la novel·la execrable. La “polèmica Carner” i altres manifestacions antinoucentistes dels Imparables». *Els Marges*, 81, p. 107-120.
- RULLAN COLL, ANTÒNIA (2015). *La presència de les dones poetes a les antologies de poesia catalana (1900-2015)* (Treball de final de grau). Palma: Universitat de les Illes Balears.
- SABIO PINILLA, JOSÉ ANTONIO (2011). «¿Es la antología un género? A propósito de las antologías sobre la traducción». *Hikma*, 10, p. 159-174.
- SANT-CELONI I VERGER, ENCARNA (2008). *Eròtiques i despentinades. Un recorregut de cent anys per la poesia catalana amb veu de dona*. Tarragona: Arola Editors.
- SERRA, JEAN (1978). *Poetes d'Eivissa*. Eivissa: Edicions Ítaca.
- SOLER, GUILLEM (1987). *Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)*. Palma: Ajuntament de Palma.
- SULLÀ, ENRIC (2005). «La crítica literària entre la universitat i l'actualitat». *Literatura. Segona època*, 3, p. 77-87.

- TORRENTS, RICARD (1980). «Sobre antologies de poesia». *Reduccions*, 11, p. 47-54.
- VADELL I VALLBOBA, PAU (2014). *Assumiràs la veu. Antologia de poemes per la llibertat*. Barcelona: Edicions Terrícola.
- VERA MÉNDEZ, JUAN DOMINGO (2005). «Sobre la forma antològica y el cànón literario». *Espéculo: Revista de Estudios Literarios*. Recuperat de <http://webs.ucm.es/info/especulo/numero30/antcanon.html> [Consultat el 6 de juliol de 2019].
- VILLAR AMADOR, PABLO (2000). «Las antologías poéticas barrocas en sus prólogos». Dins GENEVIÈVE CHAMPEAU (coord.), *Le phénomène anthologique dans le monde ibérique contemporain* (p. 67-103). Bordeaux: Maison des Pays Ibériques.

7. Annexos

DOCUMENT ANNEX 1

La següent taula consisteix en una llista de totes les antologies que conformen el nostre corpus i conté la següent informació de cada obra: any, títol, antòleg, lloc de publicació, editorial i vector en el qual s'ha classificat.

ANY	TÍTOL	ANTÒLEG	CIUTAT	EDITORIAL	VECTOR
1974	<i>Carn fresca. Poesia valenciana jove, 1974</i>	Amadeu Fabregat	València	Editorial L'estel	Vector Geogràfic
1977	<i>Quarta antologia 1976-1977</i>	Joan Colomines	Barcelona	Parròquia de Sant Medir de la Bordeta	Vector Cronològic
1978	<i>Poetes d'Eivissa</i>	Jean Serra	Eivissa	Edicions Ítaca	Vector Geogràfic
1979	<i>Primera antologia de poetes del Maresme</i>	Grup de Lletres del T.O.E	Barcelona	Edicions Robrenyo	Vector Geogràfic

1980	<i>La nova poesia catalana</i>	Joaquim Marco Jaume Pont	Barcelona	Edicions 62	Vector Cronològic
1980	<i>Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)</i>	Vicenç Alaió J. M. Sala-Valldaura	Barcelona	Editorial Laia	Vector Cronològic
1980	<i>Entranyes per a l'augur (Antologia de jove poesia catalana al baix Vinalopó-1980)</i>	Josep M. Llompart	Elx	Universitat nacional d'Educació a distància d'Elx	Vector Geogràfic
1981	<i>Brossa nova. Poetes valencians dels 80</i>	Jaume Pérez Montaner Marc Granell Amadeu Viana	València	Associació Cultural Universitària de Filologia	Vector Geogràfic
1981	<i>Resposta de Mallorca al decret de Nova Planta. Mostra de poesia</i>	Joan Mas i Vives Joan Melià Garí Pere Rosselló Bover	Porreres	Agrupació Cultural de Porreres	Vector Cronològic
1982	<i>Antologia. Poetes joves de Manacor</i>	Miquel Àngel Riera	Manacor	La caixa de les Balears, SA NOSTRA	Vector Geogràfic
1983	<i>Mostres de poesia jove</i>	Professors de la Facultat de Lletres de la	Palma	Comissió d'activitats poètiques	Vector Cronològic

		UIB			
1983	<i>6 poetes 83</i>	Mireia Mur	Barcelona	Edicions del Mall	Vector Cronològic
1985	<i>La vella pell de l'alba (Poesia catalana al País Valencià, 1973-1985)</i>	Antònia Cabanilles	València	L'ham	Vector Geogràfic
1985	<i>L'espai del vers jove. Mostra poètica jove 85</i>	Jaume Pérez Montaner	València	Generalitat Valenciana	Vector Cronològic
1987	<i>Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)</i>	Guillem Soler	Palma	Ajuntament de Palma	Vector Geogràfic
1988	<i>Recull de literatura eròtica</i>	Francesc Moll i Camps	Ferrerries	Consell Insular de Menorca	Vector Contingut
1989	<i>Mostra de poesia menorquina</i>	Francesc Florit	Maó	Institut Menorquí d'Estudis	Vector Geogràfic
1989	<i>Antologia onze poetes inèdits</i>	Miquel Àngel Riera	Manacor	La caixa de les Balears, SA NOSTRA	Vector Cronològic
1989	<i>Ser del segle. Antologia dels nous poetes catalans</i>	David Castillo	Barcelona	Empúries	Vector Cronològic
1991	<i>L'escriptor de poesia. Poètica i antologia del vint</i>	Albert Roig Jordi Balcells	Barcelona	Editorial Teide	Vector Cronològic
1991	<i>Camp de mines. Poesia catalana del País Valencià</i>	Francesc Calafat	València	Edicions de la Guerra	Vector Geogràfic

	<i>1980-1990</i>				
1991	<i>Llampecs d'espurnes (Mostra de poesia de l'Alcoià-Comtat)</i>	Enric Balaguer	Alacant	Instituto de Cultura Juan Gil-Albert	Vector Geogràfic
1991	<i>Survivors. Supervivents</i>	Sam Abrams	Barcelona	Institut d'Estudis Nordamericans	Vector Pragmàtic
1992	<i>Poetes del nord. Poesia jove de les comarques del nord del País Valencià (1985- 1991)</i>	Manel Garcia Grau Lluís Meseguer Josep Manuel San Abdón	Borriana	Agrupació Borrianenca de Cultura i Publicacions de la Universitat Jaume I	Vector Geogràfic
1992	<i>Les veus de l'experiència. Antologia de la poesia catalana actual</i>	Jordi Llavina	Barcelona	Columna edicions	Vector Cronològic
1996	<i>Deu poetes d'ara</i>	Dolors Oller	Barcelona	Edicions 62	Vector Cronològic
1997	<i>Bengales en la fosca. Antologia de la poesia valenciana del segle xx</i>	Josep Palomera Almela	Barcelona	Edicions Bromera	Vector Pragmàtic
1999	<i>Contemporànies. Antologia de poetes dels Països catalans</i>	Vinyet Panyella	Tarragona	Institut Català de la Dona	Vector de Gènere

1999	<i>Paisatge emergent. Trenta poetes catalanes del segle XX</i>	Montserrat Abelló, Neus Aguado, Lluïsa Julià, Maria-Mercè Marçal	Barcelona	Edicions de la Magrana	Vector de Gènere
1999	<i>Poetes de Mallorca per la llengua</i>	Paula Fluxà Tomeu Martí	Palma	Joves de Mallorca per la llengua	Vector Geogràfic
2000	<i>Dotze poetes joves valencians</i>	Francesc Calafat Marc Granell	València	Tàndem Edicions	Vector Geogràfic
2001	<i>Sense contemplacions. Nou poetes per al nou segle</i>	Manuel Guerrero	Barcelona	Editorial Empúries	Vector Cronològic
2001	<i>21 poetes del XXI. Una antologia de joves poetes catalans</i>	Ernest Farrés	Barcelona	Proa	Vector Cronològic
2001	<i>Segle 21. Vint-i-una poetes per al segle vint-i-u</i>	Alícia Beltran Pere Perelló	Palma	Centre cultural Capaltard	Vector de Gènere
2001	<i>Tenebra blanca. Antologia del poema en prosa en la literatura catalana contemporània</i>	Sam Abrams	Barcelona	Proa	Vector Formal

2002	<i>2002, una antologia de joves poetes menorquins</i>	Àngel Mifsud Ciscar Joan F. López Casasnovas	Maó	Institut Menorquí d'Estudis	Vector Geogràfic
2002	<i>La mirada llegida. Antologia de poesia visual valenciana</i>	J. Ricart	València	Asociación Náyade	Vector Formal
2003	<i>Poetry in the Balearic Islands at the end of the Millennium/ La poesia a les Balears al final del mil·lenni</i>	Pere Rosselló Bover	Palma	Edicions Documenta Balear	Vector Pragmàtic
2003	<i>Antologia de poesia catalana femenina</i>	Carme Riera	Barcelona	Editorial Mediterrània	Vector de Gènere
2004	<i>Imparables. Una antologia</i>	Sam Abrams Francesco Ardolino	Barcelona	Proa	Vector Cronològic
2005	<i>Vi(r)us</i>	J. M. Calleja	Barcelona	Edicions fet a mà	Vector Formal
2006	<i>10 poetes mallorquins dels anys 70</i>	Pere Rosselló Bover	Palma	Hora Nova	Vector Geogràfic
2006	<i>Entre dos mil·lennis. 16 poetes de les darreres dècades</i>	Pere Rosselló Bover	Palma	Diari de Balears	Vector Cronològic

2008	<i>Pedra foguera. Antologia de poesia jove dels països catalans.</i>	Grup Pèl Capell	Palma	Edicions Documenta Balear	Vector Cronològic
2008	<i>Eròtiques i despentinades. Un recorregut de cent anys per la poesia catalana amb veu de dona</i>	Encarna Sant-Celoni i Verger	Tarragona	Arola Editors	Vector de Gènere
2010	<i>Nou de set. Antologia de poetes illenques</i>	Susanna Rafart	Palma	Heptaseven Editores	Vector de Gènere
2011	<i>Ningú no ens representa. Poetes emprenyats</i>	Anna Muro i Rodríguez Manel Subirats i Costa	Sabadell	Setzevents	Vector Contingut
2012	<i>Paraula encesa. Antologia de poesia catalana dels últims cent anys</i>	Pere Ballart Jordi Julià	Barcelona	El far de Viena	Vector Cronològic
2013	<i>Versos per la llengua. Trenta-cinc veus poètiques d'Eivissa i Formentera</i>	Ariadna Ferrer Guillem Alfocea	Maó	Editorial Arrela	Vector Geogràfic
2013	<i>Donzelles de l'any 2000. Antologia de dones poetes dels Països Catalans</i>	Noèlia Díaz Vicedo Sandra D. Roig	Barcelona	Editorial Mediterrània	Vector de Gènere

2014	<i>Amb accent a la neutra. Antologia de dones poetes a Mallorca</i>	Maria Antònia Massanet Aina Riera	Palma	Lleonard Muntaner, Editor	Vector de Gènere
2014	<i>Assumiràs la veu. Antologia de poemes per la llibertat</i>	Pau Vadell i Vallbona	Barcelona	Edicions Terrícola	Vector Contingut
2014	<i>Versos per la llengua. Norantatres veus poètiques de Mallorca</i>	Ariadna Ferrer Guillem Alfocea	Maó	Editorial Arrela	Vector Geogràfic
2018	<i>Amors sense casa. Poesia LGBTQ catalana</i>	Sebastià Portell	Barcelona	Angle editorial	Vector de Gènere
2018	<i>Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018</i>	Vicenç Altaió J. M. Sala-Valldaura	Barcelona	Proa	Vector Cronològic

DOCUMENT ANNEX 2

La següent taula consisteix en una llista de les antologies que conformen el nostre corpus i conté la següent informació de cada obra: títol de l'antologia, quantitat de poetes antologats, quantitat de poetes que s'adiuen amb els nostres criteris (és per això que de vegades apareixen dos números) i nom dels poetes que apareixen a l'antologia (independentment de si compleixen els criteris de selecció del corpus o no). Juntament amb el nom dels poetes, entre parèntesi, es fa menció a la quantitat de poemes amb els quals és representat el poeta.

TÍTOL	NOMBRE D'AUTORS	LLISTA D'AUTORS I QUANTITAT DE POEMES
--------------	------------------------	--

<i>Carn fresca. Poesia valenciana jove, 1974</i>	10	Josep Lluís Fos (13), Domènec Canet (8), Jesús Huguet (13), Josep Lozano (10), Josep Piera (7), Rafael Ventura-Melià (8), Vincent Franch (12), Josep Lluís Bonet (6), Joan Navarro (14), Salvador Jàfer (13)
<i>Quarta antologia 1976-1977</i>	18	Antoni Alomar i Perelló (1), Xavier Amorós i Corbella (3), Bertran Aragó (2), Carles Cascante i Serratosa (1), Josep Dalmases i Besora (2), Joan Manuel i Homar (1), Alfred Martínez i Sanz (1), Màxim Muñoz i Duran (2), Antoni Nomen i Xatruch (1), Rafael Oliver i Piguillen (1), Jaume Pérez i Camps (1), Xavier Pons i Delclòs (1), Joan M. Puigvert i Romaguera (2), Núria Roig i Esteve (1), Àngel Sans i Vilaseca (1), Salvador Tarragona i Comabella (1), Teresa D'Arenys (4), Montserrat Tirbió i Lucas (1)
<i>Poetes d'Eivissa</i>	8	Antoni Marí (4), Toni Roca (5), Francesc Parcerisas (5), Josep M. Sala-Valldaura (5), Josep Marí (3), Isidor Marí (3), Pere Planells (2), Jean Serra (1)
<i>Primera antologia de poetes del Maresme</i>	24	Esteve Albert i Corp (4), Ventura Ametller (6), Teresa d'Arenys (9), M ^a Àngels Ballbé i Aumallé (4), Josep Bras (2), Jem Cabanes (7), Fèlix Cucurull (5), Salvador Espriu (10), Joan Font (4), Jordi Garcia (4), Isidre Julià (2), Josep Lladó (1), Jaume Llenas (5), Albert Manent (5), Marià Manent (10), Josep M ^a Mercader (3), Salvador Moragas (6), Martí Peran (4), Valerià Pujol (8), Narcís Ramió (7), Martí Rosselló (8), Mossèn Pere Ribot (7), Salvador Solé (1), Rafel Vallbona (2)
<i>La nova poesia catalana</i>	15	Feliu Formosa (13), Marta Pessarrodona (10), Narcís Comadira (14), Salvador Oliva (10), Francesc Parcerisas (12), Pere Gimferrer (11), Josep Piera (10), Ramon Pinyol (14), Josep Albertí (10), Joan Navarro (9), Xavier Bru de Sala (12), Miquel Desclot (9), Maria-Mercè Marçal (11), Miquel de Palol (11), Marc Granell (11)
<i>Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)</i>	54	Josep Espunyes (2), Marc Granell (1), Jaume Pérez Muntaner (1), Josep Elias (2), Maria Mercè Marçal (1), Anton Carrera (1), Lluís Solà (1), Valeria Pujol (2), Ricard Creus (1), Damià Huguet (2), Francesc Parcerisas (7), Josep Manuel Palomero (1), Marta Pessarrodona (1), Sergimon Serrallonga (2), Narcís Comadira (3), Jordi Domènech (1), Miquel Bauçà (2), Miquel de Palol (3), Josep- Ramon Bach (2), Àngel Terrón (4), Feliu Formosa (4), Salvador Oliva (1), Pere Fons (2), Pep Vila (2), Ramon Pinyol (6), Salvador Jàfer (2), Josep M. Fulquet (2), Damià Pons (1), Rafael Ventura- Melià (1), Biel Mesquida (1), Jaume Creus (1), Lluís Urpinell (1),

		Jaume VallcorbaPlana (3), Josep Albertí (3), Jaume Medina (1), Miquel Desclot (4), Jem Cabanes (1), Miquel Bach (2), Pere Gimferrer (5), Antoni Munné (1), Antoni Marí (1), Joan Navarro (2), Josep Piera (1), Gaspar J. Urbam (1), Josep Lluís Bonet (1), Jaume Pont (1), Albert Ràfols Casamada (3), Xavier Bru de Sala (1), Andreu Cloquell (1), Andreu Morell (1), Víctor Sunyol (1), Carles H. Mor (1), Antoni Tàpies-Barba (1).
<i>Entranyes per a l'augur (Antologia de jove poesia catalana al baix Vinalopó-1980)</i>	11	Josep Manuel Blasco (8), Serafí Boix (4), Maite Coves (6), Susi Fernández i Sempere (8), Antoni Gonzàlvez i Navarro (8), Joan Antoni Macià (7), Joan Carles Martí i Casanova (9), Antoni Mas i Miralles (8), Júlia Planelles i Planelles (8), Carles Sanchis (5), Biel Sansano i Belso (8)
<i>Brossa nova. Poetes valencians dels 80</i>	23	Cristòfor Aguado (1), Josep Manuel Blasco (4), Jordi Botella (1), Juli Camarasa (4), Josep Joan Conill (6), Maite Coves (5), Antoni Defez (6), Isabel Dolç (1), Josep Antoni Fluixà (3), Javier González (1), Antoni González Navarro (5), Manuel Joan Arinyó (5), Gemma Lluch (1), Joan Carles Martí i Casanova (3), Angel Montesinos López (5), Jaume Morrell Garrigós (7), Miquel Nadal i Tàrrega (5), Carmel Navarro i Belmonte (7), Jordi Querol (3), Lluís Roda (3), Pasqual Sanchis Colomina (2), Biel Sansano (5), Wences Ventura (1)
<i>Resposta de Mallorca al decret de Nova Planta. Mostra de poesia</i>	42/43	Francesc Aguiló Tarongí (3), Josep Albertí (1), Antoni Alomar (2), Vicenç Altaió (2), Joan Argente (1), Joan Barceló (1), Adolf Beltran (1), Miquel Bota Totxo (2), Joan Brossa (2), Joan A. Caimari (2), Anton Carrera (1), Francesc Casasnovas (2), Ricard Creus (1), Salvador Espriu (2), Joan A. Estades de Montcaine (2), Pere Font (1), Marc Granell (2), Damià Huguet (3), Gaspar Jaén i Urbán (1), Rafel Jaume (1), Josep Maria Llompарт (3), Joan Manresa (1), Jaume Morell (1), Llorens Moyà (1), Antoni Nadal (1), Josep Noguerol (1), Joan Noves (2), Josep Maria Palau i Camps (1), Joan Palau (1), Josep Piera (1), Damià Pons i Pons (1), Narcís Ramió i Diumenge (2), Pere Reinés (1), Antoni Reinés i Ponç (1), Maria Riera (2), Miquel Àngel Riera (1), Pere Rosselló (2), Manuel Santos Sánchez (3), Antoni Socies i Cladera (1), Àngel Terrón (1), Rafel Vallbona (2), Gabriel Vicens (2) i Andreu Vidal (1)

<i>Antologia. Poetes joves de Manacor</i>	6	Joan Pere Cerrato (1[llarg]), Francesc J. Cubells (7), Pere Fullana (7), Gabriel Juan (11), Lluís Massanet (12), Joan B. Nadal (9)
<i>Mostres de poesia jove</i>	37	Pere Aguiló, Jaume Bailon, Carles L. Clapés, La crème de la crème T.D. F. Ltd, Fedra, La góndola del canuto, Hubert, Lluís Juncosa (2), F. Magraner i Frau, Josep Noguerol (2), Josep Rebon, Francesc Sastre, Antoni Reinés i Ponç, Antoni Sociés, Àngel Terron (2), Andreu Vidal, Joana Maria Vives, Pere Aguiló, Antoni Ambrós, A. Bayard, Pere Fullana, Jaume Morell i Garrigós, Antoni Nadal, Guerau Oliver Mir, Mestre Portes, Miquel Rosselló, Pere Rosselló, Tessar, Joan Buades, Vicenç Calonge i Gustà, Antoni X. Colom, Miquel Àngel Ll., G de Malalda, Frederic Manuel, Antoni Mas, Margarida Obrador i Torres, Antoni G. Olivares [De la resta de poetes hi ha un poema]
<i>6 poetes 83</i>	6	Vicent Berenguer i Micó (10), Hermínia Mas (9), Antoni Pladevall (7), Sara Pujol (11), Jordi Ribas (10), F. Xavier Rivero i Torruella (8)
<i>La vella pell de l'alba (Poesia catalana al País Valencià, 1973-1985)</i>	12	Jaume Pérez Montaner (13), Josep Piera (9), Andreu Morell (8), Pere Bessó (9), Joan Navarro (11), Vicent Salvador (9), Gaspar Jaén i Urban (10), Marc Granell (9), Josep M. Palomero (8), Salvador Jàfer (10), Fina Cardona (9), Manuel Rodríguez Castelló (8)
<i>L'espai del vers jove. Mostra poètica jove 85</i>	33	Pasqual Alapont (7), Montserrat Anfruns (5), Juli Avinent (5), Josep Ballester (7), Tomàs Belaire (7), Vicent Berenguer (8), Josep M. Blasco (5), Joan F. Bolufer (5), Lluís Buesso i Galera (10), Josep Vicent Clar (8), Maite Coves (8), Albert Dasí (3), Antoni Defez (8), Isabel Dolç (8), Josep Eustaqui i Martínez (3), Josep A. Fluixà (9), Francesc Fontana Espinosa (6), Pep Gallart (3), Francesc García Donet (5), Ramon Guillem (7), Manuel Joan i Arinyó (8), Pep Ricard Leal (7), Gemma Lluch Crespo (8), Víctor Mansanet (3), Anna Montero (6), Àngel Montesinos (7), Jaume Morell (6), Vicent Partal (4), Manuel Pérez Saldanya (4), Lluís Roda (9), Lluís Solera (9), Enric Sòria (7), Antoni Torregosa (4)
<i>Antologia de poetes balears (De la Postguerra als</i>	18/19	Miquel Forteza (2), Blai Bonet (13), Llorenç Moyà (10), Josep Maria Llompart (13), Jaume Vidal Alcover (11), Marià Villangómez (13), Miquel Àngel Riera (1), Bartomeu Fiol (5), Jaume Pomar (4), Miquel Bauzà (13), Josep Albertí (4), Damià Pons (4), Damià Huguet (4), Biel Mesquida (5), Àngel Terron (5), Antoni Marí (4), Andreu Vidal

<i>nostres dies</i>		(5), Valentí Puig (5), Pere Font (3)
<i>Recull de literatura eròtica</i>	8	Pere Xerxa (4), Damià Borràs (1), Antoni Català (2), Biel Mercadal (5), Gustau Juan (1), Pere Gomila (4), Xec Florit (1), Jaume Murillo (4)
<i>Mostra de poesia menorquina</i>	16	Damià Borràs (5), Andreu Bosch i Mesquida (5), Antoni Català Campins (2), Damià Coll (3), Antoni Deig i Clotet (4), Llorenç Ferrer Monjo (3), Francesc Florit (3), Pere Gomila i Bassa (8), Gustau Juan i Benejam (6), Iskra Ligüere Casals (2), Biel Mercadal i Al·lès (7), Antoni Moll Camps (3), Jaume Murillo i Orfila (2), Antoni Taltavull Bosch (4), Jordi Vivet i Ballart (1), Pere Xerxa (8)
<i>Antologia onze poetes inèdits</i>	11	Guillem Femenias (8), Maria Antònia Fernández (8), Antoni Ferrer i Ferrer (12), Jaume Galmés i Riera (10), Joan Anselm Ginard (10), Joan Gomila i Gaià (10), Andreu Mascaró (10), Joan Riera (5), Cristina Salom i Ferrer (6), Pere J. Santandreu (8), Joan Rosselló-Màrvel (11)
<i>Ser del segle. Antologia dels nous poetes catalans</i>	18	Andreu Vidal (7), Manuel Castaño (4), Rafael Vallbona (6), Albert Roig (8), Carles Torner (8), Jaume Subirana (6), Josep Ballester (5), Jordi Cornudella (4), Ramon Guillem (7), Carles Sanuy (4), Pau Joan Hernández (4), Isidre Martínez (7), Margalida Pons (7), Xavier Lloveras (10), Xulio Ricardo Trigo (4), Imma Sarduc (6), Hèctor Moret (6), Vicenç Llorca (5)
<i>L'escriptor de poesia. Poètica i antologia del vint</i>	57/71	Miquel Costa i Llobera, Joan Alcover, Joan Maragall (1), Maria Antònia Salvà, Gabriel Alomar, Guerau de Liost, Josep Carner, Miquel de Palol, Josep M. Junoy, Clementina Arderiu, Carles Riba, J. V. Foix, Joan Salvat-Papasseit, Josep M. de Sagarra, Marià Manent, Pere Quart, Tomàs Garcès, Salvador Dalí, Agustí Bartra, Màrius Torres, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Salvador Espriu, Joan Teixidor, Marià Villangómez, Joan Vinyoli Josep Palau i Fabre, Joan Brossa, Joan Perucho, Jordi Pere Cerdà, Guillem Viladot, Joan Fuster, Gabriel Ferrater, Vicent Andrés Estellés, Joan Ferraté, Jordi Sarsanedas, Josep M. Llompart, Blai Bonet, Màrius Sampere, Miquel Martí i Pol, Segimon Serrallonga, Gerars Vergès, Zoraida Burgos(1), Feliu Formosa (1), Lluís Alpera, Joan Margarit, Miquel Bauçà, Marta Pessarrodona, Miquel de Renzi, Carles Hac Mor, Salvador Oliva, Narcís Comadira, Francesc Parcerisas, Antoni Marí, Pere Gimferrer, Damià Huguet (1), Jaume Pont, J. M. Sala-Valldaura, Josep Piera, Euald Puig, Joan Navarro, Xavier Bru de Sala, Maria Mercè Marçal, Àngel Terron, David Jou, Marc Grranell, Vicent Altaió, Salvador Jàfer,

		Perejaume (3), Andreu Vidal, Xavier Lloveras, Jordi Cornudella [De la resta de poetes hi ha 2 poemes]
<i>Camp de mines. Poesia catalana del País Valencià 1980-1990</i>	10	Josep Ballester, Vicent Berenguer, Manuel García i Grau., Ramon Guillem, Isidre Martínez Marzo, Anna Montero, Teresa Pascual, Lluís Roda, Enric Sòria, Xulio Ricardo Trigo [Cada poeta té 8 poemes]
<i>Llampecs d'espurnes (Mostra de poesia de l'Alcoià-Comtat)</i>	19	Àngel Fabregat (5), Adrià Espí (1), Ovidi Montllor (2), Francesc Bernàcer (4), Francesc Ferrando (8), Josep Sou (11), Joan Tomàs Jordà (9), Alexandre Agulló (6), Vicent Berenguer (9), Vicent Valls (5), Joan Climent Fullana (4), Manuel Rodríguez- Castelló (6), Jordi Botella (2), Josep Lluís Rico (6), Dolors Sanchis Alós (10), Rufino Martí Montllor (6), Joaquim Espinós (6), Dolo Font (6), Francesc Camarasa (3)
<i>Survivors. Supervivents</i>	8/9	Maria Antònia Salvà (6), Clementina Arderiu (4), Rosa Leveroni (6), Montserrat Abelló (5), Felícia Fuster (3), Maria Àngels Anglada (3), Marta Pessarrodona (7), Margarita Ballester (5), Maria- Mercè Marçal (6)
<i>Poetes del nord. Poesia jove de les comarques del nord del País Valencià (1985- 1991)</i>	23	Marisol González i Felip (6), Pasqual Mas i Usó (6), Josep Igual i Febrer (6), Antoni Vizcarro (6), Manel Garcia i Grau (6), Adolf Piquer (6), Enric Portalés, Xavier Arín, Joan J. Conill., J. Francesc Gregori, J. Francesc Gil, Ladis Fuentes, Josep Lluís Peris, Antoni J. Xaler, Vicent Coll, Pilar Florés, Júlia Lavèrnia Grau, Ruth Bono Palomar, Abel Forner, Reis Lliberòs, Josep Porcar Museros, Eva Sales Ortiz i Glòria Mulet [La resta de poetes tenen un poema]
<i>Les veus de l'experiència. Antologia de la poesia catalana actual</i>	8	Joan Margarit (15), Marta Pessarrodona (12), Narcís Comadira (14), Francesc Parcerisas (11), Pere Rovira (9), Miquel de Palol (6), Marc Granell (9), Àlex Susanna (16)
<i>Deu poetes d'ara</i>	10	Blai Bonet (10), Miquel Martí i Pol (14), Feliu Formosa (19), Joan Margarit (19), Miquel Bauçà (25), Marta Pessarrodona (15), Narcís Comadira (19), Antoni Marí (5), Francesc Parcerisas (13), Pere Gimferrer (20)

<p><i>Bengales en la fosca. Antologia de la poesia valenciana del segle xx</i></p>	<p>16 i 26 [Es corresponen als poetes dels dos apartats de l'antologia analitzats]</p>	<p>Joan Navarro, Salvador Jàfer, Josep Piera (2), Jaume Pérez Montaner (2), Gaspar Jaén i Urban, Rafael Ventura Melià, Marc Granell, Josep Fèlix Escudero, Pere Bessó, Josep Palomera, Fina Cardona, Manuel Rodríguez Castelló, Antoni Matutano, Josep Bonet, Andreu Morell, Vicent Salvador, Enric Sòria, Toni Mestre, Anna Montero, Vicent Alonso, Antoni Ferrer Perales, Lluís Messeguer, Joan Vicent Clar, Vicent Berenguer, Ramon Guillem. Josep Ballester, Maria Soledat González, Eduard J. Verger, Maria Fullana, Pasqual Mas i Usó, Francesc Collado, Xulio Ricardo Trigo, Isidre Martínez Marzo, Josep Igual, Teresa Pasqual, Lluís Roda, Manuel García Grau, Josep Lluís Roig, Josep Porcar, Antoni Gómez i Giménez, Vicent Coll, Joan-Elies Adell [La resta de poetes tenen un poema]</p>
<p><i>Contemporànies. Antologia de poetes dels Països catalans</i></p>	<p>52</p>	<p>Montserrat Abelló (12), Concepció G. Maluquer (4), Felícia Fuster (9), Esther Martínez Pastor (6), Maria Beneyto (9), Àngels Cardona (6), Renada-Laura Portet (5), Carme Guasch (6), Maria Oleart (5), Maria Àngels Anglada (12), Quima Jaume (10) Zoraida Burgos (5), Rosa Fabregat (8), Remei Margarit i Tayà (2), Olga Xirinacs (11), Pilar Cabot (3), Josefa Contijoc (2), Marta Pessarodona (10), Margarida Ballester (6), Coloma Lleal (5), Maria del Mar Bonet (6), Assumpció Forcada (4), Elvira Pomar (1), Maria Antònia Grau (1), Teresa Costa-Gramunt (6), Montserrat Rodés (7), Teresa d'Arenys (5), Maria Mercè Marçal (12), Teresa Pasqual (10), Anna Montero (7), Vinyet Panyella (7), Cèlia Sànchez Mústich (10), Sílvia Aymerich (2), Fina Cardona (1), Maria Rosa Font i Massot (8), Maria Fullana (3), Joana Lladó (2), Júlia Ferrer (2), Hermínia Mas (1), Dolors Miquel (3), Imma Sarduc (4), Susanna Rafart (5), Anna Dodas (5), Joana Bel (4), Margalida Pons (5), Eva Rumí (2), Gemma Gorga (2), Maria Josep Escrivà (2), Helena Porteros i Liroz (3), Sílvia Tarragó i Castrillón (5), Antònia Arbona (2), Júlia Zabala (6)</p>
<p><i>Paisatge emergent. Trenta poetes catalanes del segle XX</i></p>	<p>28/30</p>	<p>Maria-Antònia Salvà (12), Clementina Arderiu (13), Simona Gay (7), Rosa Leveroni (7), Cèlia Viñas (6), Concepció G. Maluquer (6), Montserrat Abelló (14), Felícia Fuster (8), Maria Beneyto (8), Renada-Laura Portet (5), Maria Oleart (8), Maria Àngels Anglada (12), Zoraida Burgos (8), Rosa Fabregat (7), Quima Jaume (8), Olga Xirinachs (9), Josefa Contijoch (6), Marta Pessarodona (10), Margarita Ballester (7), Montserrat Rodés (7), Maria-Mercè Marçal (14), Teresa d'Arenys (7),</p>

		Teresa Pascual (8), Vinyet Panyella (5), Anna Montero (7), Cèlia Sánchez-Mústich (5), Maria Fullana (6), Imma Sarduc (4), Anna Dodas (6), Margarida Pons (5)
<i>Poetes de Mallorca per la llengua</i>	105	Miquel Colom, Xavier Abraham, Joan Adrover, Oscar Aguilera, Magdalena Albertí, Àngela Alemany, Sebastià Alzamora, Joan Barceló, Antoni Bauçà, Miquel Bauçà, Xisco Bellés, Alícia Beltran, Sebastià Bennàssar, Miquel Bezares, Maria del Mar Bonet, Salvador Bonet, Rafel Bordoy, P. Bosch, Miquel Bota, Maite Brazales, Andreu Caballero Romero, Jaume Caldentey, Vicenç Calonge, J.A. Calvo, Caterina Canyelles, Hilari de Cara i Casaleiz, Miquel Cardell, Àngels Cardona, Carme Castells, Maria del Mar Cortina, Rafel Crespí, El Saure, Andreu Escales, Miquel Ferrà i Martorell, Maite Ramón i Ferrer, Aina Ferrer Torrens, Bartomeu Fiol, Biel Florit, Víctor Gayà, Antoni J. Fuster, Pere Gil, Helena Girauta Reus, Andreu Gomila, Toni Gomis Juan, Antoni Joan Font, Miquel Julià i Prohens, Pep Lladó, Miquel Àngel Lladó Ribas, Miquel Àngel Llauger, Miquel López Crespí, Lluís Maicas, Joan Manresa, Francesc Manresa i Manresa, Iolanda Marroig Pons, Tomeu Martí i Florit, Joan Tomàs Martínez, Salvador Martínez, Lluc Matas, Jaume Mateu i Martí, Biel Mesquida, Bartomeu Sureda, Llorenç Móra, Pere Morey i Servera, Antoni Nadal, Bernat Nadal, Josep Noguerol, Joan Miquel Oliver., Jaume Oliver Ferrà, Bernat Oliver i Font, Pere Orpí Ferrer, Pere Antoni, Joan Perelló Ginard, Miquel Àngel Plomer i Riutort, Jaume Pomar, Arnau Pons, Damià Pons i Pons, Antoni Riera, Antoni Rodríguez Mir, Toni Roig, Jaume Rosselló, Pere Rosselló Bover, Guillem Rosselló i Bujosa, Catalina Maria Sala i Barceló, Gabriel de la ST Sampol, Sebastià Sansó, Jaume Santandreu, Jordi Sastre i Cursach, Maria Victòria Secall i de Fermentino, Ramon Sedano Porcel, Toni Seguí Bennàssar, Antònia Serrano Darder, Pere Bru Serrano i Darder, Lluís Servera, Francesc Sobreviela Silvente, Miquel Socies vves, J.M. Suassi, Miquel Àngel Sureda Massanet, Àngel Terron i Homar, Maria Neus Triay, Matias Tugores Garau, Antoni Vidal Ferrando, Jaume Vidal Forteza, Àlex Volney, Antoni Xumet Rosselló, “Un concarrí a l’exili” [Cada poeta té un poema]
<i>Dotze poetes joves valencians</i>	12	Joan- Elies Adell, Maria Josep Escrivà, Josep-Ignasi Granero, Joan Gregori i Albiol, Antoni Martí, Begonya Mezquita, Alexandre Navarro,

		Josep Porcar, Ramon Ramon, Josep Ribera, Josep Lluís Roig, Júlia Zabala [De tots els poetes hi ha 10 poemes]
<i>Sense contemplacions. Nou poetes per al nou segle</i>	9	Carles Hac Mor, Enric Casasses, Víctor Sunyol, Andreu Vidal, Albert Roig, Xavier Lloveras, David Castillo, Jordi Cornudella, Arnau Pons [Cada poeta té nou poemes]
<i>21 poetes del XXI. Una antologia de joves poetes catalans</i>	21	Joan-Elies Adell (3), Sebastià Alzamora (3), Antònia Arbona (4), Miquel Bezares (5), Hèctor Bofill (4), David Escamilla (4), Maria Josep Escrivà (4), Josep Manuel Esteve (4), Manuel Forcano (5), Iban L. Llop (5), Txema Martínez Inglés (4), Pere Joan Martorell (4), Vicent Nàcher (4), Alexandre Navarro (4), Josep Porcar (4), Ramon Ramon (5), Josep Lluís Roig (4), Jordi Valls (4), Amadeu Vidal i Bonafont (4), Antoni Xumet (4), Júlia Zabala (4)
<i>Segle 21. Vint-i-una poetes per al segle vint-i-u</i>	21	Joana Bel i Oleart (3), Rosa Igàrtua i Mollfuleda (6), Carme Bennàssar Ferragut (4), Sílvia Tarragó i Castrillón (5), Elena Porteros i Liroz (7), Maria Josep Escrivà i Vidal (4), Antònia Arbona i Santamaria (3), Sussanna Lliberós i Cubero (5), Julia Zabala i Tomàs (4), Francesca Pons Ortega (4), Patrícia Pardo Pescador (4), Alícia Beltran i Jordà (3), Monserrat Costas Palomo (4), Núria Martínez i Vernis (2), Lluçia Ramis i Laloux (6), Maite Brazales Vila (4), Immaculada Simon de León (5), Encarnació Quetglas Ortega (4), Antònia M ^a Fiol i Cantallops (4), Alícia Hinarejos Parga (4), Anna Peris Gil (4), Laura Miró i Gales (8)

<p><i>Tenebra blanca. Antologia del poema en prosa en la literatura catalana contemporània</i></p>	<p>81</p>	<p>Xavier Abraham (2), Josep Albertí (1), Vicent Alonso (4), Vicenç Altaió (3), Vicent Andrés Estellés (2), Raimon Àvila (2), Raimon Balasch (2), Margarita Ballester (3), Agustí Bartra (), Miquel Bauçà (), Vicent Berenguer (4), Isabel Bes (2), Miquel Bezares (1), Josep Bonet (2), Jaume Bosquet (2), Joan Brossa (), Lluís Calderer (1), Carles Camps Mundó (1), Josep Capilla (), Enric Casasses (3), Antoni Clapés (), Vicent Coll (2), Narcís Comadira (1), Roger Costa-Pau (2), Ricard Creus (2), Jordi Domènech (2), Quim Espanol (4), Bartomeu Fiol (3), Gabriel Florit (2), J.V. Foix (), Manuel Forcano (3), Feliu Formosa (4), Joan Fortuny (2), Pere Gimferrer (1), Patrick Gifreu (4), Joaquim Horta (1), Damià Huguet (1), Mercè Ibarz (1), Salvador Jàfer (4), Josep M. Llompart (), Antoni Marí (2), Isidre Martínez Marzo (2), Biel Mesquida (3), Carles Miralles (5), Carles H. Mor (3), Joan Navarro (5), Josep Palau i Fabre (), Francesc Parcerisas (4), Perejaume (4), Jaume Pérez Montaner (4), Joan Perucho (3), Marta Pessarrodona (), Marcel Pey (1), Josep Piera (1), Jaume Pomar (4), Arnau Pons (2), Ponç Pons (3), Francesc Prat (), Valentí Puig (2), Antoni Puigverd (3), Albert Ràfols-Casamada (), Jordi Ribas (2), Montserrat Rodés (2), Albert Roig (5), Josep Lluís Roig (1), Pep Rosanes-Creus (1), Pere Rovira (1), Joaquim Sala-Sanahuja (3), Josefina Salord (1), Marius Sanpere (2), J.N. Santaaulàlia (3), Jordi Sarsanedas (1), Segimon Serrallonga (), Lluís Solà (5), Victor Sunyol (5), Àlex Susana (1), Antoni Tàpies-Barba (3), Àngel Terron (4), Amadeu Vidal i Bonafont (1), Antoni Vidal Ferrando (4), Julia Zabala (1)</p> <p>[Els poetes sense cap indicació, tenen sis poemes]</p>
<p><i>2002, una antologia de joves poetes menorquins</i></p>	<p>9</p>	<p>Guillem Alcocea (11), Òscar Bagur (8), Joel Bagur (9), Sergi Cleofé (7), Clara Elorduy (8), Pau Janer (8), Sílvia Pons (10), Biel Pons (8), Tomeu Trunyol (9)</p>
<p><i>La mirada llegida. Antologia de poesia visual valenciana</i></p>	<p>22</p>	<p>Alfonso López Gradolí, Carlos Albi, Manel Costa, Bartolomé Ferrando, Josep Sou, José-Carlos Beltrán, Francisco Pérez, Carlos Cano, Salvador Pérez, Nieves Salvador, Andrés Llopis, Lluís Antoni Navarro, Antoni Albalat, Mª Jesús Montía, Chele Esteve, Raül Gálvez, Ramón Giménez, A. S. Xenon, Laura Giménez, Miquel Martínez, J. Ricart, Jesús Maestro</p> <p>[Tots els poetes tenen tres poemes]</p>

<p><i>Poetry in the Balearic Islands at the end of the Millennium/ La poesia a les Balears al final del mil·lenni</i></p>	<p>50</p>	<p>Rafael Jaume (3), Guillem d'Efak (3), Miquel Àngel Riera (3), Bartomeu Fiol (3), Pere Orpí (2), Rafel Bordoy (2), Jaume Santandreu (2), Miquel Bauçà (3), Margarita Ballester (2), Jaume Pomar (3), Guillem Cabrer (3), Antoni Marí (2), Antoni Roca Pineda (1), Gabriel Florit (3), Antoni Vidal Ferrando (3), Hilari de Cara (3), Damià Huguet (3), Rafel Socias Company (2), Miquel López Crespí (2), Biel Mesquida (2), Josep Marí (3), Isidor Marí (1), Gustau Juan Benejam (1), Valentí Puig (2), Josep Albertí (2), Bernat Nadal (3), Damià Pons (2), Jean Serra (3), Joan Francesc López Casanovas (1), Guillem Soler (2), Pere Gomila (3), Lluís Maicas (1), Joan Perelló Ginard (2), Àngel Terron (3), Ponç Pons (3), Damià Borràs (1), Miquel Cardell (2), Antoni Nadal (2), Andreu Vidal i Sastre (3), Manuel-Claudi Santos (2), Francesc Florit (1), Miquel Àngel Llauger (2), Arnau Pons (2), Margalida Pons (2), Miquel Bezares (2), Antònia Arbona (1), Antoni Xumet Rosselló (2), Sebastià Alzamora (2), Pere Joan Martorell (2), Manel Marí (1)</p>
<p><i>Antologia de poesia catalana femenina</i></p>	<p>13/15</p>	<p>Maria Antònia Salvà (5), Clementina Arderiu (5), Rosa Leveroni (3), Cèlia Viñas (4), Montserrat Abelló (8), Felícia Fuster (3), Maria Beneyto (3), Maria Àngels Anglada (4), Quima Jaume (3), Marta Pessarrodona (5), Maria Mercè Marçal (5), Teresa Pasqual (3), Vinyet Panyella (3), Cèlia Sánchez Mústich (3), Margalida Pons (3)</p>
<p><i>Imparables. Una antologia</i></p>	<p>9</p>	<p>Susana Rafart (15), Lluís Calvo (9), Isidre Martínez Marzo (10), Joan-Elies Adell (12), Maria Josep Escrivà (9), Manuel Forcano (17), Sebastià Alzamora (12), Txema Martínez Inglés (12), Hèctor Bofill (15)</p>
<p><i>Vi(r)us</i></p>	<p>32</p>	<p>Albert Ràfols-Casamada, Andreu Terrades, Santi Pau Bertran, Gustavo Vega, Núria-Rosa Cabré, César Reglero, Joaquim Brustenga-etxauri, Bartomeu Ferrando, Xavier Canals, Isabel Jover, Josep Sou, J. M. Calleja, Paco Fanés, José-Carlos Beltrán, Dionís Orrit, Ferran Fernández, Paco Pérez, Pep Segon, F. Xavier Forés, Salva Pérez, Pep Mita, Nieves Salvador, Jordi Badiella, Antoni Albalat, Joan Puche, Lluís Vilaseca, Jean-Sebastien Leblond-Duniach, Sergi Quiñonero, Raül Gàlvez, Miquel Martínez, Daniel Montes i Eduard Escoffet [De tots els poetes hi ha dos poemes]</p>
<p><i>10 poetes mallorquins dels anys 70</i></p>	<p>10</p>	<p>Jaume Pomar (14), Guillem Cabrer (7), Gabriel Florit (11), Miquel López Crespí (13), Jaume Mesquida Sansó (10), Bernat Nadal (11), Damià Pons i Pons (6), Miquel Mestre (10), Guillem Soler</p>

		(6), Joan Perelló (8)
<i>Entre dos mil·lennis. 16 poetes de les darreres dècades</i>	16	Àngel Terron (7), Vincenç Calonge (7), Miquel Cardell (7), Josep Noguerol (6), Antoni Nadal (5), Miquel Àngel Lladó (6), Andreu Vidal (7), Manuel Claudi Santos (3), Margalida Pons (4), Josep Lluís Aguiló (5), Miquel Bezares (6), Àlex Volney (5), Albert Herranz (4), Antoni Xumet (5), Pere Joan Martorell (7), Pere Antoni Pons (3)
<i>Pedra foguera. Antologia de poesia jove dels països catalans.</i>	28	Edgar Alemany, Clara Fontanet Abrines, Ivette Nadal, Blanca Llum Vidal, Anna Enrich, Joan Fullana Company, Joan Tomàs Martínez Grimalt, Laia Martínez i López, Jaume C. Pons Alorda, Pau Vadell i Vallbona, Pau Castanyer i Fe, Àngel Igelmo Segura, Glòria Julià Estelrich, Jordi Nopca, Emili Sánchez-Rubio, Eduard Carmona, Rubén Luzón, Isabel García Canet, Mireia Calafell i Obiol, Martina Escoda i Margenat, Andreu Galan i Martí, Pere Antoni Pons, Ferran López i Abad, Josep Pedrals, Martí Sales i Sariola, Joan Duran i Ferrer, Joan Mahiques Climent, Carles Rebassa [De tots els poetes hi ha 4 poemes]
<i>Eròtiques i despentinades. Un recorregut de cent anys per la poesia catalana amb veu de dona</i>	64/69	Lluïsa Denis i Reverter, Caterina Albert i Paradís, Maria Antònia Salvà, Clementina Arderiu, Maria Ibars, Maria Verger, Rosa Leveroni, Cèlia Viñas i Olivella, Montserrat Abelló, Antònia Abante, Esther Martínez-Pastor, Montserrat Vayreda, Carme Rovira, Carmelina Sánchez-Cutillas, Carme Guasch i Darné, Maria Oleart, Rosa Fabregat, Pilar Canela, Quima Jaume i Carbó, Josefa Contijoch, Montserrat Manent, Margarita Ballester, Mari Chordá, Susanna Toledo, Glòria Simon, Nora Albert, Maria Antònia Secall, Martha Masllorens i Escubós, Àngels Cardona, Maria-Mercè Marçal, Teresa Pascual, Tònia Passola, Anna Montero, Fina Cardona, Isabel Dolç, Montserrat Anfruns, Maria Fullana, Gemma Lluch, Cinta Mulet, Encarna Sant-Celoni, Dolors Miquel, Mireia Mur, Ester Xargay, Anna Aguilar-Amat, Montserrat Butxaca, Marisol González, Anna Dodas, Joana Bel i Oleart, Consol Martínez, Maria Josep Escrivà, Gemma Gorga, Laura López, Begonya Mezquita, Empar Delgado, Mireia Vidal-Conte, Judit Ortiz, Rosa Comes, Meritxell Cucurella-Jorba, Susanna Lliberós, Francesca Pujol, Júlia Zabala, Maite Brezales, Anna Maria Cediell, Lluïcia Ramis, Irene Tarrés, Maria Antònia Massanet, Isabel Garcia i Canet, Laia Noguera, Àngels Gregori [Cada poeta té un poema]

<p><i>Nou de set.</i> <i>Antologia de</i> <i>poetes illenques</i></p>	<p>9</p>	<p>Margarita Ballester, Antonina Canyelles, Maria del Mar Bonet, Àngels Cardona Palmer, Maria Antònia Llabrés, Aina Ferrer, Margalida Pons, Antònia Arbona, Sònia Moll Gamboa [Cada poeta té set poemes]</p>
<p><i>Ningú no ens</i> <i>representa.</i> <i>Poetes</i> <i>emprenyats</i></p>	<p>71</p>	<p>Agnès Prats, Amat Baró, Andreu Galan, Andreu Subirats, Àngel Igelmo, Anna Clarós, Anna Gual, Anna Miralpeix, Anne Bats, Antoni Clapés, Antònia Vicens, Arnau Pons, Bego Ricart, Blanca Llum Vidal, Carles Andreu, Carles Hac Mor, Carles Miralles, Carles M. Sanuy, Carles Rebassa, David Caño, David Castillo, David Ymberson, Dolors Miquel, Enric Casasses, Ester Xargay, Esteve Plantada, Francesc Gelonch, Francesc Josep Vélez, Gabriel Ventura, Isabel Garcia-Canet, Ivette Nadal, Jaume C. Pons, Javier Caballero, Joan Gener, Joan Josep Camacho, Joan Tomàs Martínez, Joan Vinuesa, Jordi Carulla-Ruiz, Jordi Prenafeta, Jordi Valls, Josefa Contijoch, Josep Grifoll, Laia Carreras, Laia Martínez, Lluís Calvo, Lucía Pietrelli, Mari Chordà, Maria Cabrera, Màrius Sampere, Marta Darder, Martí Sales, Martina Escoda, Meritxell Cucurella-Jorba, Miquel Samaranch, Mireia Calafell, Misael Alerm, Montserrat Costas, Núria Martínez-Vernis, Núria Miret, Orlando Guillén, Òscar Rocabert, Pau Vadell, Ramon Boixeda, Ricard Mirabete, Roc Casagran, Sebastià Perelló, Sònia Moya, Víctor Obiols, Víctor Sunyol, Víctor Verdú i Xavier Díez</p>
<p><i>Paraula encesa.</i> <i>Antologia de</i> <i>poesia catalana</i> <i>dels últims cent</i> <i>anys</i></p>	<p>120/150</p>	<p>Joan Maragall (4), Maria Antònia Salvà (3), Gabriel Alomar (2), Jeroni Zanné (2), Guerau de Liost (5), Josep Lleonart (2), Joan Llongueras (1), Llorenç Riber (1), Josep Carner (8), Miquel Ferrà (2), Miquel de Palol (1), Josep Maria López Picó (2), Josep Sebastià Pons (3), Jaume Agelet i Garriga (2), Clementina Arderiu (3), Roser Matheu (2), Joaquim Folguera (1), Ventura Gassol (1), Caries Riba (6), Carles Salvador (2), J V Foix (6), Josep Maria de Sagarra (4), Joan Salvat Papasseit (5), Ferran Soldevila (1), Agustí Esclasans (1), Marià Manent (3), Simona Gay (1), Pere Quart (5), Tomás Garcés (2), Francesc Almela (3), Sebastià Sánchez Juan (1), Rafael Sari (1), Salvador Dalí (1), Armand Obiols (1), Bernat Artola (1), Joan Llacuna (1), Pere Ribot (1), Agustí Bartra (4), Mercé Rodoreda (2), Rosa Leveroni (3), Màrius Torres (5), Joan Sales (2), Miquel Dolç (1), Salvador Espriu (6), Bartomeu Rosselló Pòrcel (3), Marià Villangómez (2), Joan Teixidor (2), Josep Janes (1), Joana Raspall (1), Joan Vinyoli (6), Llorenç Moyà (1),</p>

		<p>Josep Palau i Fabre (3), Montserrat Abelló (2), Joan Brossa (4), Josep Maria Andreu (1), Jordi Pere Cerdà (2), Joan Perucho (1), Felícia Fuster (1), Guillem Viladot (1), Gabriel Ferrater (6), Joan Fuster (1), Albert Ràfols-Casamada (1), Xavier Amorós (1), Ramón Xirau (1), Vicent Andrés Estellés (5), Jaume Vidal Alcover (1), Jordi Sarsanedas (2), Joan Ferraté (2), Josep Maria Llompart (3), Maria Beneyto (2), Blai Bonet (5), Carmelina Sánchez Cutillas (1), Joan Vergés (1), Ricard Creus (1), Màrius Sampere (3), Miquel Martí i Pol (4), Guillem d'Efak (1), Maria Àngels Anglada (2), Miquel Àngel Riera (3), Segimon Serrallonga (2), Lluís Serrahima (1), Francesc Garriga (1), Bartomeu Fiol (2), Quima Jaume (1), Feliu Formosa (2), Francesc Vallverdú (1), Olga Xirinacs (1), Jordi Pàmias (2), Jaume Pérez Montaner (2), Joan Margarit (3), Lluís Alpera (2), Josefa Contijoch (1), Lluís Solà (2), Miquel Bauçà (3), Carles Hac-Mor (1), Raimon (2), Jordi Domènech (1), Marta Pessarrodona (3), Josep Elias (1), Narcís Comadira (3), Ovidi Montllor (2), Quico Pi de la Serra (1), Salvador Oliva (1), Joan Manuel Serrat (2), Jaume Pomar (1), Carles Miralles (2), Antoni Marí (2), Francesc Parcerisas (3), Quim Español (1), Pere Gimferrer (3), Antoni Vidal Ferrando (2), Damià Huguet (2), : Jaume Pont (2), Maria del Mar Bonet (1), Josep Piera (2), Josep Maria Sala-Valldaura (1), Pere Rovira (3), Lluís Llach (2), Vicent Alonso (1), Antoni Clapés (1), Pau Riba (1), Jaume Sisa (1), Valentí Puig (1), Bernat Nadal (1), Enric Casasses (2), Montserrat Rodés (1), Xavier Bru de Sala (1), Miquel Desclot (1), Maria Mercè Marçal (3), Gaspar Jaén (2), Marc Granell (2), Àngel Terron (1), David Jou (1), Miquel de Palol (2), Joan Isaac (1), Vinyet Panyella (1), Vicenç Altaió (1), Celia Sánchez Mústich (1), Anna Montero (1), Víctor Sunyol (1), Ponç Pons (2), Marcel Riera (1), PereJaume (1), Alex Susanna (2), Enric Sòria (1), Antoni Defez (1), Andreu Vidal (1), Ramón Guillem (1), Carles Duarte (1), Albert Roig (1)</p>
--	--	--

<p><i>Versos per la llengua. Trenta-cinc veus poètiques d'Eivissa i Formentera</i></p>	<p>35</p>	<p>Nora Albert, Carme Balanzat, Iolanda Bonet, Antoni Cardona Bonet, Ben Clark, Carles Fabregat, Catalina Ferrer, Maria Teresa Ferrer, Julio Herranz, Gereon Janzing, Bernat Joan, Antoni Marí, Antoni Marí Torres, Isidor Marí, Jordi Marí Tur, Josep Marí, Manel Marí, Joan de Morna, Josep Planells Bonet, Maria Neus Planells, Esteve Portas, Antoni Ribas, Jaume Ribas, Bartomeu Ribes, Mario Riera, Antoni Roca, Pau Sarradell, Emma Segura, Esther Serra, Jean Serra, Marià Torres i Torres, Sonia Torres Planells, Fani Tur Riera, Vicent Tur, Marià Villangómez [De cada poeta hi ha un poema]</p>
<p><i>Donzelles de l'any 2000. Antologia de dones poetes dels Països Catalans</i></p>	<p>27</p>	<p>Sònia Moll Gamboa, Mireia Companys Tena, Jèssica Pujol Duran (5), Mireia Calafell, Mireia Vidal-Conte, Sílvia Bel Fransi (3), Xènia Dyakonova, Montserrat Costas, Sandra Domínguez Roig, Laura Dalmau, Rosa Comes, Raquel Estrada Roig (3), Teresa Bosch Vilardell (1), Sara Bailac i Ardanuy /// Joana Navarro Franco, Noèlia Díaz Vicedo (6), Begonya Pozo, Christelle Enguix, Isabel Garcia Canet (5), Irene Verdú(3), /// Maria Antònia Massanet, Glòria Julià Estelrich (2), Maite Brazales, Fàtima Anglada /// Teresa Colom /// Aurèlia Lassaque (3)/// Anna Cinzia Paolucci (5) [La resta de poetes tenen quatre poemes]</p>
<p><i>Amb accent a la neutra. Antologia de dones poetes a Mallorca</i></p>	<p>19</p>	<p>Antònia Vicens (4), Antonina Canyelles (9), Maria Victòria Secall (5), Àngels Cardona (4), Maria Rosa Llabrés (9), Maria Mercè Domínguez (6), Aina Ferrer (7), Maria Magdalena Gelabert (6), Cristina Salom i Ferrer (6), Roser Amills (7), Maite Brazales (9), Marta Bertran Perelló (7), Glòria Julià Estelrich (8), Annalisa Marí Pegrum (6), Agnès Llobet Deià (6), Irene del Valle de la Sen (8), Joana Abrines (8), Laia Martínez i López (8), Margalida Tous Binimelis (7)</p>
<p><i>Assumiràs la veu. Antologia de poemes per la llibertat</i></p>	<p>33</p>	<p>Misael Alerm, Vicenç Altaió, Sebastià Alzamora, Hèctor Bofill, Mireia Calafell, Lluís Calvo, Miriam Cano, David Caño, Antoni Canu, Enric Casasses, Antoni Clapés, Hilari de Cara, David Figueres, Francesc Garriga Barata, Anna Gual, David Jou, Manel Marí, Pere Joan Martorell, Maria Antònia Massanet, Dolors Miquel, Carles Morell, Bernat Nadal, Joan Navarro, Vinyet Panyella, Jaume Pérez Montaner, Lucia Pietrelli, Jaume C. Pons Alorda, Begonya Pozo, Eduard Ramírez, Marc Romera, Carles Sanuy, Jordi Valls, Mireia Vidal-Conte [De cada poeta hi ha un poema]</p>

<p><i>Versos per la llengua. Norantatres veus poètiques de Mallorca</i></p>	<p>93</p>	<p>Xavier Abraham - Joan Alegret - Gabriel Barceló - Antoni Bauçà - Sebastià Bennasar - Marta Bertran - Miquel Bezares - Rafel Bordoy - Maite Brazales - Joan Buades - Joan Cabalgante - Antoni Caldentey - Vicenç Calonge - Antonina Canyelles- Hilari de Cara - Àngels Cardona - Joan Antoni Cerrato - Nicolau Dols - M. Mercè Domínguez - Antònia Maria Fiol - Aina Ferrer - Gabriel Florit - Jaume Fuster - Jaume Galmés - Víctor Gayà - M. Magdalena Gelabert - Antoni Gost - Joan Guasp - Albert Herranz - Àngel Igelmo - Gabriel Juan - Glòria Julià - Miquel López - Maria Rosa Llabrés - Miquel Àngel Lladó - Miquel Àngel Llauger - Joan Llaneras - Lluís Maicas - Joan Manresa - Tomeu Martí - Laia Martínez - Ricard Martínez - Pere Joan Martorell - Maria Antònia Massanet - Lluís Massanet - Jaume Mateu - Jaume Mesquida - Miquel Mestre - Jaume Munar Bernat Nadal - Josep Noguerol - Miquel Oliver - Jaume Oliver - Bernat Oliver - Pere Orpí - Maria Antònia Perelló - Sebastià Perelló - Joan Perelló - Pere Perelló - Lucia Pietrelli - Josep Pizà - Rosa Planas - Joan Pomar - Jaume C. Pons - Arnau Pons - Damià Pons - Carles Rebassa - Antoni Riera Antoni Rodríguez - Llorenç Romera - Guillem Rosselló - Jaume Rosselló - Pere Rosselló - Cristina Salom - Gabriel de la S.T. Sampol - Emili Sánchez-Rubio - Sebastià Sansó - Jaume Santandreu Carles el Saure - Antoni Sbert - Maria Victòria Secall - Jaume Serra - Lluís Servera - Pere Suau Àngel Terrón - Pau Vadell - Antònia Vicens - Blanca Llum Vidal - Antoni Vidal - Sebastià Vidal Àlex Volney - Antoni Xumet - Mateu Xurí</p> <p>[De cada poeta hi ha un poema]</p>
<p><i>Amors sense casa. Poesia LGBTQ catalana</i></p>	<p>33/34</p>	<p>Maria Antònia Salvà (3), Llorenç Moyà (4), Joan Ferraté (2), Blai Bonet (6), Francesc Garriga (8), Biel Mesquida (3), Josep Piera (2), Josepmiquel Servià (2), Josep Micó (2), Jaume Creus (4), Maria-Mercè Marçal (6), Salvador Jàfer (4), Nora Albert (2), Encarna Sant-Celoni (3), David Vilaseca (1), Consol Martínez (1), Manuel Forcano (3), Sebastià Alzamora (2), Begoña Chorques (1), Sònia Moll (2), Carles Rebassa (4), Bel Olid (4), Ian Bernúdez (2), Eduard Escoffet (1), Martí Sales (1), Mireia Calafell (4), Maria Antònia Massanet (1), Sílvia Bel Fransi (4), Glòria Julià (4), Maria Cabrera (1), Pau Vadell (3), Adrià Targa (4), Maria Sevilla (1) y Guillem Gavaldà (2)</p>

<p><i>Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018</i></p>	<p>231</p>	<p>Carles Santos, Carles Hac Mor, Lluís Solà, Miquel Bauçà, Josefa Contijoch, Jordi Domènech, Antònia Vicens, Marta Pessarrodona, Narcís Comadira, Salvador Oliva, Margarita Ballester, Antoni Ferrer, Jordi Vintró, Antoni Coronzu, Francesc Parcerises, Antoni Marí, Carles Miralles, Pere Gimferrer, Quim Español, Hilari de Cara, Antoni Vidal Ferrando, Damià Huguet, Josep-Ramon Bach, Biel Mesquida, Valentí Gómez i Oliver, Josep Piera, Jaume Pont, Pere Rovira, Vicent Alonso, Antoni Clapés, Carles Camps Mundó, Josep M. Fulquet, Eudald Puig, Carme Pagès, Eduard J. Vergès, Valentí Puig, Ramon Balasch, Josep Albertí, Jaume Creus, Francesc Prat, Montserrat Rodés, Enric Casasses, Josep Bonet, Joan Navarro, Patrick Gifreu, Jean Serra, Gaspar Jaén i Urban, Xavier Bru de Sala, Maria-Mercè Marçal, Miquel Descot, Teresa d'Arenys, Valerià Pujol, Teresa Pascual, Marc Granell, Àngel Terron, David Jou, Joaquim Sala-Sanahuja, Miquel de Palol, Lluís Urpinell, Joan Perelló, Eduard Sanahuja i Yll, Salvador Jàfer, Vinyet Panyella, Anna Montero, Cèlia Sánchez-Mústich, Josep Borrell, Jordi Villaronga, Jordi Guardans, Vicent Bereguer, Víctor Sunyol, Antoni Tàpies-Barba, Ponç Pons, Marcel Riera, Àlex Sussana, Perejaume, Manel Rodríguez-Castelló, Gabriel Planella, Ramon Dachs, Andreu Vidal, Enric Sòria, Antoni Defez, Quim Curbet, Xulio Ricardo Trigo, Carles M. Sanuy, Ramon Guillem, Jordi Larios, Carles Duarte, Manuel Castaño, Albert Roig, Ricard Ripoll, Rafael Vallbona, Hermínia Mas, Xavier Lloveras, Joan Pons, Víctor Obiols, Dolors Miquel, Ester Xargay, Lluís Roda, Josep Balester, Cinta Massip, David Castillo, Xavier Macià, Manuel Garía Grau, Ramon Farrés, Anna Aguilar-Amat, Manuel Ollé, Jordi Cornudella, Ricard García, Susanna Rafart, Lluís Calvo, Joan Rovira, Josep Maria Ripoll, Anna Dodas, JaumeSubirana, Carles Torner, Sebastià Perelló, Isidre Martínez Marzo, Antoni Ibàñez, Klaus Ebner, Felip Costaglioli, Margalida Pons, Vicenç Llorca, Arnau Pons, Josep L. Badal, Roger Costa-Pau, Josep Domènech Ponsatí, Marc Romera, Lluís Servera Sitjar, Josep Lluís Roig, Jaume Galmés, Gabriel de la S.T. Sampol, Josep Lluís Aguiló, Ernest Farrés, Joan Puigdefàbrega, Manuel Forcano, Joan-Elies Adell, Miquel Bezares, Maria Josep Escrivà, Gemma Gorga, Jordi Llavina Jordi Valls, Elies Barberà, Ramon Ramon, Yolanda Esteve Giner, Mireia Vidal-Conte, Antònia Arbona,</p>
---	------------	--

		<p>Melcion Mateu, Xavier Farré, Antoni Xumet Rosselló, Ricard Mirabete, Albert Balasch, Jordi Carula-Ruiz, Jordi Mas, Pere Joan Martorell, Jordi Julià, Txema Martínez, Sebastià Alzamora, Hèctor López Bofill, Robert Llopis, Josep Porcar, Teresa Colom, Meritxell Cucurella-Jorba, Sònia Moll Gamboa, Pere Perelló i Nomdéu, Eduard Batlle, Iban L. Llop, Júlia Zabala, Núria Martínez- Vernis, Marc Masdeu, Josep M. Rodríguez, Anna Patinat, Andreu Gomila, Carles Rebassa, Frances Bononad, Ivan Bruell, Pau Sif, Joan Duran i Ferrer, Àngels Marzo, Josep Pedrals, Eduard Escoffet, Esteve Plantada, Martí Sales, Yannick Garcia, Jordi Oriol, Mireia Calafell, Maria Antònia Massanet, Andreu Galan, Anna Ballbona, Pere Antoni Pons, David Caño, Ramon Boixeda, Isabel Garcia Canet, Silvie Rothkovic, Sònia Moya, Arnau Orobitg, Jaume Munar Ribot, Rubén Luzón, Amat Baró, Míriam Cano, Albert Fornas, Emili Sánche-Rubio, Glòria Julià Estelrich, Laia Llobera, Laia Noguera, Maria Cabrera, Lucia Petrelli, Pau Vadell i Vallbona, Laia Martínez-López, Jaume C. Pons Alorda, Àngels Gregori, Blanca Llum Vidal, Núria Armengol, Laia Carbonell, Anna Gual, Estel Solé, Glòria Coll Domingo, Carles Dachs, David Jiménez i Cot, Gabriel Ventura, Jaume Coll Mariné, Marc Rovira Urien, Gerard Cisneros, Irene Solà, Misael Alern, Maria Sevilla, Laura Torres i Bauzà, Raquel Santanera Vila, Carles Morell, Guim Valls, Àngels Moreno Gutiérrez, Guillem Gavaldà</p> <p>[Cada poeta té un poema]</p>
--	--	--

DOCUMENT ANNEX 3

La següent taula consisteix en una llista de les antologies que conformen el nostre corpus i conté la següent informació de cada obra: any de publicació, títol de l'antologia, nom de l'antòleg, quantitat de dones que apareixen antologades i percentatge de dones respecte al total de poetes antologats.

ANY	TÍTOL	ANTÒLEG	QUANTITAT DE DONES	PERCENTATGE DE DONES
1974	<i>Carn fresca. Poesia valenciana jove, 1974</i>	Amadeu Fabregat	0	0
1977	<i>Quarta antologia 1976-1977</i>	Joan Colomines	2	11'11%
1978	<i>Poetes d'Eivissa</i>	Jean Serra	0	0

1979	<i>Primera antologia de poetes del Maresme</i>	Grup de Lletres del T.O.E	2	8'3%
1980	<i>La nova poesia catalana</i>	Joaquim Marco Jaume Pont	2	13'3%
1980	<i>Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)</i>	Vicenç Altaió J. M. Sala-Valldaura	2	3'7%
1980	<i>Entranyes per a l'augur (Antologia de jove poesia catalana al baix Vinalopó-1980)</i>	Josep M. Llompart	3	27'27%
1981	<i>Brossa nova. Poetes valencians dels 80</i>	Jaume Pérez Montaner Marc Granell Amadeu Viana	3	13%
1981	<i>Resposta de Mallorca al decret de Nova Planta. Mostra de poesia</i>	Joan Mas i Vives Joan Melià Garí Pere Rosselló Bover	1	2'3%
1982	<i>Antologia. Poetes joves de Manacor</i>	Miquel Àngel Riera	0	0
1983	<i>Mostres de poesia jove</i>	Professors de la Facultat de Lletres de la UIB	2	5'4%
1983	<i>6 poetes 83</i>	Mireia Mur	2	33'3%
1985	<i>La vella pell de l'alba (Poesia catalana al País Valencià, 1973-1985)</i>	Antònia Cabanilles	1	8'3%
1985	<i>L'espai del vers jove. Mostra poètica jove 85</i>	Jaume Pérez Montaner	5	15'15%

1987	<i>Antologia de poetes balears (De la Postguerra als nostres dies)</i>	Guillem Soler	0	0
1988	<i>Recull de literatura eròtica</i>	Francesc Moll i Camps	0	0
1989	<i>Mostra de poesia menorquina</i>	Francesc Florit	1	6'25%
1989	<i>Antologia onze poetes inèdits</i>	Miquel Àngel Riera	2	18'18%
1989	<i>Ser del segle. Antologia dels nous poetes catalans</i>	David Castillo	2	11'11%
1991	<i>L'escriptor de poesia. Poètica i antologia del vint</i>	Albert Roig Jordi Balcells	4	5'6%
1991	<i>Camp de mines. Poesia catalana del País Valencià 1980-1990</i>	Francesc Calafat	2	20%
1991	<i>Llampecs d'espurnes (Mostra de poesia de l'Alcoià-Comtat)</i>	Enric Balaguer	1	5'2%
1991	<i>Survivors. Supervivents</i>	Sam Abrams	Tots	Tots
1992	<i>Poetes del nord. Poesia jove de les comarques del nord del País Valencià (1985-1991)</i>	Manel Garcia Grau Lluís Meseguer Josep Manuel San Abdón	7	30'4%
1992	<i>Les veus de l'experiència. Antologia de la poesia catalana actual</i>	Jordi Llavina	1	12'5%
1996	<i>Deu poetes d'ara</i>	Dolors Oller	1	10%
1997	<i>Bengales en la fosca. Antologia de la poesia valenciana del segle xx</i>	Josep Palomera Almela	5	-

1999	<i>Contemporànies. Antologia de poetes dels Països catalans</i>	Vinyet Panyella	Tots	Tots
1999	<i>Paisatge emergent. Trenta poetes catalanes del segle XX</i>	Montserrat Abelló, Neus Aguado, Lluïsa Julià, Maria-Mercè Marçal	Tots	Tots
1999	<i>Poetes de Mallorca per la llengua</i>	Paula Fluxà Tomeu Martí	7	6'6%
2000	<i>Dotze poetes joves valencians</i>	Francesc Calafat Marc Granell	2	16'6%
2001	<i>Sense contemplacions. Nou poetes per al nou segle</i>	Manuel Guerrero	0	0
2001	<i>21 poetes del XXI. Una antologia de joves poetes catalans</i>	Ernest Farrés	3	14'2%
2001	<i>Segle 21. Vint-i-una poetes per al segle vint-i- u</i>	Alícia Beltran Pere Perelló	Tots	Tots
2001	<i>Tenebra blanca. Antologia del poema en prosa en la literatura catalana contemporània</i>	Sam Abrams	6	7'4%
2002	<i>2002, una antologia de joves poetes menorquins</i>	Àngel Mifsud Ciscar Joan F. López Casasnovas	2	22'2%
2002	<i>La mirada llegida. Antologia de poesia visual valenciana</i>	J. Ricart	4	18'18%

2003	<i>Poetry in the Balearic Islands at the end of the Millennium/ La poesia a les Balears al final del mil·lenni</i>	Pere Rosselló Bover	3	6%
2003	<i>Antologia de poesia catalana femenina</i>	Carme Riera	Tots	Tots
2004	<i>Imparables. Una antologia</i>	Sam Abrams Francesco Ardolino	2	22'2%
2005	<i>Vi(r)us</i>	J. M. Calleja	3	9'3%
2006	<i>10 poetes mallorquins dels anys 70</i>	Pere Rosselló Bover	0	0
2006	<i>Entre dos mil·lennis. 16 poetes de les darreres dècades</i>	Pere Rosselló Bover	1	6'25%
2008	<i>Pedra foguera. Antologia de poesia jove dels països catalans.</i>	Grup Pèl Capell	9	32%
2008	<i>Eròtiques i despenitades. Un recorregut de cent anys per la poesia catalana amb veu de dona</i>	Encarna Sant-Celoni i Verger	Tots	Tots
2010	<i>Nou de set. Antologia de poetes illenques</i>	Susanna Rafart	Tots	Tots
2011	<i>Ningú no ens representa. Poetes empenyats</i>	Anna Muro i Rodríguez Manel Subirats i Costa	26	36'6%
2012	<i>Paraula encesa. Antologia de poesia catalana dels últims cent</i>	Pere Ballart Jordi Julià	22	14'6%

	<i>anys</i>			
2013	<i>Versos per la llengua. Trenta-cinc veus poètiques d'Eivissa i Formentera</i>	Ariadna Ferrer Guillem Alcofea	10	28'5%
2013	<i>Donzelles de l'any 2000. Antologia de dones poetes dels Països Catalans</i>	Noèlia Díaz Vicedo Sandra D. Roig	Tots	Tots
2014	<i>Amb accent a la neutra. Antologia de dones poetes a Mallorca</i>	Maria Antònia Massanet Aina Riera	Tots	Tots
2014	<i>Assumiràs la veu. Antologia de poemes per la llibertat</i>	Pau Vadell i Vallbona	9	27'27%
2014	<i>Versos per la llengua. Noranta-tres veus poètiques de Mallorca</i>	Ariadna Ferrer Guillem Alcofea	19	20'4%
2018	<i>Amors sense casa. Poesia LGBTQ catalana</i>	Sebastià Portell	14	41%
2018	<i>Mig segle de poesia catalana. Del maig del 68 al 2018</i>	Vicenç Altaió J. M. Sala- Valldaura	57	24'6%